

Ú ÉLET

AZ IFJŰ-KATOLICIZMUS-SZOCIALIS
ÉS-VILÁGNÉZETI-FOLYÓIRATA

FŐSZERKESZTŐ: RADY-ELEMÉR

III. ÉVFOLYAM 1934. MÁJUS 5. (27.) SZÁM.

Ú ÉLET

Az ifjú katolicizmus
szociális és világnézeti
folyóirata.

Megjelenik évente tizenegyszer.

Főszerkesztő: RÁDY ELEMÉR

Budapesti szerkesztők Czako József és Tüske Béla, Budapest VIII. Horánszky u. 20
Erdélyi szerkesztő: Venczel József, Cluj—Kolozsvár, Str. Universitii 10.
Prágai szerkesztő: Sztranyovszky György, Praha II. Benátska u 3., II. p.
Pozsonyi szerkesztő: Vajlok János, Bratislava-Pozsony, Richárd u. 9. I.
Felelős szerkesztő: Suhaj Béla dr. - **Társszerkesztő:** Sinkó Ferenc és Ikvay László.
Pedagógiai munkatársak: Borka Géza dr., Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.

Együttal a Prohászka Körök hivatalos lapja is.

SZERKESZTŐSÉG: KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL: ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, (az előfizetések Liszer Lajos könyvterjesztő vállalata Budapest VI., Andrassy ut 27. címre küldhetők.) 180 leu, (Az előfizetés „Erdélyi iskola”, Cluj vagy „Magyar Népegészségügyi szemle” T. Mures-Marosvásárhely, címekre küldhető.) 2 dollár, 80 dinár, (Az előfizetés „Putnik” hirlapiroda Novi Sad címre küldhető).

Egyes szám ára 4 Kč.

Figyelem!

Megrendelte már ?!

Új Élet könyvei:

1. szám

SPESZ SÁNDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda
cimen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák nyelven jelent meg s ezt az aktuális, mindenkit érdeklő munkát a magyar közönség részére az Új Élet tette hozzáférhetővé.

A könyv ára csak
kötve 25.— Kč
füzve 20.— Kč.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, összes jelenségét, a spiritizmust, Konnersreuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai csodagyerekekről Ivancso Imréről stb. stb.

**Rendelje meg, mert
nélkülözhetetlen!**

2. szám

Kossányi József:

**Éjféli kiáltás c. verses-
könyve** ára 15.— Kč.

3. szám

Málnási Ödön:

**A pszichológia
és a pedagógia új útjai.**
Tanulmány ára 8.— Kč.

Rendelje meg.

**Mindegyik könyv kapható kiadóhivatalunknál
Rožňava—Rozsnyó, Fő tér 4.**

Nyomja és kiadja: a „SAJÓ-VIDÉK” nyomdavállalat, Rožňava-Rozsnyó, Főtér 4.
Telefon 71.

Ú É L E T 5. SZ.

Tartalom :

Prohászka Ottokár írásaiból.

Pfeiffer Miklós dr. : Az utolsó évszázad kat. újraéledése.

Bálint Sándor dr. : Egy etnográfus naplójából.

Göbl-Gáldi László : Katolikus szellem a magyar irodalomban I.

Sz. Csorba Tibor : Kisebbség ott — kisebbség itt.

Vass László : Tichy Kálmán.

A középiskolák helyzete Csehszlovákiában.

Kende Ferenc : A csend beszél.

Pedagógus : Pedagógia és iskolapolitika.

Marcell Mihály : A házaselet etikája.

Janus Pannonius verseiből (Berczeli A. Károly fordításai).

Dudás Kálmán, Sipos Győző, Kiss Jenő, Puszta Sándor versei.

S z e m l e : (Kapitalizmus, biologia, konverfiták, pacifizmus, háboru, fegyverkezés, Prohászka mozgalmak, film, pedagógia, isk.-ügy).

Könyvek — Írások.

Műmelléklet : Tichy Kálmán képei.

Veni Creator Spiritus. A Szentlélek oly erő, mely teremt s nekünk is jól és erősen akaró, kiinduló, teremtő lelket ad. Erre van szükségünk. Erős lélek nélkül tudomány, műveltség, állás mit sem használ. Erősen kell fogni a kardot is, különben mit sem használ pengéje! Skanderbég kardját is ócskavas közé dobhatjuk, ha nincs hozzá Skanderbég karja. Az Egyház valamennyi kegyzere és szentsége is csak úgy használ, ha erős odaadással fogjuk s vesszük, ha erős, hajthatatlan a lelkünk. Jöjj el tehát Szentlélek! Bennem is erős lesz a lélek, ha tárt ajtót nyitok a Szentléleknek, ha bizom benne s egyre javítom magam. Lelke az én lelkesülésem lesz, melyei az erő érzete fakaszt. Lelkes emberek kellene, mert csak lelkes emberek képesek valamire. Szent Ferenc kordája megkötötte a XII. század forradalmának kerekét, hogy örvénybe ne zuhanjon, én is képes leszek sokakat menteni, ha lesz bennem lélek. Teremts hát lelket belém, te teremtő Lélek, megsemmisülök előtted, mert a Teremtő semmiből teremtett; megalázom magamat s úgy kérlek!

PROHÁSZKA OTTOKÁR

Az utolsó évszázad katolikus újraéléde.)

Pfeiffer Miklós dr.

Az 1871-es francia-német háborútól az 1914-ben kezdődő világháborúig Európának, a Balkántól és tengerentúli konfliktusoktól éltekintve, fegyveres háborúja nem volt. A béke évtizedeit élvezte. Ekor külsőleg hatalmas gazdasági, technikai és kulturális fejlődés és jólét időszak volt. A gazdálkodás, főleg az ipar és a világkereskedelem óriási, addig el sem képzelhető méreteket öltött: főleg a technika hatalmas fejlődése következtében. Voltak ugyan Európában az agrár- és iparkapitalizmusok kizsákmányoltjai, nyomorúltjai. De általában mégis, aki nem volt munkakerülő, hanem igyekvő, mindennapi betevő falatját megkereshette.

Ma, a gazdasági, társadalmi, kulturális és egyéb krízis tengerében fuldoklik egész Európa, az egész világ.

Teljes felületesség és rövidlátás lenne azonban a mai világkrízist egyszerűen a világháborúra, mint okra visszavezetni és ebben megnyugodni.

A mai világkrízis alapjait — hogy messzebb ne menjünk — a XIX. század folyamán rakták le. Okát a XIX. század bizonyos eszmekörében, ideológiájában leli.

Lássuk ezt röviden.

A XIX. század három vezéreszméje — amint azt már máskor is említettem — a szélső individualizmus, azaz az egyén korlátlan érvényesülésének elve, tekintet nélkül embertársai életjogára és a köz érdekére.

A másik korlátlan szabadosság, a szélső liberalizmus eszméje, mely mindennemű kötöttséget, függést elvetett.

Végül a XIX. század harmadik vezéreszméje a materializmus, az anyagelvűség. Szellem és lélek, szellemi és lelki érték, nemkülönben Isten tagadása.

E három eszme volt a XIX. század főleg második felének divatos eszméje.

Ennek következtében jutottunk el aztán odáig, hogy az egyes emberek és az egész emberiség valódi boldogsága, harmóniája és megelégedettsége haladást alig tud felmutatni: holott boldogulásának gazdasági és technikai eszközei oly mértékben állnak az emberiség rendelkezésére, mint még soha.

*) (E dolgozat nagyrészt a szerző a prágai Prohászka-Kör 1934. március 10-én tartott Prohászka-ünnepélyen olvasta fel. Az előadást főbbek kívánságára azzal a céllal is hoztuk, hogy egyesüleinknek előadásmát nyújtsunk.)

Az egyén korlátlan, erkölcstől független, csak az anyagiakat hajhászó érvényesülési törekvése, ha kell, embertársai és a köz legsúlyosabb kárára is: ez vezetett azon gazdasági, társadalmi, közéleti, családi és egyéni, anyagi és szellemi anarchiához, melyben a mai emberiség fuldoklik.

A világháború és a gazdasági krízis csak gyümölcse, következménye a XIX. század jelzett hármas tévtanának, főként pedig azok egy jelszóban való összesűritésének, mely jelszó nem egyéb, mint a XIX. és kezdő XX. század minden nemzetgazdasági katedrájáról hirdett »gazdasági öncélúság«. Más szóval tehát az, hogy az egyén meggazdagodási módjában független az erkölcs törvényeitől, mely utóbbiakat a materialista közgazdászok irreális érzélgősségnek szoktak bélyegezni. Ezen téves eszmék miatt kellett a XIX. és kezdődő XX. század minden külső sikerének is a mai világkrízishez, világhatalomtróféhoz vezetnie.

A XIX. század imént említett téves vezéreszméinek gondolatörténeti visszavezetése előbbi századokig és korszakokig: ezen érteke és keretét és feladatát meghaladná.

Azonban egy megállapítást szükségesnek vélek leszögezni. Ne gondoljuk ám, hogy a XIX. és kezdő XX. század materialistái elvben szélső individualistái és szélső liberalistái egyénileg is csupa gonosz kiméletlen, antiszociális emberek voltak. Sokakban közülük, bár öntudatlanul, élt elmúlt korok krisztusi, vallás-erkölcsi hagyományainak nem egy nagy erkölcsi értéke. Sokakban közülük élt az »anima, naturaliter christiana« (a természettől krisztusi lélek) minden becsületessége, jósága emberies és szociális gondolkodása. Ugyanis az a tulajdonsága az eszmének — a jó és rossz eszmének egyaránt, — hogy végső jó, illetőleg végső rossz gyakorlati konzekvenciákat nem rögtön hanem csak lassan és fokenként, teljes hatásukban sokszor csak emberöltők múltán hozzák meg.

Ezek előrebocsátása után lássuk a katolicizmus helyzetét a XIX. században és XX. század elején.

A napoleoni korban a római katolikus egyház emberileg tekintve haldokolni látszott. Két pápa VI. és VII. Pius, egymásután jó ideig Napoleonnak Franciaországban internált foglya. Az egyes országok püspökei és egyházi vezetősége a gallikanizmus, jozefinizmus és más államegyházi irányok befolyása alatt a pápával való rendszeres érintkezéstől és egyházi kapcsolattól el voltak vágva. Az Egyház minden országban az államhatalomtól való szolgáló függésben, az állami bürokrácia minden lelki emelkedettséget tönkretevő, fojtogató ölelésében sínylődött. Az állami bürokrácia még a theológiai tankönyveket is előírta a papneveldekben. Cenzura alá vette nem csak a papok prédikációt és a püspökök körleveleit, hanem még a pápai nyilatkozatokat is. A lefoglalt egyházi birtok némi ellenértéke gyanánt a papságnak

folyósított fizetést is a papság szolgálalküvé tételére használta fel. A püspök nem volt más, mint kerületi egyházi hivatalfőnök, kit az államhatalom nevezett ki, rendszabályozott meg, helyezett át, fosztott meg esetleg állásától is. A pap pedig alig volt több, egyházi anyakönyv-vezető, temető és eskető hivatalnoknál. A kolostorok nagy része felcszlatva, vagy kihalásra kárhóztatva: fegyelmezetlen, egyháziatlan szellem befolyásának rendszeresen kitéve. A katolikus Egyház százszázhusz év előtt a legtöbb országban sokban hasonlított a cári Oroszország élettelen, bürokrata csontvázzá dermedt keleti egyházához. Kivételek persze voltak, de csak szórványosan.

Az elalélt és az államhatalomhoz zsibbasztóan odaláncolt Egyházat a mult század első és második harmadában világszerte fellobbanó forradalmak, szabadságharcok ritka kivétellel ázonosították azon államhatalommal, melyet megdönteni kívántak. Így a forradalmak csak újabb megpróbáltatást, sokszor nyílt üldözést jelentettek az Egyházra: még megmaradt kolostorai és kultúrintézményei még teljesebb feldúlását, anyagi javainak teljes kifosztását.

Száz év előtt a közvéleményben az egyház alig szerepelt másképp, mint egy roskadozó, idejét mult épület, legfeljebb mint a még műveletlen, naív néprétegeket erkölcsileg fegyelmező és csitító intézmény.

E felfogás a XIX. század folyamán kisebb-nagyobb változásokkal mindvégig divatos maradt.

*

Most térjünk át röviden arra, miként iparkodtak a katolicizmus életenergiái mindeme nehézségek közepette mégis csak érvényesülni. E célból menjünk vissza ismét a XIX. század elejére és onnét kiindulva figyeljük a katolikus ujraéledési folyamat fejlődését.

A XIX. század első évtizedeiben a katolicizmusnak bizonyos esztetikai ujaértékelése jelentkezett, főleg a gotika finomságainak újból való felismerésével. Ez természetesen még csak periferikus mozgalom volt. Nem magát a katolicizmust mint vallást értékelte, hanem annak csupán külső, esztetikai keretét. De már ez is lélektani, előkészítés magának a katolicizmusnak mint vallásnak az értékelése. Utóbbinak Németországban Görres (1776-1848), a hatalmas katolikus publicista — kívül kapcsolatban nevezte el Nadoleon a sajtó nagyhatalomnak, — volt már nyílt hitvallója és hirdetője. Franciaországban hasonlóképp az író Chateaub. iand (1768-1848.) A XVIII. század voltaireianizmusának és francia forradalmának istentagadásából és abból folyó erkölcsi nihilizmusából való teljes kijózanodást, a katolicizmusnak mint egyént és társadalmat mentő erőnek a felismerését, a francia forradalom szabadságeszméiért való őszinte lelkesedéssel a francia Montalambert és Lacordaire, továbbá Lamennais kötötték össze a mult század harmincas, negyvenes éveiben. Montalambert a katolicizmus értékét főleg a történelem perspektívájánál mutatta be. Lacordaire Franciaország legte-

kint: lyesebb templomi szószekeiről hirdette a nagy katolikus hitigazságokat szokatlan új hangon a felügyelő fiatal férfigenerációnak, mely évtizedek óta már teljesen leszokott a templomjárásról. Emellett a domokosrend visszaállításával a szerzetesrendek a XIX. században való csodálatos megújulásának első döntő lépését tette meg. Laménais az államhatalom bürokratikus ölelésétől kívánta megszabadítani az Egyházat (ebben különben Montalembert és Lacordaire szoros munkatársai voltak). Emellett ama kor szabadságeszméivel szemben oly szertelen optimizmussal viseltetett, hogy emiatt magával az Egyházzal is konfliktusba keveredett. Ugyancsak száz esztendő előtt a finomlélkű Ozanam Franciaországban a Szent-Vince-egyletek megalapításával mint első hozta be a főiskolások által végzendő rendszeres népgondozó munkát. Németországban Ketteler (1811-1877) plébános, majd mainzi püspök ugyanabban az időben, amikor Marx síkra szállt materialista alapon, a proletariátus gazdasági és társadalmi jogaiért és érdekeiért, ugyanazt tette meg, de nem materialista, hanem evangéliumi szellemben. Uttörő előharcosa volt azon katolikus szociális reformmozgalomnak, melynek azután, évtizedes munka után, XIII. Leó pápa »Rerum Novarum« kezdetű körlevele (1891) volt a koronája. Politikai téren a XIX. század folyamán az ateistáktól vezetett forradalmi mozgalmak és a szintén többé-kevésbé ateista állami bürokrácia sokszor nyílt egyházüldözéseket, máskor az Egyházat a legkülönbözőbb korlátozó intézkedésekkel megfojtani akaró törekvéseket érvényesítettek: amint már láttuk.

Ahol nyílt egyházüldözés volt, az főleg a következőkben érvényesült: kolostorok, templomok, más egyházi célokat szolgáló épületek elkobzása és vallási rendeltetésüktől való elidegenítése, az Egyháznak az iskolából való kizárása, a papok és püspökök bebörtönzése, vagy száműzése, mindennemű vallásellenes propagandának pedig elősegítése, stb. Az ilyen nyílt egyházüldözés rendszerint fájdalmas, de nagyon hasznos tisztító vihar volt, mely az egyházi élet hibáit és fogyatkozásait sokszor elseperte és a bensőséges katolikus meggyőződést, és bátor hitvallást (persze akaraton kívül) előmozdította. Ilyen volt például a XIX. század 70-es és 80-as éveinek porosz-német kulturharcá. Ennek közvetve rendkívül sokat köszön a katolikus öntudat és szervezkedés nagyarányú megerősödése Németországban.

Ghettószerű szerepe volt a XIX. század nagy részében a katolikus tudománynak. Azzal intézték el, hogy »idejét mult középkori csökevény«. Kimondott és gyakorolt jelszó volt a tudományos és általában művelt körökben a »catholica non leguntur«: katolikus dolgokat nem olvasunk, nem tanulmányozunk, tudományos szempontból nem veszünk komolyan. A katolikusok sokszor maguk is kishitűek lettek ezzel szemben. Sokszor ők is azt hitték, hogy tudományos szempontból alantosabb értékűek a többiekénél. Félénken elzárkóztak, sőt

nem egyszer a modern tudománnyal szemben szinte ellenséges hangulatba engedték magukat belesodortatni.

Midőn pedig a pápák, főleg IX. Pius pápa (1846-1878) a materializmust, a materialista liberalizmust, a gazdasági, politikai és egyéb tevékenységnek az erkölcsi törvényektől való függetlenítését kárhóztatta — amit ma, a XIX. század eszme, gazdasági és társadalmi rendjének összeomlása után, prófétai előrelátásnak kell mondanunk —; ebben a XIX. század embere a legsötétebb maradiságot és reakciótt látta.

A katolikus tudományos renaissance legkiválóbb uttörője sok előmunkás után XIII. Leó pápa volt. Fennen hirdette, hogy a tudomány valódi eredményei, vívmányai s a vallás között valódi ellentmondás nem lehet: hisz mindkettő valamilyen formában egy és ugyanazon Örök Igazságból, Istentől ered. Buzdította a katolikusokat, hogy a tudományos életben vegyenek derekasan részt. Megnyitotta a történelemkutatók számára a vatikáni levéltárat, a világ enmű legfontosabb kincsesbányáját. Felhívta a katolikusokat a vallásos világnézet tudományos alátámasztásának fontosságára és erre nemkülönben minden tudomány világnézeti szintetizálására aquinói Szent Tamás bölcséletét ajánlotta. Rómában, Louvainban, Fribourgban és másutt csakhamar alakultak is katolikus tudományos gócpontok, melyek fontos tényezői lettek annak, hogy ma már a katolikus tudomány nagy tekintélyt kezd magának világszerte szerezni. Sőt mind többen kezdik látni, hogy a modern tudomány minden elismerésre méltó részleteredménye mellett ma nagyvonalú, világnézeti összefüggés híjján képtelen az élet nagy kérdéseire választ adni; a katolikus tudomány azonban erre igenis képes.

A XIX. és kezdő XX. század eddigi változatos ismertetése után térjünk át a katolicizmus helyzetére a századvégi Magyarországon, hogy aztán Prohászka nagy művét méltathassuk.

A XIX. század utolsó évtizedeinek Magyarországon a katolikus egyháznak régi fényes vagyoni és közjogi pozíciója lényegében sértetlenül megvolt. Mint vallási tényezőt azonban a magyar intelligencia túlnyomó része nem vette komolyan. Papsága nem csekély hányada, mint már láttuk, egy vallásilag majdnem teljesen meddő liberális gondolkodásban leledzett. Az első komolyabb közéleti megnyilvánulása a katolicizmusnak Magyarországon akkor volt, midőn 1894-ben az első katolikus szempontból kimondottan sérelmes törvényeket (elválás újra házasodás lehetőségével) hozták a polgári házassággal kapcsolatban.

Ezen törvény sérelmes részeinek revíziójára és általában a parlamentáris törvényhozás keresztény irányú befolyásolására alakult meg a katolikus irányú néppárt. Jellemző volt a liberális és jozefinista szellemre, hogy az akkori, liberális kultuszmniszterek előterjesz-

tésére főkegyurilag kinevezett püspökök túlnyomó része és a többi papságnak tekintélyes része e katolikus irányú politikai megmozdulást ellenszenvvel fogadta. Még annak a tudatára sem ébredtek, hogy egy tisztán hitközönyös, sőt sokszor egyházellenes elemekből összetett parlament rosszirányú törvényeivel mily végzetes lehet a vallásra és az egyházra. Egyike az elsőknek, kik belátták, hogy politikai téren történt és még várható támadással szemben a katolicizmusnak politikai téren is eszközrendő védelemre szükség van, b. e. Fischer-Colbrie későbbi kassai püspökkel együtt Prohászka Ottokár, fiatal esztergomi szeminárium tanár volt. Mindketten egyidőben látták a katolikus szellemű sajtó fontosságát is. Mig Fischer-Colbrie életében közel ezer újságcikket irt és később Kassán napilapot alapított, addig Prohászka Esztergomból, majd Budapestről, hová mint egyetemi tanár került, végül a székesfehérvári püspöki székből fejtett ki nagyogó tollú publicisztikai tevékenységet. Ehhez járult, hogy Prohászka, mint Pázmány óta tán senki, tudta az intelligencia férfivilágát is templomi szószékéhez vonzani. A maga nemében felülmúlhatatlan ékesszólását magának is alkalmam volt ismételten élvezni. A megkapó szónoki formához és az észmék nagy gazdagságához és változatosságához oly gondolatmenet járult, mely egészen elsőrendűen volt alkalmas arra, hogy a hitközönyös, a hittől idegen magyar intelligenciát felrázza. Ezen vezérgondolatokat a következőkben foglalom össze: a katolicizmus nem külső forma csupán, hanem élet. Nem idejét mult, szűkkörű konzervativizmus, hanem optimista saját korával szemben: a jelen kor minden értékét elfogadja, felkarolja, de krisztusi gondolattal átgyurja. Nem fél a modern kortól, a modern tudománytól, hanem gyökeresen hozzálát ahhoz, hogy annak minden értékét kihámozza és beállítsa a nagy örök keresztény katolikus világnézetbe. Bátor. Igenlő. Nagyvonalú. A vallásos élet nem pillanatnyi templomi hangulat, távol a külső élet realitásától. Hanem az egész élet krisztusi szellemmel való tellítése.

Ebben látom vezérgondolatát Prohászka Ottokárnak, akivel fiatal pap koromban Székesfehérvárott volt szerencsém órák hosszat tartó sétákon észmecsereket folytatni.

Gyökeresen megváltoztatta a magyar intelligenciát, amely addig a szépszékről legtöbbször életidegen, üresen kenetteljes frázishalmazhoz szokott, vagy a rossz idők miatti sötét elkeseredést hallott; vagy jámbor, de naív nénikék színvonalának megfelelő prédikációt és sokszor teljesen elavult formát és tartalmat. Olyant kaptak, mint amilyet Prohászkaig magyar szépszékről még nem hallottak! Ez megragadott!

Prohászka nem annyira a pusztaság száraz fogáknak, mint a zseniális szellemi lendületnek volt a híve. A skolasztikában is inkább csak időfeletti szellemi erőgyakorlatot látott, mint a modern élet egy közvetlen lendítő erejét.

Emellett Prohászkanál megkapó volt egyszerű, szegényes életstílusa. Erre semmi sem jellemzőbb, hogy nem mint szokás, ünnepélyes fogadtatás keretében érkezett meg először püspöki székhelyére, hanem egyszerű fekete reverendában, esernyővel hóna alatt, gyalog és egyedül ment a vasuti állomásról a püspöki székházba.

Nem igen láttam papot, kinek magánélete annyira teljesen fődte elveit, mint Prohászkanál. A keresztény elvekenek oly következetes megvalósítása mindennapi életében, mint Prohászkanál, alig lehet látni. Ez is egyik fővonzóereje volt. Mert semmi sem bír akkora propagatív erővel, mint az, ha valaki elveit az életben igazán meg is valósítja.

Előadásaiban és írásaiban úgy vette kora emberét, ahogyan az tényleg volt, gondolkodott, érzett és élt: Nem szigorral, merevséggel és rideséggel, hanem szeretetteljes megértéssel közeledett kora gyermekéhez és annak problematikájához. Mert ő meg akarta érteni kortársait és nagy szívvel el is érte, azért értették meg őt, mint kevés más papot az ő korában.

A szellemi elit, főleg a főiskolások világszerte és így nálunk, kisebbségi magyarságunk kebelében is, minden kor-áramlatra a legfinomabb szellemi szeizmográf módjára reagálnak, felfigyelnek. Kritikai érzékük, összehasonlító hajlamuk rendszerint a kicsinyes önzés posványberkein kívül fekvő. Nem csupán egyéni. hanem közérdekű, az emberiséget előbbre vivő célkitűzéseket keresnek.

Ma egyre jobban szaporodik azok száma, akik látják, hogy egységes, összefogó értékelmélet kell, mely nem csak részletértékeket, hanem azok nagy szintézisét mutatja. Az értékek skálájában részletértékek oly összefogása kell, melyben méltó helye van a szellemnek és léleknek, tehát a szellemi, lelki, erkölcsi értékeknek is. Ezek koronája, alapja, irányítója pedig az abszolút Tökéletes Isten.

Ez a legnagyobb elgondolás. Ez Prohászka »Diadalmas Világnézet«-e, mely a kor-áramlatok minden értékét őszinte élet- és koroptimizmusban elfogadja, de egyoldalúságaitól megtisztítja, kiegészíti, gazdagítja, tetézi az abszolút Tökéletessel, a legfőbb Harmóniával, Istennel köti össze.

Emellett nem türelmetlen. Megértő szeretettel nézi azokat, kik e nagy útba még bele nem torkollottak, kik részben más utakon keresik a jót. Keresi velük a közös értékeket. Keresi a testvéri együttjárást, együttműködés lehetőségeit: mindabban, amiben az illetőkkel lehet.

Prohászkanak is, mint a krisztusi gondolat annyi nagyjának: a szelleme, módszere és taktikája.

Midőn a kisebbségi magyar katolikus főiskolások ráeszméltek arra, mily hatalmas értékkel bír nemcsak a krisztusi gondolatok nagy általánossága, hanem az a közel kettőezer esztendő eszmei és

életértéktömeg, mely a katolicizmusban van, mikor ez az ifjúság ráeszmélt arra, hogy ennek rendszeres és intézményes ápolása és kitermelése korkövetelte emberi és nemzeti kötelesség: akkor nem véletlen, hogy vezéregyéniségül Prohászka választották.

A magyar kultúrközösség keretében Prohászka Ottokár az, aki felülmúlhatatlan apostoli lendülettel, megértéssel és szeretettel közelített kora fiához, kora társadalmához, hogy azt új, boldogabb utakra vezesse.

Már pedig ez és semmi más a feladata a mi Prohászka-köreinknek is.

Egy etnográfus naplójából.

Bálint Sándor.

... Egy-egy ősi falu (Mezőkövesd, Decs, Tápé) zárt kompozíció volt. Törvénye a mozdulatlanlás és a soha nem változás, a hierarchia és a közösség különös fegyelme. Élete Istennek és szerelemnek, munkának és álmodásnak, kicsinyességnek és virtusnak csodálatos egyensúlya. A magyar klasszicizmus bontakozik ki a falu kötelező rendjéből, a kivételek és a világ elöl való elzárkózásából, kötészetének humanizmusából.

Valaki utal arra, hogy a magyar nép alig törődik a környezetével, személyes megjelenésével szemben házatája bizony szegényes. Ez igaz, de meddő dolog sajnálkozni rajta, vagy a hasznosság egyoldalú elvével magyarázgatni. Nekünk »művelteknek« ez érthetetlen és kissé lehangoló dolog, fájjaljuk, hogy népünk a higiéné követelményeit milyen nehezen ismeri fel, hogy látszólag milyen kevés kapcsolata van a nagy természettel. Pedig mi milyen szívesen menekülünk önmagunk elöl a környezetünkbe, tétovázásunkban mennyire rohanunk úabb, meg újabb impressziókért, csak hogy egyedül ne legyünk, csak hogy ne kelljen önmagunkkal szembe néznünk. A nép legjellemzőbb attitűdjének viszont a mozdulatlanlás látszik.

Vajjon törődtek-e a környező természettel a trécentisták, vagy a Szent Bernáthoz, Nagy Szent Terézhez fogható misztikusok, akik pedig legalább is égtek annyira az alakotástól és aspirációktól, mint mondjuk a modern ember. A lélek boldogsága érdekelté őket. Következetesek voltak, mint a művészek és bölcsek: egyet akartak, önmagukat. Élni akartak, sorsukkal akartak tisztába jönni. Jól tudták, hogy meghalnak. A lelket kell tehát fölékesitenünk (laikusoknál, a népnél: e lélek, ezen egyetlen lélek foglalátát, a testet is), a környezet dekorálása már csak esetleges lehet.

Népünk valamiképen szintén misztikus, tisztában van a maga magyar és keresztény egyetlenségével, tudja, hogy ég és föld fia,

bínnak és kegyelemnek gyermeke, tudja, hogy a halál prédája, hogy élete szép, de olyan rövid. Miért törődjék hát mellékes dolgokkal, amelyek elhomályosítanak előtte a lényeket. Isten, tiszta szerelem, munka: ez a miénk és kell-e több? A lélek misztikus belső rendje és egyensúlya tevékenységre sürgeti, ami egyéb híján a »szerzésben«
dolgos takarékoságban nyilatkozik meg. A kis dolgokban akar a nép hűséges lenni, hogy elnyerhesse a legnagyobbat. Ezért vállalja magára a kollektív normákat is. Ez lélektanilag egyezik a katolikus előírások elfogadásával. Innen a nép vallásos habitusának katolikus jellege. Vállalja az egyéni különösségek, túlzások feláldozását, a közös élet szabályait, amelyek szinte a levegőben vannak, azaz természetesek, gondolkodás nélkül elfogadhatók. A nép számára a közösségi norma az egyéniség jókedvű áldozatát és nem a hiányát jelenti, mint a modern tömegeknél (divat, művelt középszer, proletár ideológiák stb.) látjuk. A népnél a társas lét etikettszerű, amely a tisztesség transzcendens fogalmából és értelmezéséből következik, nem pedig üres konvenció, haszon és kényelmesség.

Népünk tudja, hogy a teremtésben a férfi az első és a nő mégis nagyobb megbecsülésben részesül, mint a »művelt«
társadalomban. A szerelemben nem hazudnak, nem körülményeskednek, de helytállanak halálig.

A fabunak heroikus egyszerűsége már szinte mindenestől elmúlóban van. Hatalmas emberi szépségek tűnnek el vele. A mai falusi idill: por és pocsolya, tüdővész és vérbaj, szegénység és elhagyottság, proletársors és civilizáció. Segítsünk, ha még segíthetünk...

...Népnek, szentnek, művésznek titokzatos rokonsága: a megismerésnek és élménynek erotikus jellege határozza meg őket, magatartásuk a világgal szemben elsősorban érzelmi. Őket nem kötelezik a mindennapi konvenciók, emberi kicsinységek. Normájuk nem a szűk én, hanem a humánus, amelyet Isten szentel meg.

A népi kultúrában hiába keresnők az egyéniség harcos állítását, áldozatát találjuk meg benne. És mégis: ez az áldozat szétfeszíti az esetleges emberi kereteket és egyetemesen kötelez. Vajjon a szentek és művészek sorsa nem hasonlatos-e ehhez? Nem találják helyüket, az emberek társadalma küzd ellenük és mégis ők a törvény és a minta.

Megfigyelték-e már, hogy a nép »arisztokrata«
és »demokrata«
egyszerre. Arisztokrata: nem akarja letagadni a Kegyelem misztériumát; demokrata: örüljön az életnek mindenki. Az Egyház szerint bűnben születünk, de nagy dolgokra hivatunk meg. A művész pedig megszületik akárhol. Uralkodik mint a király és szolgál szeretetben, büszkeségben és alázatban.

A nép műveltségi (racionális) áramlatokat alig tesz magáévá, csak művészeti divatokat (főképpen a katolicizmus segítségével, ami épen nem véletlen. A szent bizonyos értelemben művészi kompozíció: az élet hőse. A zseni intuitív lélek, inkább ösztönével, semmint értel-

mével ragadja meg a dolgok magasabb rendjét. Mindhármukat valami organikus egyetemesség jellemzi.

A nép humanizmusából, személytelen klasszicizmusából következik, hogy nem korlátozzák rendi, társadalmi, sovíniszta elfogultságok, az egyéni önteltség kísértését nem ismeri. A jó: jó, bárhol is jó. Innen a különböző népi kultúrák nagy testvérsége. A katolicizmus hirdeti a »spiritus ubi vult, spirat« egyetemességét. A művész is fölül van az idő és tér megszorításain.

A kollektív kutúra feje és édesanyja minden kultúrának. A népi szellem tudattalan mélységekben gyökerezik és transcendens magasságokból nyeri fényességét. A szent és a zseni az, akiben ez a misztikus összefüggés megvilágosodik és boldog tudatossággá és kötelességgé válik . . .

Katolikus szellem a magyar irodalomban.*

Göbl-Gáldi László.

I.

A »Nyugat«-nak 1933. április 1-i számában — mondhatnók furcsa áprilisi meglepetésként — jelent meg Illyés Gyulának, a fiatal költőnek »Katolikus költészet« című cikke. Ez az írás nemcsak katolikus körökben — elég ezúttal Just Bélának bátor fellépésére utalnunk¹⁾ — hanem magában a Nyugat berkeiben is erős visszhangot keltett. Illyés felfogása szerint eleve »ellenzsenyes a párt, mely utat akar szabni a költőnek«. Állítását példával is igazolja: »gyanús a kész világszemlélet, de lebilincsel a küzdelem; Szabó Lőrincnek »nincs világszemlélete, de mi mindent elmond helyettem« — Illyés tehát őt érzi magához közelebb állónak — »mennyeivel hősiesebb, mint — mondjuk Mécs László, aki szemre egyenesen áll, méltóságosan a kétezeréves oltár előtt«. A cikkíró felfogása teljesen szubjektív benyomásra épül, Hozzá közelebb férközik Szabó Lőrincnek emberi küzdelme, mint Mécs sziklaszilárdsága. Jegyezzük meg azonban, hogy a Mécsről alkotott felfogása alapján elhibázott; mindnyájan tudjuk, hogy Mécsnek sem egyénisége, sem költészete sem sztatikus nyugalmat, dogmákhoz ragaszkodó merev felfogást jelent, hanem dinamikus hullámozást, kísértés és bűn elleni szakadatlan harcot, új meg új küzdelmet a hit megőrzéséért, egyszóval örök szárnyalást — hogy Rilke szavával éljek — »Isten az ó torony körül«. Mindkét költő ösztinteségének értéke, Illyéssel szólva »lirai hitelek« az örök humanumnak, az emberi jellegnek egyaránt bizonyítéka.

Még igazságtalanabb Illyés, mikor kijelenti, hogy a magyar irodalmi katolikumnak egyáltalában nincsenek történelmi gyökerei; sőt odáig megy, hogy szerinte »olyan költőt, akinek költészete jellegesen katolikus, egyáltalában nem ismerünk.« Véggöveketzetés: »A katolikum távol áll a magyar irodalom érdekkörétől« s a magyar irodalmi múlt »átkozottan szabadelvű.« Ezt a kijelentést bírálja néhány számmal odébb Gyergyai Albert²⁾, igazi nevén Szegő Albert, a

* A párisi magyar „Foyer de la Paix“ 1933. dec. 10-iki összejövetelén tartott előadás.

1 „Kritika a katolikus költészetéről“, Új Élet, II. évf., 261 l.

2 Nyugat, 1933. május 16. 640 l.

budapesti Eötvös kollégium francia lektora — sok finomsággal, de gyöngédségre burkolt komoly határozottsággal. Szerinte épen Ady után — akit Makkay Sándor »Magyar fa sorsa« c. könyvében Balassa óta a legbensőségebb vallásos költőnek nevez, — kellene a magyar léleknek felvetnie a nagy kérdést, irodalmi szellemünknek e döntő választóján: vajjon a magyar »főképe ha költő«, mikor cselekszik jobban: ha elfogadja és követi népének hagyományos szellemiségét — ezt a szép »józanágot és mértéket«, a »plastikus földhözköttöttséget« — vagyha, »tehetségéhez képest próbálja újra és megegyeszer beleoltani azt az élményt, amellyel már ő előtte a Pázmányok és Prohászka, a Balassák és Ady is próbálkoztak?« Gyergyai tehát bízik a magyar vallásos költészet elhivatottságában, intellektuális és érzelmi missziójában, s bátor szóval így összegezi eredményeit: »Ha szabad a költészetben belül s az ihlet mineműsége szerint egy bizonyos hierarchiát felállítani, az első és legmagasabb hely a vallásos költészetet illelné meg«. Persze azzal a megszorítással, melyet Babits fűzött e vitához: »A kimondott s felekezetiileg hirdetett irodalmi katolicizmus problémája kényes sarkon fordul meg: önzetlenség, tisztaság és hit kérdése ez s nem utolsó sorban erkölcs kérdése. Légy őszinte magadhoz, mert ebben áll a költő morálja, — akár a lelkiismeretvizsgáló katolikusé«.

E néhány szóban, mellyel a magyar irodalom katolikus szelleméhez, ehhez a Babits szerint: »izzóan, sőt kízóan aktuális témához« fűzök megjegyzéseket, két kérdésre próbálom feleletet találni:

1. Milyen tanulságok szűrhetők le irodalmunk katolikus hagyányaiból?

2. Mit építhet a mai magyar katolikus költő ezekre a hagyományokra s tulajdonképpen miben áll irodalmi és társadalmi hivatása?

Lássuk tehát a történelmi előzményeket. A régebbi irodalmi kutatás előszeretettel foglalkozott a magyar irodalom u. n. írásbeliségelőtti megnyilatkozásával: az íratlan szóbeli irodalommal vagy inkább költéssel. Főleg Arany Jánosnak Herderre és Wolffra visszamenő naiv eposz elmélete alapján sok gonddal, de kevés pozitív eredménnyel bagozták az ő magyar költészet kezdetét: voltak-e elbeszélő költeményeink, milyen lehetett az a lírai vers, dal vagy akármí, amire a Gellert legenda céloz, milyen eposzi magvak keringenek krónikáink tudákos elbeszéléseiben, stb. Mindebben edéskeves persze a pozitívum. Horváth János az újabb irodalmi kutatásnak egyik legbátrabb harcosa, határozottan kimondja, hogy »a Szent István előtti századokból nincs hiteles adatunk, mely a magyarság irodalomelőtti és irodalmat előkészítő nyelvbéli műveltségének akár tartalmi, akár formai elemeiről sejtelenül többet közölne«. Irodalom nincs előtt szövegek nélkül; története a legrégebbiről fennmaradt előtt szövegek vallomásával kezdődik. Bár alig tagadható hogy a pogány magyarság ismert betűt, írást — e két szavunk is bogártörkökkel való, V-VII. századi érintkezéseink hagyománya — nem tehető fel, hogy azokat olvasmányrendeltetésű szövegek megrögzítésére s közlésére is felhasználta volna.

Irodalmunk tehát nem pogány előzményekre, hanem az európai katolikus szellemi közösségre épített, létesülése népünk »megtérésének folyamánya volt« (Horváth, A magyar irodalmi műveltség kezdetei, 8. l.).

Természetes, hogy ennek a betelepült latin műveltségnek meg kellett küzdenie szóbeli hagyományaink eleven erejével. Természetes, hogy a jövevény latin kultúra mellett műveltségnek tetszett minden hagyomány. Nagy forduló előtt állt ebben a korban nemzetünk s bár sikerült átvennie az európai keresztény műveltséget s annak fejlődésébe hovatovább, mint termékeny tényező is bekapcsolódhatott mégis megőrizte ősi kincseiből a nyelvet, mely egy nép egész multjának, műveltsége egész fejlődésének mindig legkevesebb bizonyítéka. Igaza van Kodálnak, kinek népdalgyűjtései folytán annyit kellett foglalkoznia nyelvünk legbelső ritmusának problémáival, hogy »nyelvünk az a Rubicon, amely bennünket Európától elválaszt«. Szerinte az európai népek nyelvei, minden nagy különbségük mellett is közelebb állnak egymáshoz, mint akármelyik a magyarhoz; hangsúlyrendszerük és természetes melódikájuk annyira más, hogy

szinte ellentétesnek mondhatók. (Nyugat, 1933. 77. L.) Elképzelhető, mekkora nyelvi űr létezett tehát európai művelődésünk kezdetén, a latinul író és beszélő felsőbb rétegek, elsősorban az idegen eredetű papság s a magyarul beszélő nép között. E tagozódás következtében a világi magyar nyelvű réteg osztatlan egysége annyira megmaradt, hogy Galeotti, Mátyás olasz historikusa, ki a számos dialektusra tagozódott Itáliát tekintette természetes állapotnak, csudálkozva állapítja meg paraszt, polgár, köz- és főrend magyar beszédének tökéletes egyformaságát. Ebben a nyelvi azonosságban természetesen a világi magyarság irodalomtalan állapota jut kifejezésre. Kétségtelenül első nyelvmemlékünk a Pray kódexben fennmaradt Halotti Beszéd már azokra a kezdődő kapcsolatokra utal, melyek az írástudó latinos papság s a magyar nyelvű többség között szükségszerűleg meggyökeresedtek. Ez a fejlődés a katolikus szertartásokból adódott, hisz a Halotti Beszéd sem egyéb mint egy latin sermonak a magyar s a latinul nem tudó gyülekezet számára való tolmácsolása. Ez képviseli a határterületet szóbeliség s írásbeliség között. Műveltségünk fejlődésének egyik sarkköve ez. Az u. n. Gyulafehérvári distinctiók, melyek lényegükben egy ferences barát egyházi beszédének vázlatát őrizték meg, inkább emlékeztető jelleggel bírnak, a »versus memoriales« típusába tartoznak s aligha értesítenek szónok és közönség magyar nyelvű érintkezéséről. Annál jelentősebb az a szövegemlék, mely a háború után, 1923-ban került elő s egy francia himnuszköltő Geoffroy de Breteuil Mária sequentiájának (Planctus ante nescia) szabad s művészi ihletű utánköltése. Ez az emlék elsőnek tanúskodik arról a készségről, melyet költői szellemű ismeretlen szerzőnk latin vesek magyar tolmácsolásában felmutatott. A Siralommal a műköltő-liraiság új területei nyílnak meg a fejlődés számára. Ez a költemény, mely sajnos oly kevésbé ismeretes még a művelt közönség előtt is, első tanúság nagy fogékonyságú, igazi magyar költőről. Ebben csendülnek föl talán először, művészetünk ősei kincseiből megőrzött ritmusaink a keresztény eszme és költészet szolgálatában. S talán nem véletlen az sem, hogy a magyar líra legelső terméke ép a középkori francia katolicizmus egyik hajtását próbálja átültetni a magyar nyelv televényébe. Nyelvünk s művészi hajlamaink keleti misztikuma itt olvad bele először az európai s szorosabban véve a francia katolicizmus költői lendületébe.

Sajnos azonban mindez csak parányi fénypont középkori életünk homályában. Az akkori felfogás szerint a vulgáris, népnyelvi szöveg csupán alárendelt függvénye lehetett az egyházi használat által megszentelt latinnak. Ennek bizonyítéka az is, hogy negyedik legrégebb szövegemlékünket, a bizonyosan nem értelmezhető Königsbergi Töredéket, könyvkötéshez használták fel a Mária-Siralom elejét pedig annyira kidörzsölték a kódexből, hogy csak nagyított fényképfelvétellel lehetett kiolvasni. Az egész XIII. és XIV. század folyamán tehát nyelvünk csupán alárendelt szerepet játszhatott a latinnal szemben. Nekünk nem akadt oly bátor szellemünk, aki Dante módjára lázszát tört volna a »vulgáris eloquentia« a köznyelvi ékesszólás és költészet mellett s aki diadalra vitte volna a magyar nyelv ügyét.

Irodalmunk pozitív kezdetei a középkori szerzők névtelen szerénységébe burkolva is tanúskodnak azonban arról, hogy ezek a kísérletek mind az európai katolicizmus kezdeményéből nőttek ki; abból sarjadnak s abba olvadnak vissza.

A XV. század és XVI. század eleje ismét csupa katolikus ösztönzésről beszél. A XV. század második negyedében megjelenik az első magyar könyv, a Jókai (Ehrenfeld) kódex, melynek tartalma a kódex elején olvasható megjegyzés szerint »némi írások bódog Ferencről és társairól, ő nekik csudálatos mivelkedetekről«. Tehát Ferenc-legenda, helyesebben legendás történetének sorozata. Ezáltal kapcsolódik be a kialakuló magyar irodalom Szent Ferenc kultúrájába, mely vallásos jellegén túl a középkornak legmélyebbre ható szociális reformja is. Az első magyar könyv tehát ismét katolikus jelleget képvisel.

Az az irodalmi fellendülés pedig, melyet 1500 körül tapasztaltunk a könyvnyomtatás kezdő korában, ismét egyházi okokkal magyarázható. Nagyrészt apácák számára írt kegyes olvasmány; mely sok esetben talán vigasztóló szolgálat e szomorú, hanyatló korszakban, Ulászló országának sivárságában. »Békesség vagyon az cellában. Az cellának kivüle nincsen egyéb, hanem csak hadakozás. Az cellában imádkozzáll, írj, tanólj... olvass szent írást avagy gondolkodjál az Őristenről« írja Ráskai Lea 1510-ben a Nyulak szigetén.

Már ezekből a patinás szavakból kitetszik, hogy kódexeink kézírattömegének célja nevelés, a vallásos nevelés táplálása és elmélyítése. Keletkezése elsősorban a két legjelentősebb magyarországi szerzetesrendnek, az obszerváns ferenceseknek s a domokosoknak a Hunyadiak korában végbement reformjából magyarázható. S a szövegek legnagyobb része természetszerűleg a latinul kevésbé tudó apácáknak íródott, ami világosan adódott a kor műveltségi viszonyából. Ezek azok az általános keretek, melyeken belül hatalmas szervező és teremtő egyéniségek, mint Temesvári Pelbárt működésüket kifejthették.

A rendi reformok értelmében természetesen igyekeztek szerzetesek és apácák tökéletesen megérteni, szívvel-lélekkel felfogni a szent szövegeket; lelki szükségletükké vált a magány áhítatával elmerülni a vallásos érzés mélyére. De ezek az érzelmi hullámzások már tiszta magyar köntösben maradtak fenn s csodálatos látni, megfigyelni s ezekre boncolni azt a küzdelmet, melyet kódexfróink vívtak a latin kifejezés bélyeiben a magyar szó, a megfelelő magyar kifejezés szabad szárnyalásáért. Minden egyéni érzés, minden áhítat felett ott lebeg az egyház tekintélye, megdönthetetlen hatalma. Meghatóan húzódik meg a szó, az áhítat gyöngye tolmácsa a hit roppant árnyékában.

Pedig maga a magyar szöveg is figyelemre méltó. Függetlenül a latintól, de lassanként mindjobban kitűnik, hogy a fordítás feladata kétségkívül leleményességre és bátor kezdeményezésre szorítja a fordítót. Próbálnak stilisztikai hatásokat kicsiszolni pl. még a szóhalmazásokból is, amik kezdetben inkább nehézkességeknek, gondatlanságnak számítottak... »De necessitate faciens virtutem« a Teleki kódex szerint« szükségből jóságot csinálnánk létrehozják, megalkotják mindazt, amire eszközeikkel képesek. Próbálják megközelíteni a misztikus elvontságnak, a »divina dulcedo«-nak finomságait, így mondják, hogy Szent Domokos »jóságos művelkedeteknek, igazi kedves verágoknak verágával verágó-zék«. Próbálják visszaadni a középkori allegóriák, a skolasztika stílusképleteit s némely izlés előhangjai sejtethők. E bámulatosan gyors fejlődés tetőpontján pedig ott áll az Erdy kódex szerzője, a Karthauzi Névtelen, kinek Horváth János szerint »kendőzetlen, magvas, izmos, férfiasan hevülékeny stílusa egy középkori Pázmány, Péter arcvonalait tükrözgeti élénk.«

A XVI. század elején azonban a török betörése egyszerre megakasztja e szépen fejlődő s világirodalomra is kifejleszhető egyházi költészet, az első magyar irodalmi életközösség szabad fejlődését. De csak ideig-óráig szűnhetett meg vagy inkább lappanghatott a szerves evolúció folytonossága. A mohácsi vész előtt már megtörtént a világi magyarság gazdag forma- és nyelvhagyományának egyeztetése az egyházi latinság szellemével, évezredes irodalmi gyakorlatával. Katolikus szellemben már kialakult az első magyar irodalmi nyelv, melyből később a XVII. században Pázmány Péter retorikai készülsége, erős logikája és tősgyökeres magyarsága alkotta meg a latin eredetű, de önállósult magyar irodalmi nyelv végleges szabályozását. Lássuk tehát mennyiben volt a mohácsi vész után, a barokk kör kiteljesedéséig a vallás irodalmunk termőtalaja és állandó istápolója.

Valóban úgy látszik, mintha az 1526-iki magyar pusztulás teljesen megbénította volna a magyar katolicizmus erejét. A végzetes csatában elsősorban a főnemesség és főpapság, az ország művelt katolikus vezető eleme pusztult el; a nép zöme pedig, amely faji életerejével kiheverte volna ugyan a változást,

teljesen szellemi vezetés és irányítás nélkül maradt. Politikai és történelmi okokkal magyarázható, hogy ez az elhagyatott tömeg, melyet az egyház nem vehetett ismét idejekorán kellő gondozásba, miért találta meg szellemi vezéreit életeszmenyeit a felhajnalló reformációban. Bármekkora veszélyt és kárt jelentett és jelent napjainkig a keresztény egyházaknak ez a szakadása, a reformációnak rendkívül nagy szerepe s tagadhatatlan érdemei vannak a magyar vallásos érzés elmélyítésében. Nem véletlen, hogy Makkay idézett művében a magyar vallásos költészet fejlődésének csúcspontjára két reformátust, Balassát és Adyt állítja. A reformáció teremtette meg nép és papság, tehát művelt európai színvonalon álló osztály és egyszerű tömeg bensősége, ugyanazon nyelv közöségében egybeolvadó kapcsolatát. El kell ismernünk, hogy a kódexirodalom minden relatív színesége és változatossága mellett is aránylag kis közönség, apácák, papok s néhány előkelőbb hölgy (Kinizsi Pálné Magyar Benigna) olvasmánya volt. A reformáció azonban az élőszó erejével s hirdetőinek neophita buzgóságával tudott hatni a legszélesebb rétegekre is. Közkinccsé lett a Biblia, a zsoltárok, melyek a katolikus egyház keretében addig elsősorban liturgiába illesztve szerepeltek. Tudjuk, hogy már elsőnek mondott bibliafordításunk, melyet a Müncheni, Apor és Bécsi kodex képvisel s mely valószínűleg breviáriumi bibliaszövegeken alapszik, eretnekgyanús s alighanem a huszita mozgalommal áll kapcsolatban. Pedig mérhetetlen az a szavadagolás, melyet nyelvünk s irodalmunk számára az első biblia-fordítások jelentettek. Vaskos kötetet írtak arról, mennyi kifejezés, új szó és fordulat került át pl. az Ótestamentum fordításából az Ófranciába.¹ Hasonló tanulmányok a mi nyelvünkre alkalmazva is tanulságosak lennének. Azonban a magyar katolicizmus hamar feleszmélve aléltságból, csakhamar teljes erejével, logikai fegyverzetének és dialektikájának nagyszerűségével száll síkra a tévtanok ellen. Az ellenreformáció hatalmas hulláma, mely ismét európai eszmeáramlat jelentős kincseket vet színpadra Magyarországon is. Kihasználva mindazon eredményeket, melyeket a reformáció elért a nép szellemi színvonalának emelésében, — az ellenreformáció pl. siet bibliafordítással szolgálni a katolikusok számára is, — kultúránkat új, katolikus jellegű fellendüléshez segíti. Ez már a barokk izlés kora; nem azé a barokké, mely már finomkodva hajlik agyoncizellált utóda, a rokokó felé, hanem azé, mely a keresztény hatalom és méltóság kifejezője. Régen túl vagyunk már azon a felfogáson, mely izlésáramlatokat csupán a képzőművészetekre vonatkoztat, tudjuk, hogy mindannak, ami renaissance, barokk, rokokó, vagy empire néven megjelölünk, oly szellemtörténeti gyűjtőfogalom, mely felöleli egyes korok összes szellemi termékeit, mindegyikre reányomva élesen elválasztó bélyegét. Ebben az értelemben tekinthetjük a magyarországi barokk főképviselőinek Pázmányt, Zrinyit és Gyöngyösit.

(Folytatjuk.)

¹ I. Trénel Lancia: Testament et la langue française du moyen-âge (VIIIe—XVe siècles), Paris, 1904.

Feltámadás.

Szegénységünk némává tesz,
Süketté tesz sok barátot,
Ellenséggé — valami nagy
Tévedés — a rokonságot.

Tisztaságunk vértje előtt
Megtorpan a harag mérge,
Nevelt kincsét életünknek:
Jóságunkat adjuk érte:

Felejtünk el minden gáncot,
Bocsássunk meg minden vétket,
Szeretettel nyújtuk kezünk
Rokomból lett ellenségnek...

Sipos Győző.

Kisebbség off — kisebbség iff. (Levél Rády Elemérhez.)

sz. Csorba Tibor

Immár tizenhat nagybőjt készíti elő a kisebbségi sorsban élők húsvétjét és ebben a tizenhat esztendő várakozási időben sem vettük le a Petőfi ostromolta Pató Pál skodásunkat. Tizenhat esztendei magunkrahagyatottságunk alatt sem jutottunk el egy szervesen, mindenki egyéni értékével képzített kultúrszerv megalapításáig. Szétszóródottan élünk és az egymás keresés belső hajtóerejét is meggyöngyöztette már a sok meg nem értés. Pató Pál életünkbeli hiányzik a pipafüst és humor. Kezd veszedelmes rákbetegséggé fajulni tétlenségünk és az »Ejh, ráérünk arra még!« felkiáltás egy megvető kézlegyintés nyomán kitört »nem érdemes«-sé változott.

Kezdenek a lélektüzek kialudni és a parázs is hiányzik már a hamuból! Sztérforgácsolt erők szomorú pusztulását kell néznünk, sokszor oly télenül, mint a Paál László képek pusztulását a Szépművészeti muzeumban. A barna aszfalt belső féregként elrágja a finom színeket és ólomsúlyával nehezedik minden képre. Ilyen ólomteher alatt él a kisebbség kulturmunkása. Él? Sajnos sokszor már nem is élet, csak egyszerű vegetálás a léte.

Egyesek még felelősek és talán kellő időben küldték szét hívó szavukat minden tájra. Vannak, akik érzik, hogy a Petőfi énekelte Pató Pál, Bóder Aladárrel megíratta »Pató Pál úr végrendeletét« és abban ezt:

»Mi elhullunk, embertelenül, zordul,

A Pató Pálok sorsa teljesül.

Te nem lehetsz már Pató Pál; megfordul

A sorsotok, vagy végkép elmerül,

Födetlen sírunk ott tátong megetted

S elnyel, ha egy lépésed visszavetted.

Apostolai az elmerülést nem akarásnak ott vannak már a poszton és hívják, keresik azokat a fiatal kulturmunkásokat, akik tisztalató szemmel, függetlenül a százféle elfoglaltságot halmozástól, felajánlják egyéni képességüket »a kisebbségi nemzetettől kultúrájának emelésére«. Fiatal kulturmunkásokat keresnek és gyűjtenek egy táborba, hogy át-, vagy megszervezett kisebbségi étellel reflektorozzanak bele egy ma még sötét, de voltaképpen világosságot váró »kulturholnap prespektívájá«-ba. Hát át kell szerveződnünk! Meg nem, mert meg vagyunk. A szülészeti osztályon hiába keressük! Nekünk csupán a bőrgyógyászatban van kis elintézni valónk!

Meg vagyunk és pedig erősen belegyökerezetten abba a Tátra aljai talajnak minden kulturájába. Multjában és jelenében. Eltétő, életlendítő erejű földünkbeli szivhatjuk a lélekizmosodásból szükséges táplálékot.

Szivhatjuk? Talán csak szivhatják, akik 16 év óta ott állanak kisebbségi poszton! De nem szivhatjuk mi, akik 16 év óta csak fájdalmas szívű messziről szemlélökké váltunk! Akik elvesztettük a talajt és akiknek nem sűg a szülőföld állandóan életenergiákat! Mert szétszóródtunk és Páristól Pekingig keressük, hogy lelkünk feldobott (inkább eldobott!) köve hol esik megértő talajra?! Tizenhat esztendeje keressük és nem tudjuk megtalálni a mását sem! Nem találjuk meg a szülőföld minden megértő és mindenben helyes ösvényt nyújtó jóságát. Életgyökerünk kezd kiszáradozni, vagy elsatnyulni, mert idegen területeken kell élnünk, nekünk különös és érthetetlen életet. Amikor ringatni kezdték ottmaradt testvéreinkkel a kisebbségi bölcsőt, tizenhat évvel ezelőtt, ugyanakkor a kalászos rónaságon, a kalászos hullámzásának ütemére ringatták a

miénket. Csakhogy a mi kisebbségi bölcsőnk felett idegen, nekünk legalább is nagyon idegen talajon nőtt dajka dúdolta a nótát. És mi ezt máig sem tudjuk megérteni. Talán máig sem tudtuk igazán megszeretni. Nem hálátlanságból, csak azért, mert a lelkünk és szívünk telített volt olyan Tátraaljai levegővel. Mert a szívünkben mélyen íródott a fenyves illata, a hegyek vonala, a Tátra ormáról felénk mosolygó naplemente.

Igy lettünk kisebbségiek itt! Így lettünk meg nem értettek itt. És így vártuk mindig, hogy abba a szülőföldben gyökerező lelkekből megindul egy minket is, a kisebbségi kultúra szerves építéséhez és éltetéséhez hívó szózat. Ebbe a munkába akarjuk beleölni minden erőnket és ezt figyelembe kell venni azoknak, akik odafönt egységes munkára szervezik a katolikus magyar kisebbséget.

Talán sokan azt hitték eddig, hogy csak ők élnek kisebbségi életet. Hogy csak ott kell ébreszteni a Pató Pálokat és új élet kezdetét hirdetni. Nem Kedves Testvér! Az ottani munka csak az ittenivel képezhet egészet. Az itteniből azzal, amely minden életfonalával onnan táplálkozik voltaképpen még ma is emlékek útján, vagy a szél hozta illatból.

Ha tehát egy igazán kisebbségi megmozdulás folyik ott, akkor abba bele kell kapcsolni az itteni kisebbségeket is és elsősorban ezeknek nyújtani megértő testvérjebbot.

Abban a kisebbségi mozgalomban elsősorban azoknak kell kivenni az orozlánrészt, akik kisebbségi szemmel tudnak látni mindent! Akiiket a szüleiés köt oda a Tátra aljához és csak azután, harmadfokon irányíthatnák azok, akiknek kultúrájuk nagy, de nem ahhoz a röghöz nőtt, nem ott szivta táplálékát. Az Új Életben (szeretném és úgy gondolom többen is) elsősorban a kisebbségi katolikusok szociális és világnézeti folyóiratát szeretnék kapni. Az Új Élet a kifejlesztő telepe azoknak, akik a történelem lapjain mint »kisebbségi kultúr-munkások« fognak szerepelni. Legyen meg ennek a munkának és ennek a gárdának a kezdettel járó tapogatózás fokozata, melyen át kiépiül idővel, de minden sora kisebbségi magyar és kisebbségi katolikus lélekből jöjjön! Csak így hiszem, hogy igazán eredményes munkát végezhetnek, ha elsősorban a szülőföld lelkét hallatják. A szülőföld szeretetén keresztül kell megismertetni minden megmozdulást, mert az az egyetlen mindenkor jó és értékes ajánló levél.

Ehhez a munkához pedig lesznek és vannak ott is, de vannak még itt is munkások.

Az Új Élet már Husi számában közölt »Husvétii gyónás« c. cikkem váratlanul nagy visszhangra talált olvasóink körében. Rengeteg levél, hozzászólás érkezett hozzám s ha sok ezek közül érdemlegesen nem is szól hozzá a felvetett kérdéshez, mindenesetre bizonyították arra, hogy a tervszerű kollektív kultúr-munka hiányát minden vonalon érzik s új lendülettel induló kultúrélet megteremtése minden kisebbségi magyar embernek, aki ennek a néptöredéknek sorsát szívén viseli, forró vágya. A hozzám intézett leveleket sajnos nem közölhetem le mert a legtöbbször magánlevél jellege van. Mindenesetre sok értékes szempont vész ezzel el. Különösen sajnálom, hogy annak a néhány értékes itteni írónak a sorait nem hozhatom nyilvánosságra, akik a szervezetlenség hiányát a legsajgóbban érzik. Annál nagyobb örömmel közlöm azonban a fentebbi levél-cikket, melynek különös értéket ad a kisebbségi sorsból kiszakadt ember ragaszkodása az itthonmaradottakhoz saját munkájának a felajánlása a kisebbségi magyarság kultúrszínvonalának az emelésére. A fentebbi cikk egyúttal alkalmat ad, hogy mi is leszögezzük, milyen módon kívánunk a kisebbségi magyar kultúrélet megszervezésében résztvenni.

Jelen számunkba írt egyik másik cikkemben szögeztem le, hogy kultúr-munkánknak előfeltétele, hogy megismerjük azokat az adottságokat, melyekre

azután építhetünk. Végső ideje már, hogy a magyarság erőviszonyait felvázoljuk, sokszor talán unalmas, de annál fontosabb statisztikába rendszerezzük iskolaviszonyaink ismertetését. Ezt a munkát rendszeresen továbbfolytatjuk kulturális és gazdasági életünk többi ágazatában is.

Ehhez a részletező, aprólékos munkát kívánó célkitűzésünkhez szeretettel hívunk meg mindenkit, aki nem frázisokban, de lelkiismeretes munkában akarja kiélni nemzeti érzését. Elsősorban azokat a fiatal embereket, akik egy tisztult világnézetből következő egészséges nacionalizmustól hajtva a Prohászka Körökben kerestek munkakeretet. Lapunk azért kapcsolta be rögtön megindulásakor munkájába ezeket a fiatalokat, hogy ezáltal a fiatal nemzedéknek tenniakaráását ebben az irányban is gyümölcsöztesse.

Természetesen a leltározó munka mellett lapunk mint világnézeti irányító folyóirat tovább is »kifejlesztő telepek« kíván lenni a korszerű katolikus magyar közszellemnek. Nem vagyok híve a statisztikának. Azt a dinamikus szellemet, mely a fiatal katolikus nemzedéket világszerte jellemzi a mi szűkezzafött hatóterületünkön is még akarjuk honosítani. Amit eddig elértünk, az mind csak a kezdet. Még mindig alszanak a tömegek s ezeknek a felrázása még esztendők feladata.

Ebben a munkánkban kettős erőforrásból mérítünk: a katolicizmus végtelenül tiszta és örökké korszerű eszméiből és azokból a népi erőkből, melyek kisebbségi magyarságunk gyökereit képezik. Abból, amit Csorba Tibor a »szülőföld szeretetének« mond. Az előbbi tisztultan áll előttünk, a másodikat meg kell tisztítanunk a tizenhat esztendő mulasztások alatt rátelepedett portól.

Ebből a kettős gyökérből hisszük, hogy kisarjad a kisebbségi magyar katolicizmus szervezett kultúrélete, mely az egyetemes magyar kultúrának is sok új értéket fog adni.

Természetesen ezen programunk mellett nem zárkozunk el mereven, hanem megőrizük a szellemi közösséget az egyetemes magyar katolikus léttel is. Ezért találkozik e lap hasábjain az egyetemes magyar katolicizmus — szlovenszkói és nem szlovenszkói — fiatal gárdája. A különböző más földrajzi határok között kitermelt értékek így termékenyítik meg egymást. Azok pedig, akik innét kiindulva, más környezetben élnek és dolgoznak: a hid köztünk és környezetük között.

De az új élet más irányban maga is hid: a környező népek kultúráját, irodalmát is meg kívánja ismertetni a magyar közönséggel. Az egymásmégismerése az az út, mely egy békéesebb közép-európa kiépítéséhez vezet. Ez pedig egyaránt katolikus és magyar feladat.

Ezen főbb vonásokban vázolt programunk megvalósításához mindenkit szeretettel hívunk. Szeretettel hívjuk tehát azokat is, akik fizikailag távol tőlünk tőlünk de lélekben itt vannak közöttünk. Ehhez a munkához már vannak önkéntes jelentkezők. Csorba Tibor levele erre is bizonyítotték.

Odaadom a szívem.

Szívem illattal bontja szirmát,
mint égőpiros pünkösdi rózsát;
jósággal és szeretettel nem
akarok lenni senki adósa.

A hulló harmat hajnal-csóklát
ragyogó gyémántként őrizem
s esábitóan csillantom: örüljön
a szépre szomjas gyermeki szem.

Szerelmes tárnálással hajlok
a nap ölelé karjaiba,
mosolygó szépségét elküldöm
szomorú ember álmaiba.

Szerelmesen kínálom kincsem:
testvér tied e tüzes szív-rózsát,
jósággal és szeretettel nem
akarok lenni senki adósa.

Jolsvai Elek.

Kisebbségi magyar értékek.

Tichy Kálmán.

Vass László.

Erdemes volna egyszer Tichy Kálmán eddigi munkáit bemutatni egy reprezentatív kiállításon és ott felsorakoztatni, időrendben egymás mellé helyezni olajfestményeit, rézkarcait, aquatintáit, meseilusztrációit, linóleumait és legújabb akvarelljeit. Áttekintve a műfajokat, megállapíthatnók, hogy a sokoldalú művész egyforma ügyességgel tud bánni a karcoló tűvel, a maratással és az ecsettel. Megállapíthatnók nyugodtan azt is, hogy stílizáló hajlama mindenütt megmutatkozik és hogy színskálája rendkívüli gazdagsággal szólal meg végig egész festőművészetén. E kritikai megállapításokon túl azonban mindennél fontosabb felfedezésekre juthatnánk, ha ezen az átfogó kiállításon művészetének fejlődési vonalát figyeljük meg.

Olajképeitől, régi velencei akvarelljeitől szédítő, merész felívelés vezet a legújabb akvarellekig.

Tichy Kálmán elsősorban akvarellista művész.

Minden állomást megjárt, amit a festészet technikai szempontból megkövetel. Megoldotta a legbonyolultabb hangulat-, szín-, és fényproblémákat. Ahol ma legújabb akvarelljeivel áll, ott nem képvisel semmiféle művészi felfogást, sem valamilyen iskolát. Művészetének eme újabb vonaláról nem lehet sémát konstruálni a már eddig ismert irányokban. Nemes, szintiszta piktúra ez, mely újabb kiutakat jelez a festőművészet mai zürzavarából, meddő pepecseléséből.

Ez az akvarellművészet a legkülönállóbb, legegényibb megnyilatkozása Tichy belső világának. Nehéz, nagyon nehéz szavakkal jellemezni ezeket a képeket, legalább is a hagyományos kritikai szótár fogalmaival itt nem lehet mit kezdeni. Nehéz főleg azért, mert Tichy Kálmán a leglírikusabb lélek szlovenszkói festőink között. Lírikus lélek, de minden szentimentális árny nélkül. A férfi tiszta mélyhangú lírája bűg fel a »Széttört szívárvány«, »Darvak a mélység fölött«, »Ködben a falu«, »Forró alkonyat« és a »Tavaszi párák« c. akvarellekből az a meleg líra, aminek forrása mélyen bent rejtőzik az univerzumban. Ilyen mély lírájú festőművészt Magyarországon is csak egyet ismerek: Egry Józsefet.

Meglepő felfedezésre jut a szemlélő, aki eddig csak a régi Tichyt ismerte. Az új akvarelleken már hiába keressük a természet külső megjelenését és a megszokott térbeli elhelyezkedést. Itt minden új, meglepően mély és távol az eddigi természetes felfogásoktól! Olyan fénysugarak, zuhogó fénynyalábok izzanak itt, amik a szemmel látható külső világban nincsenek meg. Nem a természet objektív, hű tükrö

ez a Tichy-féle akvarell, hanem a természet kifejezésének biztos meg-
érzése, a Kozmosz titokzatos erőinek kitapintása. Tichy ezeken a ké-
peken nem teremti újjá a természetet, hanem mögéje néz a dolgok-
nak, figyeli a belső erők csodálatos játékát és ezt hozza ki, ezt eleve-
niti meg szinte izgató nyugalommal.

Igen: izgató nyugalom áramlik a képeken, harmónia; ama vándornak a bölcs nyugalma, aki mindvégig küzdelmes utakat tett meg és bolyongása közben megismerte felhők járását, a nap hevének fokát, a borulat jelentőségét, már érti a szelek kottáját és jól ismer minden megjárt utat.

Amíg Tichy eljutott idáig, az alkotó ritka bölcs nyugalmáig, sokat és sokféleképen keresett, küzdött. Állandóan önemésztő küzdelmet folytatott a kifejezhetetlen kifejezésért. És most, nézve az új akvarelleket, megérthető, hogy miért kellett elhagynia a régi, megszokott festői kifejezésmódokat.

Tichy Kálmán sokat figyelte a természetet és sokat birkozott is vele. E küzdelemnek meg is vannak jócskán a nyomai régebbi képein, aminek viszont meg kellett születniök, hogy végül is elérkezzék a belső titkok feltárásáig. Újabb akvarelljei a természetnél mélyebbre vannak hangolva: a természetten túl a kozmikus erők nagyszerű játékát érzékeltetik.

Kozmikus érzés hatja át ezeket az akvarelleket. Az izzó napfényben rezgő levegő, — a tátrai köd, — a vándormadarak szédítő röpülése, — a kékhegyek elérhetetlen messzesége, — végtelen szemhatárok: mind-mind széles és erőteljes dolgok harmonikus kompozícióban. Mindenütt határtalan gazdagsággal ragyognak a színek, a színek, amiknek belső törvényeit oly kitűnően ismeri a művész, hogy szinte megdöbben a szemlélő: micsoda végtelen derüvel és harsogó jókedvvel áramlanak a színfolyamok keresztül-kasúl biztos összhangban. Csak az érett művész, csak a nagy titkokat tudó alkotó művelheti ezt. . .

A »Tavaszi párák« c. akvarelljén minden áramlásban, szédítő mozgásban van. A Kozmosz örök körforgása ez a kép! Nehéz párák szakadnak ki a földből, nedvek indulnak meg fölfelé a fák törzsében, új üvek sarjadnak, mind-mind, az új élet egész ritmusa az anyaföld méhéből szakad ki a nehéz párákkal együtt, hogy szinte görcsösen vonaglik a fenséges szüléstől az egész föld! És fentről fény-fény, lilán vetülő fényávok szűrődnek le és ebben a nagyszerű megújulásban darvak érkeznek messziről, szárnyukkal verdesve a gomolygó párahullámokat és a lila fényfolyamokat. . . Az élet ősi zamata, romlatlan íze hullámszik ezeken a képeken szuggeráló erővel!

Megjósolom: azok számára nehezen lesz megközelíthető ez a művészet, akik azt a meggyőződést vallják, hogy a művészet feladata a természet utánzása. Valahogyan csak azok tudják majd megközele-

teni ezt a különös világot, akik megértik a Knut Hamsun és a Ramuz-i művészet igazi mélységeit. Mert Tichy új akvarelljeit szemlélve: Hamsun és a svájci Ramuz világában érzem magam, hol a művész éles szeme már a kozmosz örök titkait fűrészli. . .

Tichy Kálmán új akvarellművészete: megérzése egy olyan atmoszférának, melyben adva van minden lehetőség a harmónikus ember kialakulásához. Végeredményben: egy tökéletesebb társadalmi rend csiráinak mélységes művészi meglátása. Olyan művészet, amely meg tudja érzékeltetni már, hogy az ember minő viszonyban van a világgal. És ehhez a kaotikus korban ez a legfontosabb: tájékozódás az örök dolgok között a humánus felé. . .

Mámordohány.

A tavaszt nem rég ezelőtt
még kölyökszámba vettem
s ma cigarettával kínál!
s mődön a számba vettem
a földről fölszedi a nap —
csutkát, mit most dobott el
(s mely elfogyón izzott a domb
hátán alkonyi okker
fényben) s úgy szolgál tüzet
szabad, falusi módra
míg hosszú csipkét köt a füst
s felgöngyöli gomolyba.

De szó ami szó, jó dohány:
finomra vágott mámor,
mit csempész lelkek loptak át
erdők Egyiptomából.
Illata szakadó selyem
és én: a selyemhernyó,
södröttlen illatfonalat
bocsátok nyelvemen, jó
szagot önmagam köré,
mely mint gubó körülpszó,
hogy csak magamat láthatom
s nem láthatom, mi külső.

Most körülzár illatgubó,
a mámor foglya lettem,
selyem, mely szálanként szakadt,
így együtt téphetetlen.
Szabadulni kifelé:
ez reménynek is bálga,
már csak bé menekülhetek,
befelé, önmagamba.
Ezt is csak ember teheti
a bús hernyón kívül, mert
ha elveszt egy világot, új
világba menekülhet.

A másik világ elveszett
e mámor sűrűjében,
most új világ vár itt belől,
ideges, tiszta, éber.
Am titkos is, mert végtelen
s mégis testtel határolt.
(hol nincsen vég, hogyan lehet
egyáltalán határ ott?)
Vagy a test csak e külön
világunk láthatára?
Mit szem felfoghat, de ott nincs
vége, csak folytatása! !

Titkos világ, az bizonyos,
de dús világ is egyben,
mit a Sokban kerestem, itt
megtalálom az Egyben.
Mint hernyó a selyem mögött
— hol fullatag magány van —
ájult-szép lepkét talál
csúf, undok önmagában,
úgy én is; várom mikor a
mámor gubója pattan
s kiszállok, lepkéként megint,
új színben, új alakban!

Janusz Damonius verseiből

(Születésének ötszázadik évfordulójára.)

Részletek Guarinohoz, a riváló ferrarai tanítómesterhez írt dicsőítő költeményből.

emmind sincs, ha nem izzadunk meg munka
[hevében,
tépődés a remekmű, mit se terem, aki léha!
Mennyi verejtéked hullott, míg célod elérted,
régli korok mélyén föllelted az új tudományt
[s most
új díszet szánva nekünk száműzted az ostoba-
[ságot.
Szenvedtél emiatt magad is, Guarino, de ne
[sajnálj!
Munkád bére, ha néha a fáradtság keserű is,
édes, mert aki alkot, nyer, csak a bamba ve-
[szíthet!

Termeld is megtelnek, sok tanuló körüláll s úgy
bámúl téged, amint a latin szavakat bogozod s új
zengést adsz a görögnek. A mult köde oszlik, ahol jársz
s míg a tömeg téged hallgat, szavaidban a régi
mesterek elieledett, mély álma riad fel. A nép meg
boldogan áld s nem röstel elődeiden mosolyogni.
S mondhatsz bármit, a toll fürgén fut a tiszta papíron
s jegyzi a bölcs szavakat, hogy okúljon a messzi utókor.
Mint amikor már dermed a nyáj a jeges viharoktól
s éheznek is, mert rég lelegette a nyári mezőket,
várja vacogva a szebb napokat, amikor újra a langyos
szellő leng s a kemény föld enged a lágy kikeletnek,
törtet a nyáj ki a régi akorból s szinte remegve
ízleli, tépi a friss rügyeket s habzsolja mohón a
zsenge füvet, míg végre napos, buja rétre talál s ott
újjong, játszadozik, vagy vágat előre vesszettül,
annyira részeg az enyhe tavasztól, a kőszá juhász meg
nézi a nyáját s édes öröm bizserég szíve táján;
úgy rohan apraja-nagyja a sok tanúlnak, amíg nem
lát téged s nem hallja Minervát bő szavaiddan.

áshol a kongó termék előtt vár s búsúl a mester
s minthogy a sok pad üres, nekilndúl az agg is
[az útnak
s nem rég még ki tanított, hozzád áll be diák.

[nak.
S egyre özönlk a nép, van mindenfajta közöttük,
sorba leülnek, az iskola hemzseg, zúg a tömegtől.
Együtt hallgat a vén a legénnyel, nővel a férfi,
s még azok is, kik előbb más célok után szala-

[doztak,
nálad üdülnek, a költészet pezsdíti szívük föl.

Unja a kalmár holt aranyát s most ott ül a
[padban,

hűtlen a földhöz a durva paraszt, katonák meg
[a dárdát

hagyják cserben, a legtöbb pálya elárvúl: a mérnök
dobja pokolba a körzöt s hozzád fordul az is, kit
mardos a végső ok kérdése, az ősi titok. De
retteg a bús betegségtől s rád kíváncsi az orvos,
s bölcsességed igényll, ki jártas a jogtudományban.
Téged kér föl a város büszke tanácsa, hogy oktasd
gyermekelk csapatát s te neveld föl az ifjakat is, mert
nincs, aki jobban hatna a szorgalmasra s a lusta-
is neki lát a dolognak, amint rá szólsz szeretettel.
Elsősorban a tiszta klejtést oktatód, aztán
írni tanítasz s azt gyakoroltatod addig, amíg nem
megy, hogy a kéz a szavak külalakját el ne hibázza,
száj meg a hangsúlyt. Majd hogy a képzeletet se pihentesd,
néhány szép levelet kell költenlök, de a múltat
sem hanyagolhatják el s erre te azt magyarázod,
végül a szónokok és költők mintáin okúlva
versel a sok tanuló, míg mestere lesz a szavaknak.
Ámde amit nem félmjelzett az idő, a selejtes
értékű könyvet nem adott soha egy tanulóknak
sem, mert mint a paraszt, ha kitépli a földből a konkolyt,
tiszta vetésnek örülsz magad is, hol gazdag a termés.

Részletek Marcellushoz, a híres
velencei hadvezérhez írt dicsőítő köl-
teményből. (Visconti Fülöp halála.)

ár-kel ijedten a balga Fülöp s letekint a to-
[ronyból,

lát mindent, de a félelem is mardossa szívét s
[míg

bomlottan futkos, kavarognak a rémek eszében-
Proteus is, ki gyakorta cserélgeti, váltja az

[arcát,
kedve szerint alakúl s hol furcsa fatörzs, hol

[idétlen
állat tán, mely öröké erre meg arra ficáncul,

máskor föllobogó láng s percek alatt rohanó víz;
így töpreng Fülöpünk, sokezer gond gyötri, de

[aztán
mást akar újból s egyre tünődve, ha mégis az

[egyik

megnyeri tetszését megijed s hamar újat eszel ki.

S úgy fakad el tüstént az epéje, hogy összeesik s míg rándul a teste néhányszor, a lelke kiálszik örökre. Meghalt s félve sürgöttek a szolgák, szólni se mertek, azt hitték, hogy uruk lefeküdt s alszik, de sokáig tartott most ez a röpke kis alvás s már gyanakodtak, kapkodtak körülötte, beszéltek, még a kezét is megrágták: a az egyik (előbb sose merete), a végén néma szívét vizsgálta a nép, s már tudta mi történt. Volt, aki nem hátt s tépte a szőrét, hátha fölébred, volt, aki ordított s vízzel hintette meg arcát, mások a szája elé tett röpke pihéből okultak: S bár kiderült a halál, titkolta az udvari népség, nem gyászolta urát a sereg, nem sirtak a szolgák, s hallgatni e bús eseményt nem volt lehetetlen, mert Fülöp úgy élt elkülönülten, a népet utálta, asszír gögijében sohasem mutogatta az arcát, s nemhogy a vendégek, felesége se látta egészen.

Vitushoz.

Nincs, aki olvasson, minek írsz hát? — kérded örökké.
Vitus, a verseimet élvezem én magam is.

A pipogya férjhez.

Férfiasszony a nőd, Laadvancusom és te puhány vagy,
meglásd, még a saját nőd felesége leszel.

A művészeiről.

Minden művészet nemesít, de tökélyre hiába
törsz, ha erődöt az ész, nem támasztja alá.

A nyomorékról.

Assa a földet s bár nyomorék még szántani is tud,
add neki vissza kezét s lopja megint a napot.

Mentegetőzik, hogy nem nagyon harcias.

Ős katonák, én nem voltam sosegyáva, ha tán nem
is rontottam oda, hol veszedelems a harc.
Jártam a táborát én magam is, de vitézi erényre
nem vágytam s sohasem kúsztam a várfalakon.
Más küzdött legelői s én szívesen lemaradtam,
féltem magamat, még pedig értetek is.
Mert, ha ti hírt hajszolva rohantok előre vitézül
s nem rettegtek a bús végtől sem, ha dicső
hősi halálotokat ki dalolja meg ő, ha a költőt
is leteríti a nyíl s nincs kit emésszen a gyász.

Fordította: Berezzli A. Károly.
Fejléctet és iníciálékat linoleumba
metszette: Tichy Kálmán.

A középiskolák helyzete Csehszlovákiában.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a csehszlovákiai középiskolákban a kifejezetten magyar nemzetiségű növendékek száma az 1933-34. iskolai év kezdetén 5069, úgy talán nem lesz felesleges, ha egyszer részleges tájékoztatót adunk a középiskolák helyzetéről, számáról és adminisztratív berendezéséről, s kitérünk röviden a középiskolai tantervre, melyet 1933-ban alapított meg az iskolaügyi minisztérium és a Vestník m. šk. a n. o. 4. számához mellékel.

A szlovenszkoí magyar kisebbség jövő intelligenciája túlnyomórésztben a csehszlovák állami középiskolák padjaiból került ki, miután a magyarságnak itt nincsenek saját anyagi eszközeivel fenntartott iskolái, amelyekben a nevelés szellemét és általános irányait megszabhatnánk. Ez a kérdés az elmúlt években a magyarság irányadó tényezői részéről meglehetősen el volt hanyagolva, viszont a nálunk — különösen az iskolaügy terén — túlzásba vitt etatizmus az ilyen törekvéseknek majdnem legyőzhetetlen akadályokat gördített volna útjába.

Az iskolaügyek terén azonkívül meg van a különbség felügyeleti téren a történelmi országok és Szlovenszko között. Amíg a történelmi országokban az iskolatanácsoknak meglehetősen autonóm jogaik vannak az iskolák fölötti felügyeleti jog terén, addig Szlovenszkon és Podk. Russzban ezen jogot kizárólag az iskolaügyi referátus gyakorolja.

A viszonyok ilyen alakulása következtében a magyar kisebbségnek és a közelebről érdekelt szülőknek 1930-ig úgyszólván semmi beleszólási joguk nem volt gyermekeik oktatásának és nevelésének menetébe, amikor azután a szülői szövetségnek megalakításával bizonyos fokú lehetőségre alkalom nyílt e terén, amelyet azonban éppen magyar részről nem használtunk ki eléggé, s a kezdeti lelkesedés — ami nálunk annyira jellegzetes, — hamarosan lelohadt.

A középiskolai nevelésnek döntő jelentősége van, mert a jövő intelligenciája itt kapja az általános műveltséget és itt készül elő a főiskolai tanulmányok folytatására.

Nem lehet tehát közömbös a magyarságra, hogy amilyenek ezek a középiskolák, amelyekben a jövő magyar generáció készül az életre. Ha vannak hibák, mulasztások, amelyeket figyelmes szemmel észre veszünk, úgy azt megfelelő jóakarattal, vagy szükség esetén alapos átgondolt és előkészített energikus fellépéssel igyekeznünk kell korrigálni.

A csehszlovák közoktatásnak más államokkal szemben az ad nagyobb jelentőséget, hogy itt különböző nemzetiségek élnek egymás mellett, amelyek mindegyike ragaszkodik nyelvéhez, nemzeti kultúrájához és az állam megalakulása után a felelős kormánytényezők egy nagy nemzeti iskola programmal lépnek föl a csehszlovák nemzeti szupremátia megszerzése, a »visszacsehsítés« »visszaszlovákosítás« érdekében olyan rétegekkel szemben, amelyek a hivatalos »felfogás szerint az utolsó évtizedekben, vagy évszázadokban erőszakkal el lettek németesítve és magyarosítva. Ennek a célnak megfelelően a szlovenszkoí államfordulat előtti középiskolák egy részét megszüntették, a másik nagyobbik részt pedig szlovák, illetve csehszlovák iskolákká rendezték át. Az államfordulat előtt az 1913-14-iki iskolai évben a mai Szlovenszko és Podkarpatszka Russ területén 65 magyar középfokú iskola volt, amelyek száma az államfordulat után 1919 első felében 43 s az 1919-20. iskolai évben 17-re lett lecsökkentve. 1927-ben ez a szám 10-re szorult le, amelyből nyolc különböző típusú gimnázium és kettő tanítóképző (1 férfi, 1 női), s ez a szám minden a közönség köréből kiindult törekvés ellenére a mai napig változatlanul megmaradt.

A csehszlovák iskolák megszervezését és tantervét az a nagy középiskolai ankét készítette elő, amelyet 1919 első felében tartottak meg Prágában az isko-

laügyi hatóságok. Ezen az ankéten felvetődött az egységes középiskola bevezetésének gondolata, amelyet azonban elejtettek és megmaradtak az egyes, már a múltban is bevált iskolatípusok mellett. Módosítás történt azonban és pedig abban a tekintetben, hogy a gimnáziumban korlátozták a klasszikus nyelvek tanítását és kibővítették a természettudományok oktatását. Később azután mégis bevezették a középiskolák alsóbb osztályaiban — különösen az I. és II. osztályokban — az egységes tantervet a különböző iskolatípusok figyelembevételével.

A csehszlovák középiskolákban hét féle tanítási nyelv van a különböző nemzetiségekre való tekintettel: cseh, szlovák, német, magyar, lengyel, ruszin és zsidó. A csehszlovák nyelv tanítása azonban az összes középiskolákban kötelező. A középiskoláknál öt féle típust találunk: 1. gimnázium, 2. reálgimnázium, 3. reform. reálgimnázium, 4. reáliskola, 5. a decini felsőreálgimnázium. (Ez utóbbi német típus és csak három németnyelvű intézet van belőle.)

1. A klasszikus gimnázium a háború előtt kedvelt iskolatípus volt, amelyet a háború után más iskolatípusok szorítottak ki, amelyek az új időknek jobban megfelelnek. Ennek tulajdonítható, hogy míg a háború előtt a mai Csehszlovákia területén 112 klasszikus gimnázium volt, ma mindössze 33 maradt belőlük.

2. A reálgimnázium ma a legkedveltebb iskolatípus és ennek tulajdonítható hogy jelenleg a köztársaság területén 147 intézet van belőle. (Az államfordulat előtt 49.)

3. A reformreálgimnáziumok száma 56, s különösen megfelelnek mint lányintézetek. A régi felsőbbleányiskolákat és lyceumokat ezek pótolják ma. (Az államfordulat előtt 2-)

4. Reáliskola van összesen 59. (Az államfordulat előtt 35.)

A fenti adatok alapján megállapíthatjuk, hogy Csehszlovákiában összesen 298 középiskola van, amelyekből 204 csehszlovák, (ebből 38 szlovák), 80 német, 8 magyar, 1 lengyel, 4 ruszin és 1 zsidó.

Ezekhez hozzá kell vennünk a tanítóképezdéket, amelyek adminisztratív a középiskolákhoz tartoznak. Ezek száma 62, amelyből 45 csehszlovák, ebből 12 szlovák, 10 német, 2 magyar, 1 lengyel, 1 magyaros és 3 ruszin.

Az egész köztársaság területén az államfordulat óta 97 új középiskolát (beleszámítva az új tanítóképezőket) szerveztek, amelyből Szlovenszkóra 20 és Podkarpatszka Russzra 6 esik. Ezekből magyar szervezet a pozsonyi magyar tanítóképező 1924-ből. A pozsonyi és kassai reálgimnáziumi magyar tagozatok önálló intézetekké alakítása 1927-ben történt. Új épületet magyar intézet részére sehol sem emeltek az államfordulat óta.

A régi középiskolákból Szlovenszkon 12 szűnt meg, s az egész köztársaság területén összesen 58, úgy, hogy tekintetbe véve a 64 új középiskolát, amelyet az államfordulat óta egész Csehszlovákiában létesítettek, az egész szaporulat összesen 6 intézet.

Ha összehasonlítjuk a csehszlovákiai középiskolák számát más országokéval, akkor a következő képet kapjuk.

Németországban	25590 lakosságra jut 1 középisk.	Franciaországban	25440 lakosságra jut 1 középisk.
Svájcban	22700 " " " "	Ausztriában	40590 " " " "
		Csehszlovákiában	49470 " " " "

A középiskolai diákság egyes országokban az összlakosság alábbi arányszámát képezi:

Németország	1.26 százalék az egész lakosságból	Csehszlovákia	0.67 százalék az egész lakosságból
Franciaország	0.84 " " "	Románia és	
Magyarország	0.71 " " "	Jugoszlávia	0.56 " " "
		Olaszország	0.32 " " "

A csehszlovákiai középiskolák helyzetéről az alábbi szám adatok nyújtanak áttekintő tiszta képet:

Az 1933|34-es iskolai évben a nem állami iskolák száma beszámítva a tanítóképezőket és tanítói szakiskolákat (utóbbiak csak a történelmi országokban) összesen 83.

Ezekből Szlovenszkon 8 csehszlovák, 1 német (reálgimnázium), 2 magyar (egy gimnázium és egy tanítóképző) és egy ruszin (tanítóképző).

Az állami iskolák száma ugyanezen iskolai évben (1933|34) összesen 308.

Ezekből Szlovenszkon 44 csehszlovák, 7 magyar (5 reálgimnázium, 1 reform reálgimnázium, 1 tanítóképző), 2 német (1 reálgimnázium, 1 reform reálgimnázium). Podkarpatszká Russzban 4 csehszlovák, 1 magyar reálgimnázium), 5 ruszin.

A köztársaság területén tehát összesen 10 magyar nyelvű középfokú iskola van.

(Megjegyzés: Kiegészítésként még meg kell említeni, hogy a fenti iskolákon kívül még a következő középiskolák vannak: 1 angol és 1 francia reálgimnázium Prágában, 2 orosz reálgimnázium Prága-Strašnic és Moravská Třebovában, 1 ukrán reform reálgimnázium Revniceben).

Az egyes tanintézetekben az 1933|34-es iskolai évben a diákok száma a következő százalék: (Részletesen csak a magyar és a szlovenszki német iskolákat adom):

<i>Magyar:</i> komáromi bencés gimnázium	624	<i>Magyar:</i> losonci ref. reálgimnázium	349
pozsonyi reálgimnázium	631	beregszázi	559
kassai „	646	pozsonyi állami tanítóképző	162
rimaszombati „	306	„ <i>ledny fel.</i>	160
ipolyási „	276	<i>Német:</i> pozsonyi reálgimnázium	980
éreskujvári „	568	késmárki ev. reálgimnázium	386
		lőcsei ref. „	206

A középiskolák növendékeinek száma egész Csehszlovákiában az 1933|34. iskolai évben összesen 133,209.

Ebből: Csehszlovák	94000	Ebből: ruszin	2124
német	28980	zsidó	2386
magyar	5069	jugoszláv	37
lengyel	536	s egyéb	77

A magyar középiskolai növendékek a következőképen oszlanak meg: csehszlovák intézetekbe jár a hivatalos statisztika szerint:

Csehországban	11	Podk. Russzban	372 magyar gyermek.
Morvaországban	7	Ugyancsak magyar intézetbe jár:	
Szlovenszkon	568	Szlovenszkon	96
Podk. Russzban	123 magyar gyermek.	Podk. Russzban	184 zsidó nemz.-ű gyermek.
Német int. jár: Csehországban	18	A szlovenszki <i>német</i> középiskolák: 11	
Morvaországban	13	1188 német	
Szlovenszkon	216 magyar gyermek.	216 magyar és	
Magyar int. jár: Szlovenszkon	3565	128 zsidó nemzetiségű gyermek jár.	

(Megjegyzés: A jelentéktelen különbséget a többi nemzetiség között oszlik meg).

Az 1930-iki népszámlálás szerint Csehszlovákiában 701,962 magyar nemzetiségű lakosa van, amelyből az 1932|33. iskolai évben a 8 középiskolára 3782 diák esik. Egy magyar intézetre átlagban tehát 473 diákot kell számítanunk. Ha tekintetbe vesszük, hogy egy csehszlovák középiskolára 391, egy németre 313, egy lengyelre 431 és egy ruszinra 387 diák jut, akkor megállapíthatjuk, hogy a legsűrűbben látogatott középiskolák a magyar tannyelvűek és ha a többiekhez hasonló arányszámot akarnánk elérni a magyar iskolákban, úgy a magyarságot még legalább 1.2 középiskola illetné meg, ami annál inkább is jogosult, mert a magyar középiskolák növendékeinek száma lassú, de határozott emelkedést mutat. Ennél a kérdésnél aztán számba jön még a középiskolai tanárok utánpótlása, amely kérdés ma nincs rendezve és máris nehézségek mutatkoznak. Azon tendencia ellen pedig, amely észrevehető az iskolapolitikában, hogy t. i. a magyar középiskolákban más nemzetiségű tanárokat alkalmazzanak, akik a magyar nyelvet csak kis mértékben, vagy egyáltalán nem bírják, a magyar kisebbségek a leghatározottabban tiltakoznia kell. Ezt azért tartjuk szükségesnek felemlíteni, mert ilyen kísérletek a pozsonyi iskolaügyi referátus részéről már történtek és valószínűleg meg fognak ismétlődni a jövőben is.

Vessünk egy pillantást a magyar középiskolák tanári karának nemzeti-ségi megoszlására, amiről a hivatalos statisztika alapján a következő képet nyerjük:

Az állami középiskolákban összesen 113 középiskolai tanár van. Az 5 igazgatóból 4 szlovák és 1 magyar. A rendes tanárok közül 62 magyar nemzetiségű, 23 szlovák, 1 cseh és 4 német.

A helyettes tanárok közül 12 szlovák és 1 magyar.

Ideiglenes tanár összesen 4 van és az mind szlovák. Szerződéses tanár 1 van és ez magyar.

Feltűnő, hogy a fiatal tanerők alkalmazásánál mennyire dominálnak a szlovák nemzetiségű tanerők a magyarokkal szemben a magyar középiskolákban.

Az arányszám 12 : 1 és 4 : 0 a szlovákok javára a fenti kimutatás alapján. (Erről a kérdéstről külön cikket is közlünk. Szerk.)

A középiskolákba a gyermekeket legkorábban oly föléléssel veszik fel, ha tizedik életévüket már betöltötték. Rendszerint azonban csak ha már elérték a 11 éves kort, illetve az ötödik elemi iskolai osztályt elvégezték. Az első osztályba való felvételénél felvételi vizsgát kell tenniük a tanítási nyelvből és számtanból.

A középiskolák első osztályai az 1919/20. iskolai évtől kezdődőleg a következő statisztikát mutatják fel:

18392, 19742, 21796, 20835, 21897, 21345, 18595, 15531, 12734, 12753, 13931, 19182, 25363, 25861, és az 1933/34. iskolai évben 25756.

A fentiekből láthatjuk, hogy az első osztályú növendékek száma az 1927/28. iskolai évhez viszonyítva megkétszereződött, viszont az előző 1932/33-as évvel szemben 105-tel csökkent, amiből a hivatalos körök azt következtetik, hogy a középiskolába való egészségtelen özönlés csökkenőben van.

Az 1933/34. iskolai év első osztályainak tanulóinak nemzetiség szerinti a következőképpen oszlanak meg:

csehszlovák	19351
német	5318
magyar	711 (gimn. 102, reálgimn. 552, ref. reálgimn. 57)
lengyel	65
ruszin	311

Összesen: 25756

Ídegen állampolgársággal bíró gyermek a csehszlovák iskolákban összesen 2176 van. Ebből 545 a csehszlovák, 1361 a német, 223 a magyar, 25 a ruszin és 25 a lengyel középiskolákban.

A tanítóképezdébe a növendékeket 15 éves korukban veszik fel, amennyiben egészségesek és a felvételi vizsgát sikerrel teszik le. Egy osztályban a növendékek száma nem lépheti túl a negyvenet.

Érdekes megfigyelni, hogy miképp emelkedik a középiskolákban a leány-növendékek száma. Amíg az 1919/20. iskolai évben az összes középiskolákban beiratkozott leánynövendékek száma 18745 volt, jelenleg az 1933/34. iskolai évben ez a szám 46880-ra emelkedett és a következőképp oszlik meg:

csehszlovák	34679
német	10025
magyar	1358 (gimn. 139, reálgimn. 875, ref. reálgimn. 116, tanító képz. 228.)
lengyel	116
ruszin	702

Összesen: 46880

Az összes középiskolai növendékek száma a tanítási nyelv szerint az 1933/34. iskolai évben a következő:

csehszlovák	96921
német	29136
magyar	4281
lengyel	522
ruszin	2349

Összesen: 133209,

amiből Csehországra 64118, Morvaországra 38158, Szlovenszókora 26940 és Podk. Russzra 3993 esik.

Az egyes osztályokra nemzetiség szerint átlagban a következő számú növendék jut:

egy csehszlovák osztályra Cseh és Morvaországban	36 növendék
„ „ „ Szlovenszón	39 „
egy magyar osztályra Szlovenszón és Podk. Russzban	47 „
egy csehszlovák osztályra Podkarpatszka Russzban	35 „

A fenti statisztikából látjuk tehát, hogy a légnépesebbek a magyar osztályok, míg a legkevesebb növendék jut egy osztályra Podk. Russzban a csehszlovák iskolákban.

Kisérjük figyelemmel, hogy miképpen alakul az államfordulat után a növendékek száma a középiskolákban és, ami a legközelebbről érdekel bennünket, a magyar intézetekben.

A mai Csehszlovákia területén az 1913|14. iskolai évben a középiskolai tanítóképezdéken kívül a növendékek száma 72443 volt, amelyből a cseh és szlovák iskolákra 34,504, a németekre 23,513, a magyarokra 14.099, a lengyelekre 327 tanuló esett.

Az 1933|34. iskolai évben az összes középiskolások száma, a tanítóképezdéken kívül 121.962.

Ebből csehszlovák	88562
német	27323
magyar	3059
lengyel	465
ruszin	1653

Fejlődést mutatnak a csehszlovák, a német, a lengyel és különösen a ruszin iskolák Podk. Russzban. Az első ruszin középiskola 1919|20-ban nyílt meg 234 növendékekkel s azóta ez a szám megötszöröződött.

A magyar középiskolákban az 1919|20. iskolai évben 5054 növendék iratkozott be, amikor már az iskolák átvétele megtörtént. Ez a szám 1920|21-ben amikor egy kissé megnyugodtak a kedélyek, 5386-ra emelkedett, majd az 1928|29-i tanévig állandó esés mutatkozik, amikor is a magyar középiskolai diákok száma 3158-ra csökken. Ezután az 1930|31. évtől fokozatos javulás kezdődik, amely így mutatkozik:

1930 31.	3296
1931 32.	3566
1932 33.	3782
1933 34.	3959

A csehszlovákiai tanítóképezdékekben az összes növendékek száma: 10.026, az 1933|34. iskolai évben.

A magyar növendékek számának változását az alábbi statisztika mutatja:

1913 14.	1928
1919 20.	122
1923 24.	94
1924 25.	123
1928 29.	194
1929 30.	253
1933 34.	322

(Megjegyzés: Hogy az összesítés kijöjjön, számításba kell vennünk még a szaktanítóképző intézetek 1221 növendékét is. Ez a típus csak a történelmi országokban van meg.)

*

A csehszlovák középiskolákban a tandíj felévenként 200 ékorona, amely alól a jó előmenetelű diákok felmentést kérhetnek. A tandíjkból befolyt jövedelem az 1932|33. iskolai évben 11.000.000 ékorona volt, amelyből a magyar iskolák növendékei 439.600 koronát fizettek be. A tanítóképző intézetekben nincs tandíj.

A vallásoktatás a történelmi országokban a középiskolákban az ötödik osztályig, s a tanítóképezdek első osztályában kötelező. Szlovenszón és Podk. Russzban a középiskolák és tanítóképezdek valamennyi osztályában kötelező a vallásoktatás. (A szülők kérelmére azonban bármely osztály tanulója felmenthető.)

A középiskolák iskolai szabályzatát még 1919-ben adták ki. Itt csupán arra a rendelkezésre mutatunk rá, amit nem igen tartanak be és pedig: a mozik látogatása 16 évig nincs megengedve. (Erre felhívjuk a tanári kar figyelmét.)

A szülők szövetségének megalakításáról szóló rendeletet 1930. április 19-én adták ki, amelytől az iskolai hatóságok, de maga a közvélemény is, sokat vártak. A mozgalom szépen indult meg és a szülők körében is nagy érdeklődést mutatkozott iránta kezdetben. Az utóbbi időben a mozgalom ellanyhult. Különösen a nemzetiségi kisebbségek iskoláiban lenne fontos ez az intézmény, amely módot nyújt a szülőknek, hogy bizonyos fokú ellenőrzést gyakoroljanak a tanítás és különösen az iskolai nevelés fölött, az iskolákban szociális és kulturális intézményeket létesítsenek, a tanárokkal az iskola ügyeit megtárgyalják és helyes iniciatívával emeljék az iskolák hívját. Az érdeklődés egyre csökken, az ülések egyre ritkábbak, élettelenek és kevésbé látogatottak. Pedig milyen fontos hivatás várna ezekre!

*

Az állami költségvetés szerint a középiskolákra és tanítóképezdekre az 1923/34. iskolai évre 198.001.000 ckorona van előirányozva. (Ebből 20 millió esik a tanítóképezdekre.) Ehhez hozzá kell számítanunk még a következő összegeket: Morvaországi nyolc tartományi középiskolára 4.200.000 ckoronát fizet évente. A városok különböző szerződéses kötelezettségek alapján 13.000.000 ckoronát, az iskolásnövendékek tandíj és egyéb járulékok (vizsgadíj, beiratás, stb.) címén 14.000.000 ckoronát, egyéb iskolafenntartók 16.000.000 ckoronát. Mindezt összegezve csehszlovák középiskolák kiadásai évente kétszázötvenmillió ckoronát tesznek ki.

Egy átlag középiskolai kiadásai évente körülbelül 1.000.000 ckoronára rúgnak, amely szám az iskolai méreteinek megfelelően csökken, de esetleg másfélmillió ckoronáig is emelkedik.

A tanári szolgálati viszonyait a szolgálati pragmatika szabályozza, amely még 1917-ből való.

A közvetlen felügyeletet a középiskolákban az igazgató gyakorolja. A további felügyeleti jogot az országos iskolatanácsok gyakorolják, amelyeknek szervezetét az 1873. 17., illetve a 187. 3. sz. törvény írja elő Cseh és Morvaországra. Elnökeik az országos elnökök. Szlovénzkön és Podk. Russzban az iskolatanácsok hatáskörét az úgynevezett iskolaügyi referátusok vették át. Egy fontos különbség van azonban közöttük és pedig az, hogy amíg a cseh és morva iskolatanácsok döntése ellen lehet fellebezni az iskolaügyi minisztériumhoz, addig a pozsonyi és ungvári iskolaügyi referátusok döntése ellen fellebezésnek nincs helye és a fél már csak a legfelsőbb közigazgatási bírósághoz fordulhat panaszával.

Az egész köztársaságban a középiskolák fölötti ellenőrzési jogot inspektorok gyakorolják, akiknek feladata, hogy meglátogatják és felülvizsgálják az intézeteket.

Csehországban 7 cseh és 3 német, Morvaországban 4 cseh és 2 német, Szlovénzkön 4, (ebből egy a magyar iskolák részére) és Podk. Russzban 1 ilyen iskolainspektor van.

Ezenkívül vannak még szakinspektorok a torna, rajz, ének, kézimunka részére. Összesen 10 van, 8 cseh és 2 német.

*

Ezzel ki is merítettük mindazon lényegesebb tudnivalónkat, amelyeket a középiskolákról tudni kell, szerény felfogásunk szerint, nemcsak a szakembereknek, hanem minden művelt embernek, elsősorban pedig az érdekelt szülőknek, kultúrkérdésekkel foglalkozó egyéneknek és mindazoknak, akik a magyar közéletben valamilyen vezető szerepet játszanak.

Meg kell állapítanunk azonban, hogy az elmúlt 15 év alatt a szlovén-szlovák magyarság iskolapolitikával és iskolakérdésekkel igen keveset foglalko-

zott s olyan intézményt vagy egyesületet, mely minden kisebbségre nézve ezen legfontosabb nemzeti problémát tüzte volna ki programúl, nem alkotott magának. Ezért észlelhető az a nagy tájékozatlanság és közöny ezen a területen.

Nem elegendő e téren csupán a sérelmeknek összegyűjtése és feldolgozása. A kultúrpolitika tudományos előkészítést, pontos részletmunkát és aktív tevékenységet követel. Az, ami nálunk az iskolapolitika csúcspontja, a statisztika, az csupán az iskolapolitika kezdetét jelenti.

Amíg nincs előkészítve és ránevelve a magyar közvélemény a kultúrpolitikával munkára, hiábavaló egyes idealizmustól áthatott emberek minden próbálkozása. Ez csak közönybe és érdektelenségbe fullad.

Hiába az is, hogy a mi kis magyar közéletünk túl van politizálva, aminek részben belpolitikai életünk struktúrája az oka. Ma itt mindenki mindent a politikától vár. Hozzá kell egyszer már fogunk ahhoz az apró részletmunkához, amely nem hoz ugyan máról holnapra világsikert, hanem amelyet a nemzeti lelkiismeret diktál és amiből azután az egész kisebbségi élet szilárd épülete tevődik össze.

A politikusok és politikai pártok feladata, hogy a kulturális törekvéseket támogassák, előmozdítsák, de a kultúr munkát magát az erre hivatott szakembereknek és egyesületeknek kell végezniök. A kisebbségi életben is kell lennie egy helyes munkamegosztásnak és mindenkinek becsületesen részt kell vállalnia ebből a munkából.

Az, hogy az új viszonyok között a magyar kisebbség politikai jogai ne szenvedjenek sérelmet, a politikai pártok feladatát képezi.

A kulturális munkát és az iskolapolitika feladatait viszont azoknak kell végezniök, akik erre hivatottak és akik erre alkalmasak.

A magyar intelligencia Szlovénzskón és Podk. Russzban még ma is igen nagy szellemi, erkölcsi és anyagi értéket képvisel. Ezeket az erőket organizálni és megfelelően felhasználni lenne a feladata azoknak, akik erre a kultúr munkára vállalkoznak.

Politikamentes szakszerű munkára megnyerhetők a magyar tanárok és tanítók is, akik között igen sok elsőrangú szakember van.

Legfőbb ideje, hogy a magyar kisebbség tudományosan is felkészülve álljon ki a fórumra, ahol szellemi, erkölcsi és anyagi erejével bizonyára elfogja érni mindazt, ami őt megilleti.

(Iskolaügyünk statisztikai feldolgozását köv. számánkban rendszeresen folytatjuk.)

A csend beszél...

Kende Ferenc.

I. A napsugár.

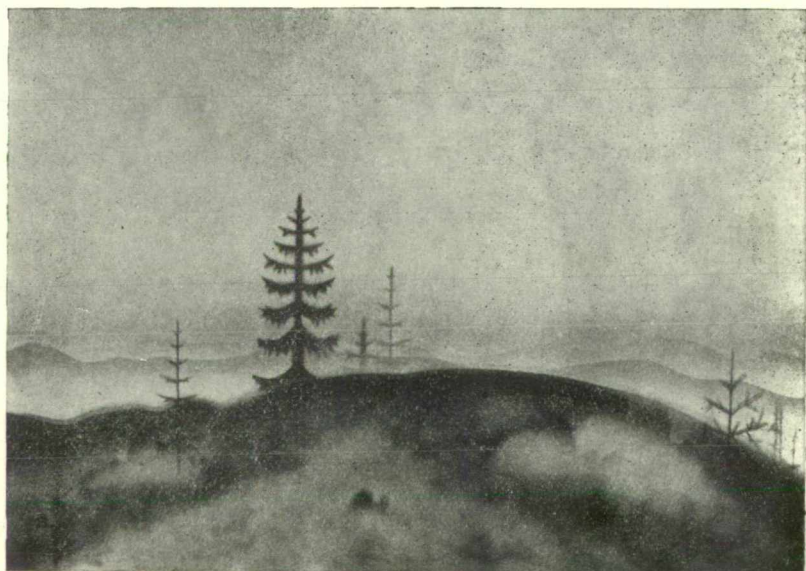
A nyári nap átvilágítja színes függönyöm. A sárga pirossal játszik. Nyugalmas homály ül a tárgyakon. Színekre tompított fény sejtelmes leplét borítja szét.

Békesség, csend.

A nap-csöppnyi rést talál ablakom függönyén, azon küldi be sugarát.

Számúzótték. — (Tichy Kálmán akvarellje.)

Forró alkonyat. — (Tichy Kálmán akvarellje.)

A nádszálvékony sugár idegenül érzi magát és el-el tűnik. Figyelem, biztatom: jó helyen jársz. Végül marad és könyvespolcomon telepszik meg. Fáradt lehet. Nagyon messziről érkezett. De hamar otthonossá lesz és halkan elindul. A könyvek hátán jár, vizsga szemmel nézelődik. Fekete gerincű könyv arany betűit pillantja meg: Kant. A napsugár mintha kacagna a bölcs nevéen. Én szégyenlem magam, szeretném eldugni előle a könyvet. Mentetetődzöm: nézd, mi csak földi szemmel láthatunk. Mi szobákban élünk és ha ki is merészkedünk a természetbe, magunkkal visszük a falakat is.

A napsugár tovább vándorol. Fényes szeme másik könyvre esik. A világ története. A napsugár furcsálja ezt a címet, szinte remeg a kacagástól. Fáj nekem, hogy kinevet, pedig igaza van. Az ő átfoghatatlan évbiliói a világtörténet s nem a miénk. De azért megértéssel lehetne, hiszen egy anyának gyermekei vagyunk, ha feladatunk csak porszemnyi is . . .

A napsugár belátja kis igazságom és érzi, hogy engednie kell. Otthagyja a könyvespolcom és átlép a kályhára.

Itt jobban érzi magát. Már nem csufolódik. Ráragyog a barna zománca és színekre bontja: lila, sárga, piros, kék vonalak furcsa figurákban kígyóznak, örvendeznek. Ősi energiák ébrednek a hoit anyagból és ünnepi színekkel üdvözik az anya huncutkodó küldöncét.

A nyugtalan napsugár tovább kúszik szobám barna falán.

A képekhez ér. Egyenként nézi meg őket. Te asszony. — mondja — sokat szenvedtél és szeretettel simogatja végig fekete selymes haját. Azután a családom többi tagját vizsgálja: ez a gyerek, hogy megnőtt — csodálkozik . . . Ez az ember milyen messzire vetődött. Az én régi képemre is ránéz. Szégyeld magad — mondja szemrehányóan — te ugyan nem sokra vitted.

A napsugár tovább siet, én örülök, hogy erről a falról lesiklott.

Most a kristályvázával játszik. Nézésétől a szivárvány színei gyúlnak ki és márványos futamokat vetít a falra. Színek és formák születnek és bomlanak szét. Varázslatos játékot űz.

A napsugár érzi, hogy mozdulatlanul figyelem és újabb ajándékot ad.

Üvegben tükröződik vissza és megszületik a napsugár gyermeke. Ez a gyereksugár lefut az imaszőnyegre és annak piros színét lángolóra festi. Szinte megszólaltatja a szőnyeget. Látom rajta az imába horult dervist. . .

Elmult a délután, kifáradt a napsugár. Bágyadtan vonszolja magát. De nem tud elmenni, míg Mária szobránál térdet hajtva nem hódol. Fénye halk meghatódottsággal, alázatosan körülöleli a szentet.

A Szűzanya enyhe szelídséggel jóságosan mosolyog.

II. Eloltom lámpámat.

A kihunyó fény még szememben ül. Áthatolhatatlan sötétség borul rám. Tákaróm magamra húzom. Tágra meredt szemekkel bámulom az éj feketéjét. Percek, talán csak pillanatok mulnák és miközben felzúg az ezerhangú csend, szürke, bizonytalan formákban bontakoznak ki szobám tárgyai. A csillagok fénye halvány derengéssel lopózkodik be. Attöri a sötétség komor leplét s néhány elmosódó vonallal sejteti az életet.

Behunyom szemeim és ilyenkor megrohan nappalom. Egész tömegével száguld elém minden cselekedetem, minden akarásom, találkozásaim, átéléseim, vitáim, ütődéseim. Érzem, ilyenkor ébred valami bennem, valami más, ami nemcsak én vagyok, ami szemben áll velem és ítélkezik.

A lelkiismeret ez?

És a nappal vádol: türelmetlen voltam, igaztalanul bántottam valakit. Másiknak érzékenységet sértettem. Ennek kárt okoztam tudatlanul, másiknak tudatosan. Annak vesztén jóérzésem támadt. Többekét gúnyoltam. Hazudtam sajnálatból, mást mondtam udvariasságból, valótlant állítottam érdekből. Rosszat kívántam másnak. Nem figyelmeztettem némelyeket tévedésükre.

Egész napom valamennyi alakja nyüzög most bennem. Egyik vád a másik után esik! Zsibbadt fáradtsággal fekszem, nem tudok védekezni. A vádak szörnyűek, a bíró igazságos, én erőtlenség vagyok.

Kinyitom szemeim, kegyelmet kérek, de a sötétség komor arccal mered rám, nem vigasztal. Új vádak érnek és bírómhoz, fogyó erőmmel így könyörgök: nézd, talán az élet ilyen. Nézd, szükségből vétkeztem. Te tudod, te ismered szívem jóságát, te látod, milyen rútul visszaélnék veled. Tudod, hányszor magyarázzák félre tetteim. Hányszor gyanúsítanak ártatlanul. Hányszor nem hisznek őszinteségemben. Nézd, én másokért vagyok ilyen. Én azt hiszem, kötelezettségeim vannak. Nekem élni, védekezni kell. De nézd, nézd a szívem; tudok szeretni. Te látod milyen résztvevő, milyen megértő vagyok. Neked olyannak kell látni engem, amilyen vagyok. És te látod a gonosz szemek felém lövelő villanását. És te tudod szándékaim jóságát és gyöngegységem. Nem vagyok erős, mert élni akarok és mert élni akarok. vétkezem.

Szeretnék tiszta lenni, csak jó lenni, te tudod!

Bírámat könyörgő magyarázatom nem győzi meg, de érzem, még nem mond ítéletet, elhalasztja.

Holnap újra kezdem. Jobban vigyázok, még többet türok, még többet megbocsátok. Ma büszke voltam, gögös és hiú! Holnap szerény leszek, halk és alázatos.

De nincs nyugalmam még. Most felém száguld egy-egy mulasztásom. Nappal olyan jelentéktelen semmisség, éjjelre rémésztőre nő.

Most kergetőznek bennem, szinte nyögök bele. Egyre jönnek, újabbak jönnek, rám nehezednek, rajzanak bennem. Zaklatnak, nyugtalanítanak, egész testemet rándítják.

Mélyről felsóhajtok: Isten, Te nagy!

A kín csökkenését nem érzem, de fáradt kábultság zsongit és a nappal rázó markából igyekszik kiemelni. Öntudatom kihagy, gondolataim fegyelmezetlen össze-visszaságban jutnak elélem. A képek összezsavarodnak, nem tudok különbséget tenni régmúlt és jelen között. Már nincs semminek nappali logikája.

Meg-mégrándítanak idegeim, de érzem az álom angyalának jótékony közeledését.

Giotto angyala ül hálószekrényemen. Meztelen alabástromfehér lábát ágyamra teszi. Szeme kék, haja szőke. Szárnya sokszínű, ezüstös ragyogású. Kezében nagy gitár. Lány hangokat peng et és zengő alt-hangon altatódalt énekel nekem.

Gyermek vagyok, napsütésben künn a mezőn játszom. Édesanyám vár és minden olyan tiszta és egyszerű.

Alszom.

III. Pókháló.

Egy pókom volt. Ő nem tudta, hogy enyém. Nem vettem el szabadságát. Nyugodtan szőhette hálóját. Csak én tudtam róla. Teraszunk sarkában, az én pihenő helyemről volt látható. Először egy hosszú szálon ereszkedett alá. Majd visszarohant azon. Amikor megint oda-pillantottam, már egy másik szálát kötött hozzá. Azután harmadikat. Biztos alapokra épített. Egyik fonalát a vadszöllő száradó indájához, a másikat sárguló lévelre erősítette. Szemfényvesztő ügyességgel dolgozott. Ide-oda lótot futott. Minden útja egy új fonál volt.

Azután a szét-sugárzó szálakat kötötte egybe. Szép, szabályos mértani figurák képződtek.

Napestig dolgozott. Amint így szőtte hálóját, magamra gondoltam. Az egyik szálnál úgy terveztem, új munkát kezdek. A másiknál, hogy többekkel összeállok, hogy nagyot alkossunk. A harmadiknál, hogy népünkért fogok cselekedni. Negyediknél; tőltre valóról kell gondoskodni. Ötödiknél; gyűjteni kell, mert semmim sincsen. És így amint szőtte a szálakat, egymás után jutottak észembe tennivalóim. terveim, mind, mind, amit eddig magamban hordottam. Sokkal vagyok még adós. Istennek, embernek. Azoknak, akik szeretnek és azoknak, akik az én gyöngeségemre szorultak. Sokkal tartozom magamnak és ezt is mind el fogom végezni. A háló minden szála egy színés tervet szült bennem. Minden szálához egy-egy elgondolás fűzött.

A háló elkészült, büszkén himbálódzott. És hálója közepén a pók elégedetten tekintett szét. Jó munkát végzett, verejtékével szerezte országát. Én is neki fogtam. Lótottam futottam, jól láttam a póknál, hogy egyik szálát miként kell a másikhoz fűzni. Ha sok van együtt,

egész birodalmam lesz, itt a példa, a természet egyforma.

A pók, országában büszkén uralkodott. Leste a balga legyeket, apró, röpködő bogarakat. Ó dús volt az aratás, alig győzte prédáit emészteni.

Én jól tudtam, ilyen hatalmas nem lehetek, de nem is kíváncsoztam. Nem akartam ilyen úr lenni, de örültem, hogy sokakkal együtt szerényen élhetek.

Azt gondoltam, csak tovább szólni, szólni, csak egyre szólni a fonalakat, majd többem lesz, majd erősebb leszek.

Törtem magam a munkában. Csittitottam ellene lázongó érzésem. Meginduló szívem, amikor cselekedtem elhallgattattam.

Nem lehet lelkedbe látni. A szívjóságnak gúny a bére. Csak rajta, előre, szódd hálódát, mondtam hangtalanul ébredő kételyeimnek.

Rohanj, szőj, láttad a póknál.

Tovább . . . tovább. . .

Azután nagytakarítás volt. Olyan nagy, hogy a terraszra is kiterjedt. A pókhálót leseperték. Most szürke kis gubanc lehet a szemében. Nincs.

Ezért kinlódom?!

Fejfa, 1933 augusztus 22.

(Szteleky Kornél halálára.)

Bús bácska! barázdáinkra nem feslett soha búsabb hajnal,

Soha olyan fekete dallal — nem bukkant elő még

Dús lankáink háta mögül nagy azüregünk örök vándora

S bús akácaink nem borúltak még össze soha, soha

Olyan sötéten, olyan sirató-zokogó újult arccal, —

Soha harangok nem rittak föl még sötétebb karban:

Búcsúdakra, — mélységesebben, könnyesebben, fájdalmasabban,

Soha földünk barna méhe nem nyögött föl még olyan gyötörtén,

Mint abban a borúlt percben, mikor megérő tested szent edénye lett.

S a mulandóság mementós köde soha se volt egy sirgödörben

Keserűbb, kenekább, kopárabb, komórább, — árvább,

Sohase ásitott belőle annyi ür, lemondó sívárság:

Mint abból a mostoha ködből, mely ott borongott koporsód felett!

Soha még annyit nem temettek; annyi Hitet és Szeretetet, olyan fájva,

Akkora Szívet, Szépszót, Jóságot, fénylő Reményt, zengő Akarást: —

Sose temettünk ezen a tespedt, tunya, átokverte közöry-tájon. . .

És nem volt még vigasztalanabb vigasztalanságunk, gyászbabb gyászunk

— Haláloznál szeretett mester, — s a fájdalom néma lángjaival varien

Búcsúd fájó fekete felhője dült lelkiinket szomorúan beeste. . .

És nem volt soha újultfehérebb, remegőbb a holdfény esti sírkerten:

Mint mikor friss-új hantodra tévedt s könnyezni kezdett az este. . .

Dudás Kálmán.

Tavaszi vándorének.

Jövök Feléd!

Tudom, Te érzed, jövök feléd fehér úton
Virágtalan és cícomátalan.
Szavaim levetették cifra köntösüket,
Fülem vad zenére rég süket,
Fogadd el hát szívemet.

Vándor vagyok . . .

Mesék zsonganak agyamban.
Vándorlok hegyeken, források tövén, magamban
Suttogva az Igéket, mint tőled tanultam,
Mikor utrakeltem
S felettem
Eligazítottad az idő folyását,
Csillagok menését, bús holdak futását,
Magadból ürbeszórt ritmusok zúgását
S azt mondtad: menj . . .

Kopogtató vagyok. Száz kapun

Verem öklömet, hogy kinyíljon,
Száz utat áztatok tavaszi könnyekkel, hogy hívjon!
Kapudon zörgetek s minden titkokon keresztül
Kereslek Téged, Téged egyedül! Magamat keresem!
Mégis minden kapu torzult, idegen,
Ezer kapu zárt, vad; hidegen,
Hidegen hull rám vissza elkiáltott szavam
S magammal szembe akkor találom magam,
Ha legmesszebb járok . . .
Barkát bontott a rekettye s virágmosdott
Víg források tágas túkribe,
Tavaszi fűzek alatt Terád vártam . . .

Kifáradt fejemet akkor fehér öledbe fogtad!

Az embernek száz kapun kell zörgetni végig,
Míg saját szívének ajtaján bekopoghat . . .

Pusztai Sándor.

S Z E M L E

JANUS PANNONIUST, a magyar humanizmus kiemelkedő alakját idézzük egy pillanatra. Ötszáz esztendővel ezelőtt 1434-ben született Csezmiezei János, aki a latin nyelvű magyar kultúra korában Janus Pannonius néven adott az inkább politikai színezetű magyar humanizmusnak irodalmi jelentőséget is. Az ébredező magyar irodalmi élet korában még a magyar iónak a latin nyelv mankóira kellett támaszkodnia. De ez a nyelvében latin kultúra szer-

ves része szellemi életünknek. Formában és nyelvében idegen Janus Pannonius költészte is, de szellemében már magyar. Az a társadalmi és politikai légkör termelte ki, melybe az elszármazott humanizmus emelőin nevelkedett főpap hazájába visszatérve belekerült. Rajta keresztül szól először a magyar irodalom a nagy világ számára. Születésének ötszázados évfordulóján néhány versének magyar fordításával. hódolunk emlékének.

P. BANGHA BÉLA S. J. ÉS NYISZTOR ZOLTAN április végén több hónapos missziós körútra indultak a délamerikai magyarok közé. A nehéz körülmények között élő magyar testvéreinkért vállalt sok fáradságot és nehézséget jelentő munka vállalásáért a kisbbségi magyarság őszinte tiszteletét küldjük.

J' ACCUSE: A KAPITALIZMUS 600.000 EMBERET MÉRGEZETT MEG EGYIPTOMBAN! A kapitalizmus olyan mint a tűz, nem elégszik meg a meglévő piacokkal, hanem léryegéből folyó dinamikája — tekintet nélkül arra, hogy realitás szükségletet elégít-e ki vagy sem — mesterkélesen új piacokat teremt: rávei magát az emberi igényre. Egészen alattaosan, az experimentális pszichológia oddi eredményeit mind sorompóba állítva (a reklám pszichológiája!) raffinálja, differenciálja az igényt, küldi rá a vigécek légióit, a reklámok négyzetkilométereit, a hirdetések métermázsait. És erre fantasztikus összegeket költenek (gondoljunk csak az amerikai magazinok 1000 és 5000 dolláros reklámaira!) ahelyett, hogy tényleges igények kielégítésére fordítanák, az ehhezök millióit lehetne ebből ellátni. Mi meg észre sem vesszük ezt az alattomos reklámbombázást és főlölnék a divatnak, fokozzuk igényinket, sokszor egészen a természetellenes ségig, mikor pl. azért bűjtölünk, hogy azt a helyemnyakkenőt megvehessük, amire »megfájdult a fogunk» és így tudtunkon kívül besétálunk a kapitalizmus csapdájába, mely mint a vámpír véli ráánk magát, hogy a vörünlet k's'ájja. Ha az egyik cég valami új f'jta cukoka reklámsomagját nyomja a ke'ünkbe, vagy kis otkolononyt üveget kapunk »ajándékba» és odavagyunk a cég előzékenységétől, nem is tudjuk, hogy ez a kapitalizmus legveszélyesebb tulajdonságának, **expanszió** törekvésének — igaz, hogy egyik legszelídebb — megnyilvánulása volt, azé az erőé, mely nem ismerve »erkölcsi gátlásokat», oly igényeket ébreszt, amelyeket kielgítve (és terré zetsen jól meggazdagodva rajta) százezres tömegeket mérgez meg, mint ahogy az Egyiptomban történt és folyik napjainkban is.

A háború végén egy görög kokaint hozott Kairóba. Eddig ezt a mérget

senki sem ismerte Egyiptomban. Nem is volt rá senkinek szüksége. De a ravaasz görög gondoskodott róla, hogy ez a mérge bekérüljön a társadalom felső rétegeibe. Pusztán kíváncsiságból és sznobizmusból néhányan ráadták magukat a kokain élvezetére. Így terjedt el ez a szenvedély. És a görög óriási vagyont szerzett. Hogy fogalmunk legyen a kokainkeresledelem »jövöelmeiről», álljon itt ez a néhány adat: Dr. Hefli (egy svájci) 3 hónap alatt 300 kg. ciccnyit (egy vesélyes kokainvegyület) szállított a Zellinger Testvérek cégének Bécsbe 7800 fontért. A bécsi cég ugyanezt a mennyiséget tovább adta Zacarion Tamás nevű kairói görög kereskedőnek 24000 fontért. Zacarion 90 fontot árúsított a kilóját és 3000 fontot (kb. 5.000.000 Ké) »keresett» az üzletben, míg egy másik görög kereskedő 150.000 font »forgalmat» csinált.

Néhány év múlva a lakosságot heroinnal kezdték mérgezni, egy a kokainnal még rettenetesebb mérgegel. Vegre fellépett a hatóság is a kokainárusok ellen. De a bődítőszerecsempészet büntetéseit felverték az irakát, mivel jó kapitalista szokás szerint most már a rizikót is meg kellett fizetni. 1929 végén 1 kg. heroin árát az egyiptomi falvakban 3000 font és még így is fogyott, mert aki egyszer belelőstelt ezekben a rettenetes mérgekbe, utolsó falatját képes odaadni, sőt lopástól, gyilkolástól sem riad vissza, csak hogy áldozhasson szörnyű szenvedélyének.

Egyiptom 12 millió lakósa közül 600.000 meg van mérgezve, kik rettenetes kínok között f. tengenek a kórházakban és boldog, aki bejuthat a kórházakba! A vég: vagy örült, vagy öngyilkosság, tertium non datur, mert a mérgezés gyógyíthatatlan. És mindez azért, hogy néhány nyugat- és közép-európai vegyi gyár részvényeseink magás osz aléket fizethessen.

Ikvay László.

A PAPSÁG SZLAV POLITIKAJA.

Nem ritka eset az, hogy azokban a tanulmányokban, melyek a világháború előtti Magyarország nemzetiségi kérdéseivel foglalkoznak, előfordúl az a beállítás, hogy a papság szláv politikát űzött. Így megtaláljuk ezt a vádat, Floris An-

nánál is, aki a »Magyar Kisebbség« februári számában ezeket írja: »Növelte a pánszláv önbizalmat a róm. kat. egyház is, XIII. Leóval az élén. A római egyház tudvalevőleg sohasé mondott le arról, hogy egyesítse a kettészakadt egyházat és a görögkeletieket visszahozza a közös akolba. Ezen elv legfőbb képviselője Strossmayer, diakóvári püspök volt, akinek sikerült meggyőznie a pápát, hogy erős szlávbarát politikával most el lehetne érni az egyesítést. Ezen eszme érdekében 1880-ban szentté avatták Cyrill és Metód püspököket.«

Epen azért ennek a megcáfolására nem lesz érkéttelen, ha ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozunk. Nem lesz érkéttelen azért sem, mert látni fogjuk mit jelent a katolicizmus a szlovákság és a kisebbségi magyarság között. Cyrill és Metód politikai érdekü szenttéavatási beállításával bővebben nem is foglalkozunk, mert ennek a lehetetlensége minden katolikus előtt világos. Az tagadhatatlan, hogy a pápaság isteni küldetésének tudatában mindig foglalkozott és most is foglalkozik a görög-keletiek visszatérítésével. Hisz a Vatikán és Moszkva közti konkordátumnak is — ha az orosz vallásüldözés megszűnnék — ez lenne a célja. Teszi ezt azért, mert isteni rendeltetése minden népek hirdetni az evangéliumot és mert látja, hogy a nemzeti egyházak nem bizonyulnak elégségesnek a forradalmi tanok ellen. Oroszország katolizálása történelmi szükségesség, melyet mi sem bizonyít jobban, mint az emigránsoknak az a kijelentése, hogy ha Oroszország meg akar maradni és vissza akarja szerezni történelmi súlyát, el kell fogadnia a kat. vallást.

Azonban a pápaság, mikor ennek az eszmének érdekében dolgozott, korántsem hővelte a szláv önbizalmát, hanem azt a krisztusi tan alapján mérsékelni akarta. A pánszláv mozgalom alapja — mint Gorcsaka és Zwlszkij hirdették — a görög-keleti felekezeten épült fel. Amikor tehát a pápaság ezt az alapot igyekezett megváltoztatni, a pánszláv mozgalom meg nem engedett eszközeit kezdte eltüntetni.

A kérdés még jobban megvilágosodik, ha azt nézzük, hogy mit jelentett volna az akkori Magyarországnak az, ha Oroszország katolikusná lesz. Ebben az

esetben csupa katolikus államok vették volna körül, melyek a krisztusi tanok alapján értelmezték volna a nemzet fogalmát. Ez a tény nagyban megváltoztatta volna az akkori külpolitiká vonalait és a magyarság még a szláv nemzetiségek közt nem áll fenn az az érzelmi ellentét, mely azután mindkét részről sok balfogásnak és túlzásnak volt a forrása. Hogy a katolicizmusnak ez a hivatása nem erőltetett, bizonyítani tudjuk kétféle módon: 1. a magyarországi katolicizmusnak a nemzetiségi kérdéstről más volt a felfogása, mint az akkori liberálista kormánynak. Ezt bizonyítja Prohászkanak nem egy cikke és a kat. néppárt is. (L. Prohászka: Az igazság napszámában több cikkét!) 2. Magyarország és a katolikus Lengyelország mindenkoí jó viszonya.

A katolicizmus tehát bármikor kiindulási alap lehetett volna a nemzetiségek között a tárgyalásra és megértésre.

A pápaság szemében nincsenek nemzetiségek, melyeket, mások fölé akart emelni. A katolikus egyetemes és a régi nemzetiségek felett áll. Ezzel nem akarja a nemzetiség fogalmát eltüntetni. Előírja mindenkinék, hogy szeresse nemzetét. Elütasítja viszont azt az elméletet is, mely azt hirdeti, »hogy a tisztán nemzeti állam a legmagasabb eszménye m i n d e n nemzetnek.« (XI. Pius.)

Vajlok Sándor.

A KONVERTITÁK ÉS A HIVATÁSOK UTJA mindmegannyi bizonyíték, hogy el lehet találni Istenhez. Most tanul a római Béda-kollégiumban Decker Károly. Bankár volt Philadélfában. Sokat foglalkozott vallási kérdésekkel. Protestáns létere nem elégitették ki vallásának teológiai könyveit s ezért a katolicizmushoz fordult. Itt megtalálta, amit keresett és nejjével együtt katolizált. Felélesége halála után szétosztotta vagyonát s belépett a papi rendbe.

Két éve szentelték fel Peizza Emilt, akit Jézus a repülőgép volánja mellet hívott pápái sorába. Most a Jeanne D'Arc nevű francia iskolahajón tábori lélekész. érdekes apostolkodást fejt ki. Franciaországban összegyűlt a francia és angol nyelvű katolikus folyóiratokat s világkörüli útján a legkülönbözőbb helyeken szétosztja. Ezzel az akcióval

nem egy embert térített már meg. — Néhány hónappal ezelőtt halálos ágyán a katolikus hitre tért Henri Borel. Megtérés: hosszú lelki fejlődésnek az eredménye. Egyik barátja, Verhaar professzor leírta az író lelki fejlődését, melyben megemlíti, hogy barátja már évekel ezelőtt egyik levelében azt írta, hogy hosszú olvasásai és kutatásai révén meggyőződött, hogy csak az Egyház tanítása tudja kielégíteni. Döntő befolyással volt rá kis Szt. Teréz életének tanulmányozása. Rájött, hogy a világ mást gondol a szentek felől, mint amit az Egyház tanít. A lisieuzi szentről nagyobb munkát írt, melyet részben ki is adott. Gondolkodása az utóbbi években teljesen katolikus volt, s a halálos ágyán hivatalosan is katolizált.

A MODERN BIOLOGIA ÚTJA ISTEN FELÉ. A rádióhallgatók emlékezhetnek Huzella professzor szavaira, melyekben vallomást tett a modern tudomány szükségserű útja mellett Isten felé. A magyarságnak külön büszkesége, lehet, hogy belőle kerül ki a tudomány élesapata ezen a ketségkívüli nehez, de grandiozus úton. Huzella professzor tanítványaival együtt a biológia legfiatalabb ágát, a kísérleti sejttant fejlesztette nagygyá. A nagynevű professzornak most jelent meg egyik műve: »Általános biológia. Az orvostudomány alapjai az élettudományban« címen. Itt egy-két eredményét említjük meg munkájuknak, melyek annyira általános érdekek, hogy minden művelt embernek illik tudni. Az egyik jelentős felfedezés, amire rájöttek, hogy a szervezetben halálra ítélt sejtek — ha korlátlan szaporodási lehetőségüket biztosítjuk — halhatatlanná válnak, legfeljebb individualitásukban szűnnek meg, anyagukban tovább élnek. Ez az alapja annak a megállapításnak, hogy a halál-ok nem a sejtekben hanem a szervezetben van. Kimutatták a sejteknél az elektromosság és a mágnesség hatását, ami által az életjelenségeket befolyásoló nemanyagierők rejtélyeibe is behatolt a tudomány, melyek eddig misztikus spekulációk tárgyát képezték. Legfontosabb felfedezésük és megfigyelésük a szervezet sejtalakító hatására vonatkozott, ami által tudományosan érzékelhetővé vált, hogy az

anyagierők és jelenségek fölött egy különálló életprincípium uralkodik. Itt nyilván azután a legszebb perspektívák az Isten teremtőereje és a lelek működése felé...

A VERTANU ALHATATOSSÁG. A lengyel sajtóiroca jelentette, hogy Trojgo névű katolikus áldozópap a Szovjet fogság szevedései következtében meghalt. Még 1923-ban tartóztatták le miszés miatt és kétévi börtönrre ítélték. Büntetését kitöltve mint munkás dolgozott az egyik gyárban és titokban pasztorálta híveit. Karácsonynapi beszéde miatt — melyet az egyik munkás házában tartott — letartóztatták, mert azt mondta többek között, hogy az orosz munkásnak biznia kell a kis Jézusban, mert az is szevedett, mint az orosz nép. Ötévi kényszermunkára ítélve a Szolovszki szigetekre került, ahol ismét titokban gyóntatni és áldoztatni kezdett. Mikor rájöttek titkos és tiltott működésére, oly rettenetesen megkínózták, hogy beleőrült. Erre börtönbe vetették, ahol visszanyerte öntudatát és az egyik börtönőrnek Istenről kezdett beszélni. Ujból megkínózták, mire a rákövetkező éjszaka meghalt. A halálának az okát a hivatalos orvosi vizsgálat ideig összeomlás-ban találta. Mi pedig keresztényi örömmel állapíthatjuk meg, hogy az alhatatosság erénye az apostolok óta nem fogyott az Egyházban.

A JOAKARATÓ EMBEREK BÉKES-SÉGE. Kevés ember van tisztában azzal, hogy mi húzódik meg a genfi artisták szemfényvesztő machináció mögött. Amíg a jó urak a pódiumon egészen el-érzékenyednek az általános emberszeretet magasatos eszméitől és a szívük vérét kiontanák a békéért, hátul a színpalak mögött kaján sietséggel kötik meg a világ igazi urai a különböző hadiszállításokra vonatkozó szerződéseket és ezer meg ezer tudományos koponya tükéletesíti a gyilkolás eszközeit.

Statisztikával és száraz adatokkal ime itt szolgálhatunk:

A hadseregek szervezési és erőviszonyai 1934 elején.

Állam	Védrendszer	Lakosság millióban.	Az áll. költéségy. hány % h.-úgyi	Béke létszám	Nehez ágyú	Harcocsi	Repülőgépek	Megjegyzések
Ausztria	zsoldos hads.	6,4	4'5	30000	—	—	—	60000 főre tervezik.
Belgium	áll. véd köt.	8'16	11 10	72000	200	300	300	
Bulgária	zsoldos h.	6'1	10	20000	—	—	—	
Csehszlovákia	áll. véd. köt.	15	26'8	176000	432	200	850	
Egy. Államok	zsoldos és mil.	122'7	19'4	240000	500	1000	2000	
Franciaország	áll. véd. köt.	41'8	34	633000	1200	4300	5000	100000 színes katona
Japán	áll. véd. köt.	65	26	284000	?	2000	2000	
Jugoszlávia	" " "	13'9	19'8	148000	180	120	700	még csendőrség és határőrség
Lengyelország	" " "	32'1	408'1	266000	420	600	1000	
Magyarország	zsoldos	8'1	10'8	35000	—	—	—	
Nagybritánia	zsoldos és mil.	46'3	15'4	450000	500	600	2500	még gyarmati hadsereg
Németország	zsoldos	63'3	11	100000	—	—	—	
Olaszország	áll. véd. köt.	42'2	2'88	417000	950	150	1000	még a fasiszta milícia
Románia	" " "	18	23	255000	175	90	350	még a csendőrség és határőr.
Szovjet	" " "	165	65	1300000	650	600	3000	
Törökország	" " "	17	25	140000	?	?	400	

Prágában egy magánépítész cég a belvárosban hatalmas földalatti fedezéket akar építeni gáztámadás ellen. Egyébként a város más helyein is épülnek ilyen menhelyek. A város műszaki osztálya már ki is adta az engedélyt és megállapította az építés technikai módzatait. Angliában egy »repülő várat« építettek. Ez egy repülőszörnny, amelyen elől egy 3,5 kaliberű gyorstüzelő van elhelyezve, a felszereléshez tartozik még három gépfegyver és 20 mázsa bomba. »Ténykedési« köre 150 négyzetkilométer, sebessége óránként 235 kilométer. Megnyugtatóslul jegyezzük meg, hogy Anglia még nyolc ilyen repülő várat fog építeni. Franciaországban új gázt fedeztek fel, amely ellen a mai rendszerű gázmáskok nem nyújtanak védelmet. Rómában egy mérnököt ünnepeinek, aki repülő bombát talált fel. A bombát elindítják és adott helyen felrobban. A német kémikusok erősen dolgoznak azon, hogy járványos betegségek bacilusait milyen módon használhatnák fel az ellenséges hadsereg és az ellenséges ország pusztítására. Erre eszközül szolgálhatnak a bacilusbombák repülőgépekről és a szél által sodort kis ballonok. Az elmúlt évben Japánban 678 szabadalmazott találmány közül 350 fegyverre és lőszerre vonatkozott a következő megoszlásban: 58 nehézágyúra, 36 puskára, 31 golyóra és robbanóanyagra, 6 torpedóra, 45 különböző ka-

tonai szárszámokra, 98 légi haderőre és 65 búvárhajókra. Az angliai fegyvergyárak megfeszített munkával dolgoznak, hogy rengeteg megrendelésüknek eleget tegyenek. A megrendelők között különösen sok a kiráallam. Indoknában felépítik a második francia flottabázist.

Ez a kérdés anyagi része. A jóakarórol pedig, amely használni fogja ezt az anyagot, tanúbizonytságot tesznek. Dr. Ewald Bansenak a szavai, aki a braunschweigi technikai főiskola katonai előadója: ... »A háború nemcsak kell. A háború jó is. Heiyesen ételmezve: a háború a legszentebbnek a szétáradása a földön. Úgy kell szemlélni, mint természetes és szükséges állapotot azt, hogy a népek időnként elpusztítják egymást. A háború a testi és erkölcsi derekasságnak legmagasabb megnyilatkozása. Az élet nem egyesek magántulajdona, hanem egyedül és kizárólag az államé. A népi gondolkodást már gyermekkortól kezdve a háború eszméjével átítároltá és a győzelemben bizakodóvá kell alakítani. Ennek az eszmének a szolgálatába álljon az összes tudomány és maga a természet is. Az eugenetika módszerével a harciasz egyedeket a terjeszkedésre kell serkentenuk. Amikor a német anya újszülöttét karjában ringatja, legyen már is tisztában azzal, hogy ezt a gyermeket egyszer föl kell áldoznia a hazának! Szükséges, hogy a

vallások és az egyházak is szolgálték-szen foglalkozzanak ezzel a hábrúrs filozófiával. A szentség hamis fogalmának el kell tűnnie. Fejlesszük nagyobb és bensőbb meggyőződéssel azt a tudományszakot, amely az ellenséges országot a tifusz és a pestis bacilusok halál-magjaival hinti be!...

Prohászka's mozgalmak :

RENDELKEZÉSRE ALLUNK.

Amikor annyira hangoztatják az A. C. -t világszeite, azt hisszük, nem lesz szerénytelenség, ha a nagyszombati magyar teológusok felajánlják szerény képességüket arra, hogy a nyári hónapokban a Ft. p. pság- és a mélyentisztelt tanító ágót az akció körüli munkájában segítsék.

A tevé a következő :

Június 1-től augusztus 31-ig bármely vasár- (s ünnepeapon) igénybevehető egy-egy 3—4 tagból álló teológus csoport teljes kultúrdelután megrendezésére. (Témák: teológia: Kr. Istensége, a kat. Egyház, vallási indifferentizmus, szociális: A. C., szocializmus és az Egyház, a sajtó és sok aktuális kérdés.) Hogy az egyes csoportok gyorsabban és kevésebb költséggel megkijanak, három beosztás szerepel: Ipolymentli, (Túry Lajos Saly, Temeó út 20.) Érsekújvár (s környéki, (Villand Atúr, Noyé Zámky, Kórház út 39.) és a csalóközi (Mészáros Arpad, Bak., okr. Dunajská Streda.)

Ha tehát valamelyik fiatal Ft. plebá-nosa, vagy tanítója, vagy egyéüeti vezetője kultúrdelutánt akar tartani, jelezze egy lapon — a számára legközelebbi — ientli cím egyikén.

A nép számára tartandó kultúrelőadá-sok anyagát az Isk. év alatt bőségesen letárgyalták az egyes csoportok, úgy, hogy bátran mondhatjuk, hogy gazdag programmal mennek. Közben az illető

faturól alkalmuk lenne erkölcs-, vallás-, gazdaság- és kultúrális felvételt készíteni. Ez lenne a finis secundarius.

Amennyiben a Ft. plebáros urak és a mély:nt szteit tanító urak az A. C. el-terjedését szívükön viselik és nagyobb elfoglaltságuk miatt akadályozva vannak, ml a fentebbi három vidéken örö-mel és szeretettel állunk rendelkezésükre.

A Magyar Egyházirodalmi Iskola vezetősége.

MIT KIVÁN A JÖVŐ TÁRSADALMA A JÖVŐ PAPJÁTÓL? A nagyszombati M. E. I. felkérésére a pozsonyi P. K. Nagy-zombacba küldött dolgozatából. A kérdés a következő: mit kíván a most születő ifjúkatonikus generáció a ma még szemináriumokban tanuló fiatal teológus-nemzedéktől? A kérdés tehát, mint realizálható valóság az eljövendő esztendő homályában nyeri csak el az aktualitás szerepét, megvilágítani, analízálni azonban szükséges már ma: csak az a papgeneráció mentheti meg a mai materializmusba, pogány egoizmusba és etikálan-ságba sulyedő világot, amelyik a szeminárium padjait l kezdve a falusi plebánia, vagy a nagyvárosi szőcséig elete minden percében átérzi, átértékeli hivatását: az emberi társadalom lelki megmentését. Mi prohászka-kristák, e most születő ifjúkatonikus generáció világi tagjai, nagy fontosságot tulajdonítunk a papi (s világi fiatal nemzedékek) illetően való közeledésének: reméljük, nevezetesen, hogy a munka, melyet közös elvállalással magunk elé tűzünk, e két réteg egymásra-alálása és testvéri összeforrása által a megoldás föltétlen zálogát hordja magában. A jövő társadalma a ker. erkölcs és emberi igazság égise alatt születik meg; haladjon tehát e magasztos cél felé a fiatal pap és világi ember testvéri szolidaritással! Ezek a bézető sorai annak az előadásnak, amelyben kifejlődik a meleg testvéri kérdés: "Testtér, ilyennek szerenélék! Szeretném, ha nagyon szeretnéd ezt a mai szénvedő magyar parasztot, azt az

ideges városi embert, a külvárosok nyomorultját, azt a kis gimnazistát, — igen fiatal paptestvérem, azt a kis diákokat, — hogy el ne züllyék. . . Prohászka testvérem ígérjük, hogy ilyenek leszünk, de ehhez szükséges lesz sokszor a Ti segítségük is. Ezt ne feledjétek! R. M.

PRÁGAI MUNKA. A prágai P. K. március havi munkája nagy belső elmélyülést jelentett, melynek irányát egyrészt a husvéti nagyböjt, másrészt Prohászka püspök halálának hétéves évfordulója szabta meg. És elmondhatjuk: mindkét irányban értékes munkát végeztünk.

A husvéti szünet előtt, március 9—12-ig Pfeiffer Miklós dr., a kat. magyar főiskolások lelki gondozója, husvéti lelkigyakorlatot tartott, melyet a nagyszámú főiskoláson kívül a prágai magyar kolónia számos tagja is látogatott. A lelkigyakorlat anyagát a kat. erkölcsstan képezte, melyet a kiváló előadó Aquinói Szt. Tamás »Summa Theologicá«-ja szerint szervesen összefüggő szempontokból rendszerezett és adott elő. A háromnapos lelkigyakorlatot vasár nap ünnepélyes szentmise fejezte be, melyen ugyancsak Pfeiffer Miklós dr. mondott szentbeszédet. A katolicizmus nagy társadalomformáló erejét hangsúlyozta ki aláhúzva, hogy az új társadalom elérésében az egyének lelki megreformálását feltételezi.

A kör március 10-iki nagy Prohászka-ünnepélye feledhetetlen élmény volt. A Karitasz zsűfolt termének közönsége a következő műsört élvezte: 1) Ünnepi megnyitót tartott Schleicher Imre; 2) »Prohászka és a Prohászka-kör« címmel olvasott föl Pfeiffer M. dr.; 3) Stonawsky N. hegedűművész hegedült; 4) Prohászkaról Czvank László beszélt; 5) Zádor Dezső a tehetséges fiatal művész zongorázott; 6) a Pr.-kör szavalókora a Mécs: »Vád- és védőbeszéd«-ét és Sinkó F.: »Hangos hirdó«-ját interpretálta. Előadóink Prohászka Ottokár személyes nagyságával és gigantikus munkásságával foglalkoztak. Rámutattak arra, hogy a püspök pályája elején a XIX. század materialista, literalista, jozefinista eszméiről a legteljesebb megfertőzött katolicizmust talált. Azonnal átlátta hivatását:

modern nyelven megértetni és megszerettetni a katolicizmust a század emberével. Munkája virágbaborulását ugyan nem élhette meg, de a kat. reneszánsz — melyet a Pr.-kör is bizonyított — belőle indult ki és ma is belőle táplálkozik. Nagyon komoly, Prohászka szelleméhez méltó ünnep volt.

Szünet után mégis megindult a munka. Apr. 21-én Spalek Lóránd aktuális kérdésekről adott elő. S. I.

F I L M.

A MODERN KATOLIKUS FILM.

A »Magyar Kultúra« egyik számában Markovics Sándor egy cikket közölt a katolikus filmről, amelyben a kat. film csúcspontjának a liturgikus filmet jelölte meg. Valóban, a film tárgyává szembet, szentebbet nem tehetünk, mint Krisztus halálának valóságos megismérlését, olyan isten-tiszteletet, amelyben a dicsőséges Krisztus magát Ő inádd's Ő engesztel, Ő kér és esü.

Csak hogy egy vezedelme van ennek a filmnek — amint a szerző is heisméri —: a profanizálás. Igaz ugyan, hogy lehet ellene védekezni: a pápáság nem adja ki a kezéből és csak megváróztat helyen és időben kerül a publikum elé. Ez mind nagyon okos és helyes, de észre kell vennünk azt, hogy van ugyan kat. filmünk, amely a szó eredeti és igaz értelmében mégsem katolikus.

Mert az eredeti görög »katholikos« szó értelme: egyetemcs, általános, azaz mindenkinél való. Míg az előbbi katolikus szó a filmre alkalmazva kétszeres redukálást szenved. Az elsőt mindjárt ott, hogy a liturgikus film csak bizonyos alkalommal kerülhet előadásra. A második redukciót pedig a közönség részéről szenvedti, ú. i.: fatalisan tévednek, ha azt ételeznék fel, hogy egy kimondottan katolikus tárgyú, szentcselekménybemutató filmre elmenjen pl. egy szocialista ujságíró, vagy a »ok a »modern ifjak és nők, akik kalandot kalandra halmoznak és egyedüli szellemi táplálékuk a film. De még a magukat keresztényeknek valló nemkatolikusok sem lesznek kíváncsiak a mi liturgikus filmünkre.

Igy tehát a leendő kat. film elanyyira keretek közé van szorítva, hogy majdnem csak valami partikuláris dolognak nevezhető és semmiképpen sem várható tőle egy modern, XX. századstíliú keresztes hadjárat.

Pedig a katolikus szó igazi értelműbe azok is épen úgy beletartoznak, mint az a falusi néni, aki vasárnap délután olvasóját imakönyvéhez szorongatva siet a litániára. Sőt többet mondok! Az előbb említetteknek sokkal nagyobb szükségük van egy igazi katolikus filmre, mint a hitükben már megerősödötteknek, már csak Krisztus Urunk szerint is: nem az egészségüknek, hanem a betegeknek van szükségük orvosra.

Mindezeket összevetve, azt kell mondanunk, hogy a liturgikus filmben a katolikus film nem érheti el csúcspontját, kivéve a tárgyi szempontot! Ezzel a liturgikus filmet a legkevésbé sem akarom értékénél alacsonyabban fémjelezni, mert nagy hivatása van annak is.

Olyan filmre van azonban szükségünk, amely a szónak mind a szűkebb, mind a tágabb értelmében katolikus!

Nézünk meg most már közelebbről, milyen is legyen az a kat. film? Mi legyen benne a katolikum?

Az talán, hogy a szereplők az esemény fejlesztése kedvéért különféle kalandokon esnek át és a végén egy váratlan és kétesítékű happyend mindent megold? Az ilyen film tele volna erőltetéssel és paradoxonnal és esetleg csúf, vallási komédiává degradálódhatnék. Még néhány szép és jóbeállítású jelenet sem tehet egy filmet katolikusná — pl. hogy a kis herceg lefekvés előtt a házikápolnába megy és elvégzi szépen az esti imáját — ez lehet katolikus színretűvé — már ez is valami — de nem katolikusná. Sőt, ha a nagy elismerést kivívott Ben Hurt is jobban megvizsgáljuk, ebben a tekintetben még itt is találunk kifogást: t. i. a végén, mikor ezt mondja: »és Krisztus nem halt meg és uralkodik az emberek szívében« az akár tudatlanul, akár tudatosan is, de Harnack-izú!* Hanem: a tárgyat vegye onnan, ahonnan akarja, de az legyen valamilyen probléma hordozója és most következik a katolikus film lényege:

Világítsa meg azt a problémát katolikus szemszögből, a katolikus hit és erkölcs tan reflektorfényével és adjon rá katolikus megoldást!!

Hiszen épen az a hibája a ma filmjének, hogy sok mindert fölvet, de semmit sem tisztáz. Mcstanában adták pl. a: »Mellékkücs«, amely a férfi és a nő viszonyát feszegeti. De e film világnézetéből teljesen hiányzik annak a megéltése, hogy a test és a lélek természetes kapcsolatain kívül, valami transzcendens világ kegyelmi kapcsolatai is hozzá tartoznak egy ilyen élet-társi viszony megpecsételéséhez. Pedig ez még a jobbak közül való.

A katolikus film legfőbb feladata tehát az, hogy komoly problémákra a katolikus morál szerint adjon mindenkinék feleletet.

Valaki fanyar mosollyal odavetheti: hiszen akkor más sem lesz a mozivászonon csak pap, esküvő és hasonlók. Megkülönböztetve is, a mai filmközönség igénye olyan nagy, hogy aligha tudná azt az u. n. »katolikus film« kielégíteni!

Ilyen ellenvételest — először is — csak az amerikai izléstelenséggel és félműveltséggel telített férfi és női-típus kitérhet meg. Mert amikor látjuk, hogy mennyire tért hűvűt és mennyire bele tudja csempészni silány és butító hatásait a közönség lelkébe pl. az amerikai nőtipus: ezek a követelőző, férfitu leterrorizáló szőke, kékszemű görbők, akik sajnos nemcsak a serdülő kamaszban keltenek bizonyos érzelmeket, akkor ökölbe szorul a kezünk, hogy miért van ez így?! Mért van, hogy az a lelketlen, csak haszonra dolgozó 1% látja el a közönséget anyaggal a kultúra terjesztésének ezen a nagy mezején?! S a katolicizmus mintha egy elátkozott varázs hatása alatt volna: eddig még semmit sem tett és most is csak tehetetlenül és mezdulatlanul senyved!!! Szinte logikai szükségesség követeli azt, hogy jöjjön egy új típusú film, telve friss, életdús energiával, amely hivatva van hiútni nyergéből az eddigi szinte csak büzt terjesztő és ellenfél nélkül karétkedő filmet. Azt — hiszem, nem tévedek, ebben az új típusú filmben a katolikus filmet látom.

Másodszor ezt felelem: amint hogy vannak kitűnő, világhírű katolikus re-

*) Német liberális protestáns hittudásában és feltevéseiben a teológiai Ritschl féle érzelmi iskolához tartozik.

gények — gondoljunk csak pld. Undset-re — amelyek minden kritikát elbírnak, épen úgy lehet kat. film is. Most talán azért látszik lehetetlennek, mert még nincs.

És aztán harmadszor: a kat. film nem jelenti azt, hogy onnan már eo ipso mert katolikus, minden ki lesz zárva, ami magába véve az élethez tartozik, de az eddigi filmekben csak rútul deformálva jutott hozzánk. Ne gondolja senki, hogy azért, mert a filmművészet eddig a szerelemnek, de különösen az érzékiségnek volt a kovácműhelye, hiányozni fog a szerelem. Egyáltalán nem!

Nem lesz innen kizárva sem a szerelem, sem a csók, mert az első az élet-hez tartozik isteni rendelésből, a másik pedig annak emberi velejárója. Ne felejtjük el, hogy a scádalum pusillorum nem lehet elégségsé alapja az igazság és a tények megmásművészetének!

Ha valaki meg akar győződni arról, hogy a kat. film mennyire ki tudná elégtetni a nagyközönség annyira elkényeztetett ízlését, az olvassa el pld. Gaudelupe-t. Ez a regény különben is csak a filmesítést várja, annyira tökéletes és alkalmas erre. Ha ez megtörténne, az erkölcsi haszna csak ennek az egy filmnek is szinte fölméhetetlen volna. Hasonlítsa csak össze valaki Lénora vad perzselően érzékies túcát-férfi szerelmét (11-24; 276 old.) a hájos Guadalupe gyöngéd, ideális szerelmével (181-212 old.) Vagy a küzdőcsnek és önfeláldozásnak micsoda réldáit adja az a mindenes-él modern és agilis fiatalember: Pro Mihály (253-262 old.) És ami a legfontosabb, ezek az alakok nem költött alakok, hanem a XX. század hús-vér emberei: Gaudelupe ideális szerelme nem elérhetetlen, néte Pro cselekedeteinek e rúgója nem fanatizmus. Látnia kell a modern embernek a mozivászonon is, hogy lehet még ma is tisztán élni, ideálisan szeretni és nem ellentmondás modernül és szentül élni!

Nem kell attól sem félnünk, hogy nem »mennek« a kat. film. Itt az a fontos, hogy szcenikailag páratlan legyen, vagy legalább is egy színre jusson az eddigi elit-filmekkel. Ebben a tekintetben pedig a fejlett filmtécnika elvégzi a feladatát.

Ha a mondottakat a katolikus film-

ről jól szemügyre vesszük, lehetetlen észre nem venni annak nagy bőderejét: igazi művészi értéke mellett, mint társadalomirányító eszköz. Milven pompásan teljesítendő feladatát pld. a közérkölcslés megreformálásában a kistusi, felebaráti szeretet helyes gyakorlásában, vagy általában: tisztult és ideális világnézetével és egyetemességének hődfő erejével. Egy jó kat. film remcsak biztosító bástya lehet a minden nemesebbet nélkülöző giccs filmek dumpingje ellen, de a támadó helyzetet is biztosíthatja. Tekintünk csak vissza a film és a katolicizmus eddigi viszonyára. Amaz szemérmetlenül támadott s emez a legjobb esetben v'd kezdett, de idejét multa eszközzel: nem volt kíváncsi a mozira! Forrák volt ez a helyzet: tragikomikus. Ha a katolicizmus még egyszer annyit veszített volna, mint amennyit veszített, még akkor sem volna elveszve. De mindig van veszteni valója. Ha ezt nem akarjuk, akkor akcióba, katolikus akcióba ezen a téren is! Ha tankkal támadnak meg, csak tankkal védekezhetem eredményesen. Ha filmmel terjeszti az ellen-tábor az erkölcsitelenséget és az isentelenséget, csak filmmel felelhetünk vissza. Vigyük be tehát a filmet is a katolicizmus arzenáljába. Legyen a film is terjesztője a kétezeréves katolicizmusnak és ne a tisztavirág-életű filozófiai félszagségeknek. Legyen az igazság bátor harcosa, ne pedig aljas érdekek még aljasabb csatlósa!

Ez a katolikus film isteni hivatása.
Nagyszombat. Varjú Vendel.

KÉT FILM.

(Kellermann: Alagút — Claude Farrère: La bataille. (A csata).

Bizonyos előítélettel megy az ember az olyan filmekre, melyek reklámjában az »X. Y. világhírű regényéből filmre átdolgozva« címke szerepel. Az ilyen filmekkel szemben a néző nagyobb igényeket állít fel, magasabb kritikai szemszögből ítéli meg s ha elképzelése nem válik be, csalódása sokkal nagyobb, mint más filméknél. Mert az ilyen világhírű és jó regényekből átdolgozott filmek vagy nagyon sikerülnek, vagy egészen mást ad s csak a mű magját és címét tartja meg, illetve csak az író

nevét használja fel reklámul. Az első esetben csonka alkotás jön létre amennyiben a regény és film hatást elérő eszközei, feldolgozó módjai nagyon különböznek egymástól és az egyik eszközeinek a másiknál való felhasználása művészi diszsonanciát idéz elő. A második esetben, — mint már említettem — csak a reklámozásnál jön tekintetbe a regény. A kettő közötti helyes közepűt, a regénynek és filmnek a lényeges, kiemelkedő részekben és a belső pszichológiai motívációiban egymást tüköröztes szoros egységbe való harmonizálása, szóval az író elgondolásának, a regény levegőjének, couleur locale-jának a filmre való átvitelét, de ugyanakkor a film művészetének és technikájának, valamint más hatást elérő eszközeinek az előteremtésével és kiemelésével adja meg a film tökéletes és művészi értékét.

Kellermann alagútjánál ez utóbbi nem sikerült. A film rendezője a regény egyes részeire, — mint az alagútépítés, a lázadás — fektette a fősúlyt, miáltal hatásos tömegjeleneteket tudott ugyan kihozni, de a többi rész háttérbe szorítása által mint például a mérnök zsehitelése, mely tulajdonképpen az egész regénynek a mozgatója, vagy a mérnök és bankár küzdelmének, feleségének elfordulása, szóval a benső motívációk és a tetteket kiváltó, életet mozgató erők elhagyása által, csupán egy nagy technikai riportfilmet alkotott. Az a zűrt építésénél felhasznált hatalmas, monumentális technikai készlet, a robbanások, az izzajástól fénylő munkástestek, a lázadó munkástömeg, a gyönyörűen megrendezett szernecsétlenség, mely a munkások ezreinek életét követeli, ezek a film fő oszlopai és jelenetei, de abból a belső erőből, a regény levegőjéből semmit sem kapunk.

Ezzel szemben a másik filmnél: Claude Farrère »La bataille« című regényéből átdolgozott filmnél épen a fontosabb sikerült: kivenni és meghagyni a regény lényegét, elgondolását, levegőjét és mindezt összekapcsolni a filmtéchnika és filmművészet eszközeivel. Ugyanakkor azonban meg kell jegyeznünk azt is, hogy Claude Farrère regénye sokkal alkalmasabb arra, hogy filmre dolgozzák át, amennyiben zsurnalisztikus stílusban van megírva és így félig-meddig

már kész filmscenárium.

A darab cselekménye az 1904-es orosz-japán háború idejében játszódik le, amikor a legégetőbb világprobléma még a »sárga veszedelem« volt. A sárga fajnak a világhatalomra való törekvése és, hogy elsajátítsa az európai fejlett technikát és kultúrát, ez adja meg a regény és a film mozgató erejét. Egy ősrégi japán nemesi családból származó márki, aki különben hajóparancsnok, hogy megszeresse az angol tiszti stratégiai titkait és azokat hazája érdekében felhasználhassa, feláldozza feleségét és így becsületét is. Feleségét az angol tiszti karjaiba kényszeríti, akit azután felesége szerelmére hivatkozva rá tud venni arra is, hogy jöllehet semleges, mégis kezébe vegye a parancsnokságot és megnyerje Japán számára az ütközetét. Miután azonban családi becsületén folt esett, nem tér vissza feláldozott feleségéhez, hanem harakirit követ el magán.

A sárga embernek azon vágya, hogy elsajátítsa a nyugati technikát és gyümölcsöztesse hazája számára, de ugyanakkor azonban mégis megmaradjon tiszta japánnak, képei azt a belső lelki konfliktust, mely a harakiriból nyer megoldást. Európai szemszögből nézve ezt a megoldást, nem tudjuk megérteni a japán márki nagy heroizmusát, jöllehet a fanatikus hazaszeretet és az elötünk idegen és különös, százszázaléki japán lélek talán meg tudja magyarázni azt a fejlődésvonalat, mely Jorisaka márki életét jelent. A fanatikus hazaszeretet és a nő iránt érzett legtisztább szerelem összeütőzése s ezen összeütőközésnek a cselekmény folyamán az író által való művészi és finom fölfokozása, tökéletes drámát hozhat létre, de nem a fenti befejezéssel, amely fölött ugyan meghatódnunk, de nem hisszük el. S végül, ha világnézeti szemszögből nézzük a filmet, nem elégtit ki teljesen a film hangulati megoldása és általában végső akkordja, t. i. az, hogy a nyers, robusztus, de amellett fölényes sárga lélek diadalmasodik az európai elpuhultság felett. Mindez azonban semmit sem von le a film értékéből.

Külön fejezetet érdemel a tökéletes rendezés, mely magyar ember, Farkas Miklós munkája. Kitűnő érzékkel és ki-

váló tudással dolgozza ki a legkisebb detail-képet s pontosan megállapítja minden jelenetnek a hosszúságát, úgy hogy a film állandóan leköti a nézőt. Néhány hónapot töltött kint Japánban s így alkalma volt megismerkedni a különös couleur locale-vel. A mandzsuria háborúból hazatérő győztes japán flottát ott a helyszínen fotografálta le úgy hogy a film ezen legszebb és leghatásos-

sabb tömegjelenetei Japánban, státiákkal nélkül, valódi japánokkal készült.

A színészek játéka gyönyörű és tökéletes. A nő szereplő Annabellá Japán asszonya fojtott, halk hangja igazán illuziót keltő. Külön művészi élvezetet jelentett a kedves, halk japán zené, mely nagyban emeli a film hatását és sikerét.

Major József.

Könyvek — Írások.

A GETTÓBÓL JÖTT PAPA.

Gertrud le Fort regénye.

Gertrud le Fort arról a XI. századbeli római Gettóról ír, mely sárga, alacsony házaival, szűk, sötét siklóiraival odatapad a Tiberis mindkét partjához, a folyó szöke, iszapos vizét átszelő Pons Judeorum táján. Régi-régi lakosai ezek a zsidók Rómának, asszonyaik és férfiak sötét szemükben és hajjukban az örökös idegen faj ismertető jegyeit hordozzák. Megszámlálhatatlan évek messzeségeiből jönnek, melynek kezdetétalán a bereszábiai sivatag arany homokszemeinek homályos eredetéig nyúlik vissza. »De a gettóbeli zsidók közül nem volt egy sem, — írja Le Fort — aki a saját földjére mehetett volna ki Róma valamelyik kapuja elé s a gabona, amely kamrájukban volt, pénzért vett gabona volt, pincéik bora pénzért vett bor s ifjú leányaik hajában viruló virágok pénzért vett virágok. Csak a zacskóikban ragyogó hideg pénz volt a saját pénzük. « S e zacskóiból kiapadhatatlanul ömlő ragyogó arany halmazból épül az a híd, mely a tiberisparti kis zsidónegyedből, fölvezet a pápai trón magasságába, hol a kikeresztelkedett Pierleone nemzetség egy tagját, II. Anaklét néven ellenpápává koronázzák. S a Gettó körül ott emelkedik az akkori Róma. Földjében megsemmisült nemzetek megszámlálhatatlan légiói nyugosznak, területén a normánok tűzvése óta a füsttől megbarántlott romoknak végtelen sora borul s összekeveredik a nagy földrengések nyomán összeroppant pogány márványfalak ledől, va-

kitó fehér oszloptörödékeivel. Körülötük komoran merednek égnek a szigorúan zárt, elsáncolt őrtornyok, a római grófok s bárók súlyos harcokra berendezett erődítményei és várai. S elszórtan mindenféle bazilikák súlyos tömbjei váltakoznak kolostortemplomok karcsú, keskenyvonalú tornyaival. Mindezek fölé a középkor sötét, misztikus atmoszférája nehezedik, a szavak, melyek itt elhangzanak, népek sorsát eldöntő ítéletekké nehezülnek, a keskeny ívelt ablakok rostélyain vérpára szüremlik ki és elkeveredik a tömjén kékesen suhanó felhőivel. Az alacsony, baltozatos várfalak durva vakolatái állandó összeesküvések suttogásait, láncsörgést, átkok és áldások szavait verik vissza. A levegő feszültséggel teljes az Investitúrára harcoló szörnyű ideje ez.

Erre a mélysegesen sötét és zürzavaros korra, melyben Szent Péter hajója a megkínzott és újra keresztre feszített Krisztus megszállgatott testével az emberi gonoszságok s bűnök tömkelege közt himbálódzik, — világít rá Le Fort zseniális művészetével. Elsárgult, aszott pergamentek meghalványult adatait gyűjti össze, azután a nép a kán szája szájára járó, még ma is élő, itt-ott elszórt legendákat s Róma romhalmazának törmelékeire az idő által láthatatlanul odavésétt följegyzéseit. Mindezekből az ő különös, egyéni s töredézett elbeszélő formájában forrasztja össze monumentális egységgé a Pierleoniak legendás történetét.

Még Petrus Leonis atyjának, Baruch Leonisnak atya Kánok ben Ezra volt

az, aki váratlanul megkeresztelkedett. Abban az időben nagy földrengés pusztította Rómát s a köznép erőszakosa fordult a zsidók ellen, mert azt hitték, hogy »titkos tudományuk földalatti erőket indított meg, hogy elpusztítsák a várost, mely eltiporta Jeruzsálemet«. A nép, — mint 600 évvel ezelőtt, midőn a pestis düne sanyargatta, — most is 3 napos körmenetben hordozta körül Krisztus képét. De midőn a könyörgő menet, síkatorokon és a város terein áthaladva a Tiberis fehér köhídjához, a Pons Senatumhoz ért, újra megrendült a föld s a híd előttük szakadt le a folyóba. A nép megrémült s míg egy részük babonás félelemmel hullt térdre és imádkozott, másrésztük kitörő dühhei fordult a közel zsidóegyed lakói felé. Ekkor történt, hogy Kánóch ben Ezra a dühöngő nép kezei közül megszagattott ruhával, véres tagokkal menekülve a körmenet sorai közé sodródott, s odaomlott a Szentatya lábai elé. A nép »Szépségtörést« kiabált, a pápa hátralepett, de a zsidó térdein utánavonszolta magát. A feldühödött nép, mint sőtét bástya állotta körül őket, készen arra, hogy akár a pápát is megtámadja, ha nem adja kezükbe a veszedelem földézőjét. S a feszült csendben az ősz zsidó felemelte hófehér hajjal övezett, elküzdött arcát s hangja mint valami könyörületért való sírás, szólt meg: »Híszek egy Istenben. . . Mindenható Atyában. . .«

El váratlanul megtért üldözött zsidónak kikeresztelkedése után a Pierleoninak gyorsan emelkednek a pénz és a hatalom szárnyain. Mindent elérnek, amit csak lehet, védelmükre, aranyakra bátran támaszkodhatik az Egyház, melynek abban az időben saját fiaival épügy meg kellett küzdenie, mint külső ellenségeivel. A kis Petrus Pierleoni pedig már gyermekkorában elindult a legfőbb papi méltóság felé. A fiatal klerikusok vörös ruhácskáját viseli s szájról-szájra jár a hír, hogy a hatalmas Petrus Pierleoni fiát hálából ajánlotta az anyaszentegyház szolgálatára, amiért lelke megmenekült a zsidók kezéből. A kis Pierleone már Szent Alexius klostorának levegőjét szívja magába, később francia földre megy s visszatérté-

ben a clunyi szerzet szentelt köntösét viseli, szelleme pedig a párisi káptalaniskola teológiai bölcsességének fegyverzetében tündöklök. Értelmének káprázatos erejével, eszének és ösztöneinek nagystíli beállítottágával nézi a világ folyását, nem akar több igazságtalanságot a földön és elér a bíborosi kinevezést. S mindent elér, — de csak a földi síkon. S itt kezdődik Le Fort könyvének csodálatos misztériuma. A fiatal Pierleone a győzelem csúcsán áll s akarja az Egyház győzelmét a pogányok felett. Akarja a teológia győzelmét más tudományok felett. Akarja a pápaság győzelmét a hamisság felett. De vajjon: akar-e részt vállalni a szenvedésből — Krisztussal együtt? . . . »A fiatal kardinállal szembe szegődik Pascalis pápa kérdése: — Ki neki Krisztus? . . . S Petrus Pierleoniának (atyjának ravatala mellett) egyetlen egyszer sikerül — zsidó vérének ösztöneit teljesen leráznia magáról — sikerül neki Krisztus keresztáldozatának misztériumába hatolnia. Megérzi, hogy személyes szenvedés vállalása várna rá, népének, a sötétségben tévelygő zsidósnak kivezetése lenne hivatása: a pápai tiara fölcserélése egy egyszerű keresztény lélek áldozatvállalásával. Ez a felismerés azonban csak rövid percekig tart, újra visszatéved a földi célok hálójába s lesz belőle II. Anaklét, a hamis pápa, ki, miután nem vállal részt Krisztus kinszenvedéséből — a dolgok misztikus rendje szerint ő maga válik okozójává Jézus újabb keresztrefeszítésének: az egyház nyolc éven át tartó szétszakadásának és a skizmának.

Petrus Pierleoniának lány ikertestvére, a kis vak Trophea, egyik leggyönyörűbb alakja a könyvnek. Ő zsidó anyja kezén marad, a Gettóban nevelkedik a Thora fehér tekerceinek bölcsességén. Anyja. Mirjám a gyermeket a zsidó nép ősi dalaira tanítja, azokra a mélységesen szomorú dalokra, »amikben még Babilon vizei zúgnak. . .« Mirjám rendületlenül hisz abban, hogy Tropheára lesz az, ki valamikor kézen fogja testvérét. Petrus Pierleonist s visszavezeti őt »őseinek hitéhez«. Trophea csodálatosan széppé és bölcsé fejlődik és varakozásban telnek el napjai. Ő érzi,

hogy eljön az a nap, mikor áldozatot kell hozni a testvéreért és népéért. Akkor még nem is sejti, hogy Krisztus hívása él öntudatlanul lelkében, ki őt annak idején, mikor meggyilkolják, éppen az áldozat misztikus és mindenek fölé helyezett erejével emeli magához. Trophéa halálának legendájában van egy jelenet: Szűz Mária fogja meg kezét ennek a saját népéből való szegény, vak és gyámoltalan teremtésnek, hogy látóvá tegye és megmutassa neki önmagát, karján a kis Jézussal, a minden idők fényességében . . .

Le Fort művében végtelen sora vonul fel a csodálatosabbnál csodálatosabb alakoknak, jöknak és gonoszoknak egyaránt. A körülöttük fonódó bonyodalmak sötét káosza közötti idők felett állónak érezzük Rómát, az örök várost. A legkülönösebb az, hogy mikor e kornak történetébe belemélyedünk, melyben az egyházra végtelen szenvedések sorozata zúdul, mikor pápai kegyetlen szorongatásoknak és megaláztatásoknak vannak kitéve, — tehát mikor éppen a leggyengébbeknek látjuk az egyházat — akkor érezzük meg teljes valójában az egyház láthatatlan erejét és nagyságát. Lenyűgöző az a hatalom, mely titokzatos világokból indul ki, hogy alátámassza és megdönthetetlenségbe merévtse Róma tornyait.

S midőn Gertrud Le Fort grándiózus művészetére gondolunk, mellyel regényét monumentális formába öntötte, újra a dolgok mögött rejlő titokzatos összefüggéseket érezzük, azt az Örök Erőt, melyből elég volt egy kis sugár, hogy Gertrud Le Fortot a zenik sorába emelje.

A súlyos, versszerű prózában írt sorok archaikus zengését Ijjas Antal adta vissza hivatott stíluskézséggel s az eredeti mű szépségeit híven tolmácsoló művészetével. — A »Gottóból jött pápa« a Vigília könyvek sorozatának harmadik köteteként hagyja el a sajtót.

Teleszky Anna.

ÚJ MAGYAR KÖNYVEK.

Móricz Zsigmond új regényét adta ki néhány hete az Athenaeum. Címe: »Az asszony beszél« s azt kell mondanunk róla: végre! Végre egy regény, mely

belepillant abba, ami történik, végre az író epikát próbál csinálni ezekből a nehéz, hol keserűen kacagató, hol pedig szörnyűségekig megrázó napokról, melyekben lassan-kínlóva, de mégis átalakul ember, kultúra és társadalom.

A magyar regény különös kedvteléssel kalandozik az elmúlt évtizedekben, vagy pedig valami mesterkelt életerületen, nehezen akarja körával fölvenni a harcot. Fél tőle, vagy túlságosan közeli neki, vagy nem bír végső állásfoglalásig jutni e hullámzó napokban. S közben kicserelődik az élet, átalakulnak a fogalmak, megújul az ember. Az irodalom pedig elmarad. . .

Tessék Móricz Zsigmond regényének alakjait úgy 20-30 esztendővel visszahelyezni a magyar életbe. S látni fogjuk: mekkora szakadék meredezik közöttük. Móricz tisztán látja azt a szinte nyilvánvalóan lefelé irányuló pályát, melyen a középosztály sorsa tovább gördül. Ez a réteg szociális balsorsában sem bírt közösséggé forrni s hasonló társadalmi végzetű rétegekkel összeforrni. Minden maradék erejét azért feszíti, hogy leplező külső díszeit fenntartsa. A fiatalság pedig: szabadharcos, az egyéni érvényesülés elszánt, magányos portyázója a letarolt életmezőn. Érthető, hogy ez. De az a baj, hogy csak ez!

Móricz nem regényt ad, inkább szélesebb novellát. Hajdani nagy erőfeszítéseit s líráját hiába keressük új regényében. De a novella mestere tell erővel nyilatkozik meg. Új életerületre talál: a nagyvárosra s jó nyomokon halad, bár az új terület olykor túl hűvös s csaknem szürkévé teszi őt.

Szitznyai Zoltán »öt testvér« gyónás. Ez a könyv is egy darab, és egy szakasz a magyar középosztály élettörténetéből. Önleplezés is, egy nagy társadalmi réteg leplezése is, de nem harcos indulattal, inkább a gyónás emberi őszinteségével, tisztaságával és fájdalommal.

Szitznyai lényegében ahhoz az irodalmi folyamathoz tartozik, mely Justn Zsigmonddal és Török Gyulával indult meg s mely Kaffka Margit, feledhetetlen »Színek és évek« c. regényében érte el csúcspontját. A magyar vezetőrétegek belső életének leplezése ez a fő-

tott, semmit sem vett át az új generáció. Új ideálokat keresett és ebben a keresésben egy, most már irodalmilag súlyos rész a claudeli neokatolicizmus-hoz jutott el és a katolicizmus eszméivel akarta a szlovák nemzeti életet újra-éleszteni. Hatása és eredménye ennek a nagyszerű megindulásnak már megmutatkozott. Kat. folyóiratok jelennek meg, a kat. könyvkiadók pedig sorozatosan hoznak ki kat. könyveket. A szlovák nép minden rétege számára jelenik meg könyv, így a nagyközönséget a Spolok Sv. Vojtecha (Szt. Béla-társulat), a Katolická Jednota (Kat. Egység) az irodalmi munkákat a Postup (Haladás), és Prameň (Forrás) adja ki. (Ezt kellene nálunk elvégeznie a Szt. Ágoston és Szt. Pál szövetségeknek.)

Mindegyik kiadás időszerű munkát végez. A Kat. Jednota »A nemi életről«, a »Konnersreuthi« eseményekről, a Sv. Vojtech »Vallás és politika« címen kiadott könyvei kétség kívül propaganda-jellegűek és haszrosak. Talán csak azt lehetne kifogásolnunk, hogy nem eredeti munkák, csak átdolgozások és erre értékesebb munkákat is választhattak volna. Mert régies stílus-fogásaikkal a könyvek nem nagyon meggyőzőek.

A Postup és Prameň kiadásai közt több az értékes írás. Az írók iránya népi gyökerekből él és legeggyé termékeny. Életképeségüket ni sem bizonyítja jobban, mint az, hogy már meg van a kritikuskuk, ki ezt az elhivatást tudatosítja. Ján E. Bor könyvében (Visszatérés a multba) a szenttamási filozófia szükségességét hangsúlyozza, vallási alapot és metafizikai biztosságot követel. Könyvében a tárgyismereitek és logikai gondolat-vezetést ugyan sok helyütt szónoki fogásokkal pótolja — amiért egy kis diletáns is érezhető, — meglepő azonban az a kiforrott hang, mélyvel az ideákról beszél. A Postup és Prameň verses kötetei (Zarnov: A vér hangja; V. Beniák: Királyi bilincs; Dilong: Lélegezettek mezők; I. Haranta: Balladai misztérium stb.) ezt a felfogást léleklizik. Nagyobb szabású költői koncepció nincs bennük ugyan, kis képek és gerinceik azonban megkapnak diszkrét bájjukkal, vagy elboruló árnyalatukkal. A tájélmények

üdesége és a lány temperamentum idylli hangulatba olvad, melyben a népvalóság életét akarják megrajzolni. Ez sokszor azonban erőteljes és a tájélmény rovására megy. Kisebb feladatok megoldására elégséges ez a költői készség, nagyobb helyzetek kivetítésére, népi folyamatok feltárására azonban már erőtlén. A szlovák falunak még így is sok mély és tragikus vonására tudnak rámutatni és népi szenvedést felhozni, sok azonban ebbe a szemléletbe nem fér. Ép e miatt az egyoldalú és folyton konzerváldó szemlélet miatt nagyon sok versnek nincs célja és értelme ezekben a kötetekben és ha verstanilag szép felépítésűek lennének, — rímcsillagának mondanók őket. A két kiadás legértékesebb része M. Urbán epikus köete »A csendes frontról«. M. Urbán ki a mai szlovák próza egyik leggerincesebb képviselője a falusi, paraszti életből ad darabokat. Szemlélete a gyakran felbukkanó gárdonyiasság mellett is reális és ahol alakjában nem tudja az igazi levegőt megéreztetni forró stílussal és gyors lélekzésű jelzőkkel, az élmény átélését megvalósítani. Közéjár sokszor az igazi népi tragikumokhoz, ezek nyiltan hagyásához azonban nincs elég erkölcsi ereje és irodalmi hagyománya.

A megkezdett útonk íváncsian várjuk és figyeljük a további írásokat.

Vajlok Sándor.

ALEXANDRA RACHMANOVA: Szerem, cseka, halál és Házasság a vörös viharban. Budapest, Dante kiadás. — Ma már talán fölösleges lenne vitakozni arról, hogy miből ismerhet meg a laikus olvasó jobban egy kort: egy szakmunkából, vagy egy kőrfestő regényből. Vannak a magyar irodalomban is regények, — hogy csak Gulácsi Irén, Fekete völgyregények, vagy Tabéri Géza; Vértorony c. regényeket említsem, — melyekben a magyar történelem egy korszakának pontos s reális keresztmetszetét kapja az olvasó, de ezek a regények rendszerint a már régen elmúlt korok képét adják, míg Rachmanova két kötetes könyve az elmúlt másfél évtized mozgalmas és világtörténeti fontosságú eseményeit vetíti az olvasó elé, melyek

talán még az olyasó élénk emlékezetében élnek, mint a 918—21-es évek hírlapi csemegéi vagy talán mint személyes hadifogoly élmények.

Nagyon sokat hallottunk és olvastunk össze már az oroszországi helyzetről és állapotokról, a bolsevizmusról, kommunista rendszerről, ötéves tervről stb., de ezen értesüléseknek rendszerint egy nagy hátránya volt és pedig az, hogy bizonyos politikai szempontból és világnézeti meggyőződésből, egy szűrőkészülékén át kaptuk őket, ami sokat elvett értékükből és realitásukból. Rachmanová könyvének éppen az a nagy értéke, — és ebben rejlik elterjedésének sikere, — hogy ment minden politikai szemponttól és állásfoglalástól, nem pro vagy kontra szemzőgből nézi az eseményeket, de a pusztá valóságot, az érzékeny női lélekkel átélt valóságot regisztrálja. Naplójában élményszerűen adja közvetlen meglátásait és tapasztalatait. Végigélte a cárizmus bukását s Lenin uralomrajutását, Kritikus és figyelő szemmel nézi az eseményeket s a naplótükreben, az átélt élmények szelzmografikus bejegyzéseiben megjelenik előttünk Oroszország.

A cárizmus elbukik. Jön a forradalom. A vad proletártömegek uralomrajutásával megkezdődik az állati kegyetlenségek korszaka. A bosszúra lihegő, félrevezetett és hamis jelszavakkal felütelt munkástömegek megkezdik a rombolást, a halomragyilkolást és rablást. Ennek következményeképpen azonnal jelentkezik az éhínség, nyomorúság, tifusz. Fájdalmasan kiált fel a naplójában: »Hát vannak még emberek, akik kenyeret esznek!« Teljes az összeomlás. Jön a fehér terror, a viszonyok javúlnak, de az csak rövid. Ideig tart s a bolsevizmum újult erővel kezd meg mindent romboló munkáját. Szibériába menekül. Omszkban, nagyvárosban lakik s itt ismerkedik meg egy német hadifogollyal, aki aztán feleségül veszi. Életük csupa küzdelem és rettegés, végül is el kell hagyniok Oroszország területét s ök megindulnak a bizonytalan jövő felé: idegenbe.

Vannak a könyvben nagyon érdekes részletek. Például a különös ifjúmunkás típusok, a szovjet népbiztos basáskodá-

sa, az egyetemi tanárok és a diákság viszonya stb. Szinte megdöbbenő a realitás, amikor a szovjet kórházak állapotát írja, ahová ő is bekerült, mint leendő anyja. — Vagy érdekesen írja le, hogy miképp hatott a női hallgatókra a »szovjet-tudós« azon előadása, melyben a férfluralom alól való felszabadítás lehetőségeit és a testük fölött való független rendelkezés, sőt a szabad magzatelhajtás módozatait eszette. Szinte magunk is látjuk a hallgatóság arcán azt a fanyar mosolyt, melyet az előadás a hallgatóságból kiváltott s melyet Rachmanowa oly mesterien ír le.

Mint egyetemi hallgató nagyon jól ismerte diaktársait s az egyetemen uralkodó viszonyokat és így mi is foglaltunk alkothatunk az ottani helyzetről. (Nagyon érdekes lenne ebből a szempontból összehasonlítani Rachmanowa könyvének ezen részleteit Kosztja Rjabzev Naplója-val.)

Összefoglalva az egészet, úgy tünik fel, hogy ez a könyv több mint napló és regény. Egy darab valóság, egy fejezet a történelemből, egyszerűen és röviden: élet.

(Major József.)

MIHELICS VID: Világproblémák és a katolicizmus. Dom kiadás, 1934. — 6 pengő. — Mihelics Vid a fiatal magyar katolikus tudós nemzedék egyik legképzettebb és legnagyobb áttekintéssel rendelkező tagja. A szlovenszkói magyarság szempontjából még egy speciális szempont is megemlést kíván: amit or a szlovenszkói magyar katolikus fiatalság tisztulási folyamata zajlott le, Mihelics Vid korszerű szocialpolitikai írásai jelentették az ifjú ság még ki nem tisztult világnézeti oldalába bocsátott szálakat, mely köré az azóta kristályá alakodott tiszta vegyületek kijegecesedtek. Ez a speciális szlovenszkói vonatkozás is készlet bennünket, hogy Mihelics Vid minden újabb írását azzal az érdeklődéssel vegyük kezünkbe, mint néhány esztendővel ezelőtt, midőn szellemi tisztulásunk folyamata lejátszódtott. Legújabb könyve ismét oly gazdag áttekintése a katolikus értékeknek, mely szintézisbe foglalására csak egy oly képzett tudás képes, mint Mihe-

lics Vid. Könyvének kb. kétharmada természetesen a szociális kérdéssel foglalkozik. Hisz ez a kérdés Mihelicsnek centrális problémája s Prohászka óta alig néhányan tudták ezt a kérdést oly korszerű beállítással vinni a katolikus gyakorlati munka lokuszába, mint Mihelicsnek a lényegre tapintó írásai. A szerző új könyvében nagyszerűen olvastatja egyé a katolikus szociális munka hisztorikumát és elméletét. De a kötetnek harmadik harmada is ugyanolyan alaposan mutatja be a katolicizmusnak más vonalakon érvényesülő energiáit, mint az első kétharmad. Így egy kötetbe gyűjtve s Mihelics Vid korszerű szintetikus szemléletéből kivettve lája csak az ember, hogy micsoda energiaforrás a katolicizmus. A kötet harmadik harmadától különösen a katolikus irodalomról és a katolicizmus nemzetközi feladatairól, valamint a kisebbségi kérdéstről írt tanulmányát emeljük ki. Szeretnők, ha Mihelics Vid újabb könyve min. l több kisebbségi magyar katolikus kezén menne keresztül. A korszerű katolikus munkát hirdető hia al generáció nem is nélkülözheti.

Rády.

BERCELI Á. KÁROLY drámái. Prometheus kiadás szegedi. »Tigrisek«. A négy kötetben kiadott drámái közül véleményünk szerint ez a legjobb alkotása. Szatírára hajló egyéniségéhez ez van a legközelebb. Berceli nagy ereje a társadalomkritikában mutatkozik meg. Ebben a művében, ahol kifejezetten a társadalommal foglalkozik, ill. az emberiség testébe feszített daganaokat állítja röntgenfénybe, kielégíti a komoly szatíra minden kívánalmát. Legelső és nekünk leginkább szimpatikus vonása művének, hogy egy szigorúan meghatározott álláspontról bírál és korhol. Ez különbözteti meg a mai kisebb nagyobb szatirikusok átlagától, akik a szatírát önmagáért (vagy pénzért) művelik, s ezért tulajdonítanak a »Tigrisek«-nek magas irodalmi nívét, még akkor is, ha nem állanak szigorúan az etika alapján. A mű tartalma a következőkben foglalható össze. Késő évezredek múltán egy más fajta lény fog uralkodni a földön, szigorúan tudományos társadalomban, ahol nem különbségek nem léteznek. A mai

embertípus jóformán teljesen kipusztult, csak ketrecekben tartanak jónéhányat, mint érdekés, de veszedelmes állatfajt. Egyszer kiszabadúlnak a ketrecből és egy erdő mélyére menekülnek, ahol végigélik az emberek szokott társadalmi életét: a gyilkolást, a törtetést, az egymás legázolását, míg el nem jön az uralkodó lenyek serege és vissza nem dugja őket a ketrecbe. A dráma gyönyörű végakkordjaként az egyedül szabadon maradt asszony előtt megjelenik az új ember a — a tökéletes társadalom megalkotója. Ez természetesen csak a cselekmény nagyvonalú vázlat, az igazi értéke a részletek társadalomkritikájában van, ahol a szatíra legérdekesebb és egészen új eszközt használja fel azért, hogy leszedi az emberről a civilizáció minden cáfrángját s bemutassa a meztelen lényegét. A másik faj társadalmá és az erdő primitív kerete azok a reflektorok, amelyek bevilágítanak az alacsony ösztönök végtelen értelmetlenségébe. Épen ezért Berceli hangsúlyozzuk nem a civilizációt kritizálja, hanem a társadalomalkotó embert. Itt van művének maradandó értéke. Mindezek mellett nem hangol le a dráma. A két alakja, Éva és Gábor a maguk törhetetlen ragaszkodásával a széphez és a jóhoz állandóan figyelemzettek az olvasót a világ szebb felére. Éva szerepe a mű végén oly magasra lendül, hogy a tragikoburleszknék indult darab a legmélyebb drámává szélesedik.

»A lángész«. Mithosz. Berceli szatírára hajló egyénisége itt is megnyilvánul. A mű alapgondolata, hogy az élet és a társadalom küzd a tiszta szellem ellen, mert hálálos ellenségei egymásnak. A szellem az életet meg akarja érteni, viszont az élet csak addig élet amíg megközelíthetetlen az emberek számára. A gondolat nem áll távol a keresztény világnézettől, mert magában rejti azt az örök igazságot, hogy a tökéletes megértés és látás ennek a világnak nem lehet osztályrésze. Formai szempontokból azonban talán hibát a kritikus. Az a bémomásom, hogy az első felvonás absztrakt miliője mellett a következő felvonások kisvárosi környezete eltörlül s az induló mítoszról realista dráma lesz. Nem a kisvárosi kör-

nyezet a hiba: hanem a beállítás, noha Berczei a hétköznapot és a szegényes környezetet is mithikussá tudja tenni. (Lásd Utítások c. egyfelvonásost.) A semmi országának a rajza grandiózus, de mint keret valami reménytelen, és nyomasztó hatást kelt. Lesújtó az az órzés, hogy az egyes életek a semmi birodalmából röppennek ki, hogy ismét oda hulljanak vissza. Ez azonban az ember véleménye, nem a kritiké. A magam részéről »A Lángész-t grandiózus kezdetnek vélem.

»Fegyencek«. Három egyfelvonásos dráma. Az elsőben (Utítások) egy tüdőbeteg végső óráit avatja drámává. Ugy hat, mint valami újszerű ballada. Mint fentebb említettük az író egyik nagy vonása nyilvánul meg benne: a hétköznapot, a kicsit mithosszá emelni.

A kötet második drámája (Margit és Márton) a nő és a férfi viszonyának a fonákosságait pellengérezzi ki. Az asszonyi társadalom, mely a férfihiány miatt ünneppé avatja a szexualizmust, erősen emeli ki az ember állati vonásainak alacsonyosságát.

Az utolsó dráma a »Fegyencek« formai szempontból érdekes. Az emberi lelket teszi meg a dráma színterévé. A lélek harcát személyesíti meg, melyet az Ideálért folytat. Színpadra vinni azonban nehéz, mert absztrakt jelenségeket személyesít meg. A mai közönség messze van még attól, hogy ezeket ilyen formában élvezze. A mondottakat egybefoglalva Berczei munkái két szempontból jelentősek. Etikus szatirája a magyar szatira irodalom egyik ígérését mutatja benne. Másirányú drámáiban szakít a naturalista drámák anyaghoz kötöttségével s merészen a lelket viszi a színpadra. A »Lángész« kezdete ennek az útjának. Többi darabjai is önálló értékek, de mind mutatják: Berczei nem fog itt megállni...

Sinkó Ferenc.

AZ »ÉLET«, a katolikus szépirodalom régi harcosa új köntösben és felfrissült erővel jelentkezik a magyar folyóiratok sorában. Az a nagy lendület, mely az egész magyar katolikus társadalmat át-

alakítja, nem hagyhatta érintetlenül ezt az orgánomot sem, mely kezdettől fogva gyűjtőhelye volt a legjobb katolikusok írásainak. Ha végignézzük a mostani gárdáján, csak egy kívánságunk marad; adja Isten, hogy a lap anyagilag is oly helyzetbe jusson, hogy terjedelmében is elérje a háború előtti állapotot, hogy mint hetilap tovább teljesíthesse kitűzött programját, a régi és az új gárda összehozását, a magyar és a külföldi katolicizmus értékeinek lemutatását. Mi erre a szándékára kérjük a Legfőbb Szépség áldását.

EHRENBURG: Lasik Roitschwantz. Kosmos. Ehrenburg a törhetetlen élniakarást személyesítette meg. A homeli kis zsidó szabó minden helyzetben feltalálja magát. Lelke mélyén ott csillog a jellegzetes zsidó idealizmus az étellel szemben, mely képessé teszi őt a legnagyobb megpróbáltatások elviselésére is. Minden ravaszága mellett valami végtelen, természetes tisztaság van benne, amely különösen a nőkkel való viszonyában jelentkezik. Magunk nyelvén szólva Lasik annak az embernek a szimbóluma, akiről a korszak lesodorta a vallásosságot, de megmaradt benne a kegyelemadta tisztelet és érzék az etikum iránt. Korunk tragikus hőse ő: a kisember, akit bebörtönöz, üldöz, tönkretűz a világmelváltók serege csak úgy mint a reakció. Kordokumentum, ez a könyv más szempontból is. Meglepő őszinteséggel adja a szovjetlélek fonákosságait, úgy, hogy az az olvasó benyomása, hogy inkább lehet megismerni a mai orosz életet az írók tükrében, mint az ötéves terv hatásért állított szám-tornyaiból. Az író zsenije finoman oldja fel gondolatait a hősök cselekvéseiben és szavaiban — ez külön szépsége a könyvnek. Lasik Roitschwantz az a kérdés, amely meghökkeníti nemcsak a Szovjetet, hanem az egész materializmust — akár frakkban, akár egyenruhában jöjjön: mi történjék a törhetetlen idealizmussal, mely ott lakik minden ember lelke mélyén, ezért a legjobb könyvek közé sorakozik. Sinkó.

érthető, ha visszapiillantást vetünk a pedagógia történetére. Minden század filozófiája és szellemi, politikai mozgalmi erős és átalakító hatással voltak az iskolára, s ez a hatás a háború után nálunk is megnyilatkozott.

Fejlődő korokban virágzott az iskola, — háborúk, politikai zavarok után becsukódtak a tudomány csarnokai és elnéptelenedtek a műveltség várai: a iskolák. Természetes, hogy az iskolának alkalmazkodnia kell a korhoz és lépést kell tartania a fejlődéssel. Sőt, sok tekintetben meg is kell előznie azt, mert az iskolákban tanuló generáció csak későbbben jut ki az életbe és más életfeltételek közé kerül, mint amelyek között nevelkedik. Ebben különbözik a napi-politikától.

II.

Sokan — a tisztán és objektíven látók — sajnálkoznak a mai ifjúság fölött és aggodalommal vannak telve jövője iránt. Egészen joggal!

A mai iskola nem nevel, hanem csupán tanít, holott főhivatása épen az ellenkező lenne.

A mai nehéz életviszonyok között sokkal inkább, mint bármikor fontos lenne az ifjúságnak megfelelő nevelést adni, hogy az életben helyt tudjon állni. Az iskolai évek gyorsan elmúlnak és a fiatalok ezrei meg nem emésztett ismeretek tömegével, de minden határozott cél, akarat nélkül és többnyire gyöngye erkölcsi alappal kerülnek ki az életbe; aminék hatásait látjuk lépten-nyomon.

Pedig nem lehet azt mondani, hogy a háború utáni generáció rosszabb, mint a háborúelőtti volt. Talán gyöngébb az idegzete, külső hatásokra könnyebben reagál, érzékenyebb, de más tekintetben viszont határozottan jobb. Eltekintve egy csekély töredéktől, a többség szorgalmas; ambiciozus, szerény, jóindulatú. Ami hiányzik nála, az a nevelés hiányának rovására frandó. Nincsenek korszerű, magasabbrendű pedagógiai elvek*, nincsenek nagystílusú pedagógusok, nincs nevelés. Az értelem kiművelésére, a szaktudás elsajátítására, az agyvelő agyónterhelésére fordítják a legtöbb gondot, s elfelejtik, hogy az iskola tulajdonképeni főcélja a nevelés és a tanításnak is tulajdonképen ezt a célt kell szolgálnia, ennek kell magát alárendelnie. Például a középiskolának nem az a célja, hogy a növendékből nyelvészt, történetudóst, fizikust, matematikust faragjon, hanem hogy lelkileg erkölcsileg, jellemileg kiegyensúlyozott fiatalembereket és leányokat adjon a nemzetnek, társadalomnak, akik az iskolában szerzett általános ismeretek alapján folytatják tanulmányaikat megfelelő szakiskolákban vagy pedig elhelyezkednek az életben. Nem lehet egy cikknek a feladata részletkérdésekbe bocsátkozni, s itt legfőljebb általános szempontokat érinthetünk. A problémáknak megvitatása a szakkörök, testületek, egyesületek, tanári karok feladata, s tőlük várja a szülői társadalom, az állam és nem utolsósorban az ifjúság a nevelésügy korszerű reorganizációját, megreformálását. Nálunk, s talán másutt is nagyban hozzájárult a pedagógiai szempontok háttérbeszorításához, az iskola nevelő feladatának elhanyagolásához a marxista elveknek az iskolapolitikában való túlzott befolyása. Nem akarunk fejtegetéseinkben politikai vizekre siklani, de ezt kénytelenek vagyunk megállapítani. A mai tanügyi kormányzatunk nagyon is a német és osztrák radikális szocializmus befolyása alá került, s ahelyett, hogy a hazai viszonyok szemmel tartásával eredeti, nekünk megfelelő iskolapolitikát folytatott volna a szociáldemokrata Berlin és Bécs iskolapolitikáját utánozta és alkalmazta a mi viszonyainkra.

A mi iskolapolitikánk az államfordulat után — hogy röviden összegezzük — a népnevelésre helyezte a fősúlyt. A közép- és főiskolákban a tanítás és ismeretek elsajátítása volt az uralkodó elv. A demokrácia előzékenysége vagy ajándéka volt ez a nagy néptömegek felé; amelyet azonban sajnálatos módon félreértettek, amire majd más alkalommal visszatérünk.

* Az újabb pedagógiai irányokkal kapcsolatban ismétellen felhívjuk olvasóink figyelmét márciusi számunk 48 oldalás pedagógiai mellékletére (Málnási: A pszichológia és pedagógia új útjai) és Rády Elemérnek az Új Élet áprilisi számában közölt felhívására. (246. l.)

A háború utáni iskolapolitika veljárója lett a nagyszabású iskolaépítkezés. E téren az illetékes körök kétségkívül nagyszabású munkát végeztek, s óriási anyagi áldozatokat hoztak. A tanügyi kormányzat milliárdokat adott ki állami iskolák építésére az elmúlt tizenöt év alatt, hogy ezzel is bizonyosságát adja, mennyire szívén fektűt a népművelés. (Más lapra tartozik, hogy mikép történt a megosztás a nemzeti kisebbségekkel szemben.)

Az analfabétizmus leküzdése, az általános műveltségi nivó emelése, elemi ismeretek elsajátítása téren kétségkívül jelentős eredményeket is ért el tanügyi kormányzatunk. De itt azután megakadt. A közép fokú oktatásnál már nem tud pozitív eredményt felmutatni és a főiskoláknál is nagy mulasztásokra lehetné rámutatni. A marxizmus nem tartotta szükségesnek egy életerős középosztály kitermelését, mert ebben veszedelmes konkurrenst vélt látni önmagával szemben. Sőt, hogy ezt ellensúlyozza, olyan tömegeket zúdított a középiskolákba, amelyeket képtelen volt kiképezni és átformálni. Hogy ennek micsoda súlyos és beláthatatlan következményei lesznek, — azt majd csak ezután fogjuk látni és érezni. Kétszemes hiba volt tehát az iskola nevelő feladatát háttérbe szorítani, — különösen a közép fokú iskolákban — és szaktárgyak tanítását állítani be főkövetelésként.

Az iskola örök célja marad az erkölcsi, jellembeli nevelés. Az iskolában a gyermek lelki világát kell kialakítani, lefaragni a hibákat és ápolni a jó hajlamokat, tulajdonságokat. Az iskola feladata kiegyensúlyozott egyéniségek kialakítása és nem valami csodaszellem ápolása, kifejlesztése. (Ennek a felfogásnak legfőbb reprezentánsa dr. Fr. W. Foerster, svájci egyetemi tanár, akinek könyveit minden pedagógus és szülő figyelmébe ajánlom.)

Csodálatos, hogy a nagy Comenius szelleme milyen kevés hatással volt a mi döntő tanügyi tényezőinkre, akik elfelejtkeztek, hogy micsoda fennkölt pedagógiai elveket és eszméket hirdetett Európa népeinek a XVIII. század első felében, Johann Amos Comenius mester.

III.

A csehszlovák iskola két szellemi pillére — amit vezető államférfiaink is oly sokszor hangsúlyoznak — a humanizmus és a demokrácia.

Más kérdés, hogy érvényesül-e és miképen a humanizmus és a demokrácia mai közoktatásunkban, annyi azonban tény, hogy Comenius idejében, sőt már előbb is megtaláljuk a humanizmus és a demokrácia nyomait a cseh iskolákban. Maga Comenius is humanista és demokrata volt s pedagógiai elveiben és könyveiben, — amelyek az egész európai iskolaügyre, de különösen a cseh és német nevelésre elhatározó befolyást gyakoroltak — ez lépén-nyomon megnyilatkozik. A csehek politikai helyzete a régi monarchiában megkívánta, hogy — mint erősen nacionalista és függetlenségre törekvő nemzet — iskolaügyüket az államhatalomtól függetlénítsék s a nacionalizmus és demokrácia szolgálatába állítsák. Ezért a háborúelőtti cseh iskolák mintaképei annak, hogy mikép kell egy nemzeti kisebbségnek iskoláit kiépíteni és fenntartani.

Erre azonban most nem térünk ki. Annyit mindenesetre meg kell állapítanunk, hogy a magyar kisebbség kultúrelétében igen nagy hézagot jelent az a tény, hogy 15 év alatt oly keveset foglalkoztak a magyar körök a csehszlovák iskolaüggyel és sokan azt hitték, hogy ha elmondják vagy megírják a magyar iskolásérlelmeket, úgy azzal már minden megtörtént.

Hiba volna azonban az itteni magyar pártoknak tenni szemrehányást és ezért is őket állítani be bűnbaknak. Épen az a baj, hogy mindenki ölbetett kezekkel csodákra vár, mindenki mindent a pártoktól reméli, más oldalról pedig szidja őket, hogy még a kulturális ügyekbe is beléavatkoznak.

Épen az a nagy baja a csehszlovák iskolapolitikának, hogy az elmúlt 15 év alatt túlnagy befolyást gyakorolt rá a pártpolitika és különösen a tanítósgot használták ki politikailag, ami természetesen az iskola és nevelés rovására ment.

Ezért fogadják oly egyhangú megelegedéssel az iskolaügy vezetésében beállott a személyi változást, amikor egy aktív politikus és túlzottan exponált párterember kezéből a közoktatás végre egy szakember kezébe került.

A csehszlovákiai iskolák nem állhatnak semmiféle politikai szolgálatban és nem kópiázhatnak le idegen mintákat. Itt számot kell vetni azzal, hogy tekintélyes nemzeti kisebbségek élnek, akiket nem lehet asszimilálni és akikre tekintettel kell lenni. Ezért valóban helyes és találó megjelölés, hogy a csehszlovákiai iskolát humanista és demokratikus szellemmel kell megtölteni.

Ebben a tekintetben a legtöbbet tanulhatunk a svájci nagy pedagóguskortól s a svájci iskolát kell mintaképül venni.

Ami a csehszlovákiai magyarságot illeti, e tekintetben csak egyet mondhatunk. Az iskolaügyet és pedagógiát nemzeti ügynek kell tekinteni. Hogy e téren milyen mulasztást követtünk el, arról ne beszéljünk. Inkább arra törekedjünk, hogy a mulasztásokat pótoljuk és vegyük programunkba a kérdést.

Eredményes és komoly munkát e tekintetben csak tudományos alapon lehet végezni s ez elsősorban a szlovenszki magyar tanári és tanítói kar feladata, akik e téren már eddig is szép munkát végeztek. Sajnos, nálunk a komoly, és reális munkát még mindig nem becsülik eléggé, s egy gyenge politikai beszédnek még mindig nagyobb visszhangja van, mint egy tudományos felkészültséggel megírt komoly cikknek.

Ez azonban nem szabad, hogy elkedvetlenítse pedagógusainkat és a kisebbségi magyar tanügy lelkes barátait.

A politikai demagógia kora lejárt és a komoly munkát kezdik mindenütt értékelni.

Tudományosan megalapozott reális munkával igen sokat tehetünk a kisebbségi iskolák érdekében, a kisebbségi iskolapolitika terén. És meggyőződésünk, hogy meglesz ennek a visszhangja felsőbb körökben is. Természetes, hogy azoknak, akik politikai jelszavakból élnek, vagy akik minden magyar megnyilatkozásban irredentizmust látnak, mégha olyan tárgyilagos és szakszerű is — nem fog tetszeni s egyfelől kritizálni, másfelől támadni fogják.

Magától értetődőnek találjuk, hogy a kisebbségi érdekek nem ütközhetnek össze az állam magasabb érdekeivel, de viszont a politikai és iskolai hatóságok részéről is objektivitást kell kívánnunk olyan munkával szemben, amely közérdeket szolgál és tárgyilagosságra törekszik.

Egy ilyen atmoszféra megteremtése szükséges, hogy a magyar tanítói és tanári kar félelem nélkül foglalkozhassék a nevelés problémáival és a magyar kisebbség iskolaügyével.

Más oldalról is hasonló kifogások és panaszok hangzanak el. Cseh pedagógusok már külföldi szaklapokban is panaszkodnak tanügyi rendszerünk és a pedagógiai nevelés fogyatékosága miatt.

Fenti cikkünkkel távolról sem gondoltunk arra, hogy valami új, s már eleve meghalásira ítélt szervezet próbáljunk életre hívni, vagy annak megalakítására iniciatívát adni. Célunk kizárólag az, hogy a pedagógia és az iskolaügy fontosságára felhívjuk az érdekelt magyar körök s elsősorban a magyar főiskolais ifjuság figyelmét, a szakembereket meg kérjük, hogy e téren fejtsenek ki intenzív munkát, a szülői társadalom régőhajtott kívánságának eleget tegyünk, s bekapcsolódva az állam iskolapolitikájába, szolgáljunk a magyar kisebbség iskolaügyét, amely ma az eszmék, nacionalizmusok, világnézetek és társadalmi osztályok elkeseredett harcában mindennél fontosabb.

E számunkkal kezdődőleg részletesebben fogjuk ismertetni a csehszlovák iskolaügyet, a pedagógia újabb irányait és a háború utáni jelentősebb iskolareformokat a különböző államokban.

Reméljük, hogy ebbeli törekvésünk méltánylásra és visszhangra talál.

A házaselet-efikája.*)

Marcell Mihály.

Isten rendelése alapvetésben szent és megszentelő. Mivel a lét központját és igazi tartalmát az élet adja,¹ azért az isteni tervek az élet sodrában nyilatkoznak meg és annak titkosértelmű áramlását szolgálják.² Ebből természetesen következik, hogy az anyagi élet alsóbbrendűsége mellett az élet súlypontja a szellemiség és lelkiség síkján van; azért ennek a magasabbrendű életformának kibontakozását és győzelmét fogja támogatni és gyámolítani a Teremtő természetes és kegyelmi kiáradása. Ezért van, hogy az élet **perszonocentrikus**, a fejlődés **spiritualisztikus**, mindkettő célja pedig **teocentrikus**. A személy a legnagyobb érték s éppen ezért a lelki értékek felszínre hozatala, kiépítése és az Istenhez jutás az élet célja.

Ebben a nagy és örök világok felé tartó életáramlásban minden lelki fejlődés belső gravitációval törekszik a cél felé. Ez a törtéetés nem konglomerátumszerű csoportosulás, hanem a személyek készséges haladása a Teremtő szabta életúton. A különálló, individuálisan felépített ember tehát nem széthullás eredménye, hanem magasabb, tökéletesebb egység elérése céljából a kiegyensúlyozottságra törekvő ember sokszor természetes izoláltsága.

Az élet a Teremtő alkotta erkölcsi rend keretén belül folyik. Ennek a rendnek szilárd vázát a természetes és természetfeletti törvények adják, amelyeknek hatalmas és természetfeletti erejének forrása, hogy kötő jellegüket az Isten tervében bírják. Éppen ezért a házaseletben is ennek az isteni tervnek etikai felvázolása és törvényeinek kötelező megtartása az életboldogság feltételeihez tartozik.

a) A házaselet alapvető etikai tétele: az egység. Monogámia és monandria.³

A történelem több nép életében nem mutatja ezt a tisztaságot; a zsidó nép történetében is kihangsúlyozódik még a többnejűség ténye. Bár ez sok helyütt a feleség és szolgáló megkülönböztetésével szerepel, mégis történelmi tény, hogy a többnejűséget, ha burkoltan is, de megtaláljuk az Ószövetség népénél. Azonban az Ószövetség előkészületi jellege eléggé magyarázza azt az alsóbbrendű házassági formát. Az Újszövetség tisztult, győzelmes, abszolút principiumokat magában hordozó életfelfogása kellett, hogy jöjjön, hogy mindezt átalakítsa.

A poligámia vagy poliandria csak abban az elgondolásban érthető, ahol a házasság nem életszolgálati, hanem élvezetkeresés. A házasság ilyen beállítása mellett feltétlenül alacsonyabb volna és erősen a testi élet pusztá kereteként szerepelne. Ebben a stilizált sexuális életkeretben pedig alig jut hely a léleknek és annak szeretetének; még kevesebb az életerhet vállalni akaró erős, ártató áldozatoságnak. Már pedig a szellemiség és lelkiség területén ezek dominálnak. Az erőt képviselő és gondos tervszerűséggel előkészített és felépített élet a lelkiség készséges odahajlásából fakad.

Az emberi életben a személy a lényeges; még pedig eme személy szellemi és lelki kiválóságainak kifejlesztése. A test és szellem nem mindig áll a

* Részlet a szerzőnek *Bontakozó élet* c. nyolc kötetre tervezett hatalmas pedagógiai könyvsorozatából, melynek eddig négy kötete jelent meg *s ötödik kötete* (melyből szemelvényünk is van) most van sajtó alatt. Néhány nap múlva jelenik meg. Ez a sorozat egy komoly kat. magyar pedagógus könyvtárából sem hiányozhatik. (Szerk.)

1 Nagy Lajos: Az élő gondolat, i. m.

2 Kecskés Pál: A házasság etikája. Bpest, 1928.

3 A tisztulatlan forma, a poligámia illetőleg poliandria nem volt az ember sexuális kapcsolatának ősi formája. — Így: *Méhely* (egyet, előad.) és *Schütz* (A házasság, i. m.)

parallelizmus viszonyában, mert a testi tökéletesség szempontjából kitermelt úsztabb fajállat mérhetetlenül alsóbb, mint a szellemi és lelki téren kiteljesedett emberszemély.⁴

A házaselet alapvető etikai tételét, az egység gondolatát szolgálja továbbá a lelki egybetartozás, a közösség is. Igaz ugyan, hogy úgy a testi szerelem, mint a lelki szeretet bőségben áramló érzelem; de igaz az is, hogy a fokozatnak csúspontján az az érzés állhat, mely a teljes testi-lelki átadásban jelentkezik. Ha tehát nincs összhangban, hanem hol ide, hol oda hullámzik, akkor a legteljesebb, a maradék nélküli önátadással ellentétbe kerül. Ez lehet játék, élvhajhászat, de nem lehet komoly, értékes életszolgálat.

Hozzájárul ehhez az is, hogy az igazi egység alapján élő házastársak lelkieréje valóban úgy összeforr, hogy azok gondolat, érzés, munka tekintetében is egybecsendülnek. Ha az egység nem volna természetszabta isteni törvény, akkor az élet ilyen kiforrása nem volna lehetséges. Az ember elgondolások és rendelkezések jogi kötelekeket fonhatnak, de életgyebefonódást, teljes lelki áthasonulást nem termelhetnek. Már pedig az igazi házasságnak éppen ez az egyik jellegzetes tulajdonsága, amelyből azután a harmónia, a megértés, a fokozódó szeretet és a lelki békesség fakad. Még a hétköznapi élet is azt mutatja, hogy ahol a házastársak megszentelnek érzik a hűségese kötelekeket, ott boldog, örömteljes és harmónikus a házaselet szentélye. Ez is arra vall, hogy a házasságban az egység etikai követelmény, az életboldogság alapfeltétele.

b) A második legjellegzetesebb etikai korlát: a felbonthatatlanság.

A házasságban erőteljes szerepet játszik a szerződéses jelleg, mert a tudatos és akarattal történő önátadás kölcsönössége az életszövetség természetével bír. De ez a szerződés távolesik a köznapi adásvételi szerződések világától. A lényeges különbség azon a ponton vonható meg: ott anyagi vagy legfeljebb szellemi értékek átruházásáról, itt pedig lélekkapcsolat felvételéről és az élő titokzatos szolgálatról van szó. A »materia« és a »spiritus« itt diametriálisan ellentétet mutat. Aki ezt nem veszi észre, az sohasem fogja megérteni, hogy a házassági szerződés felbonthatatlansága a dolgok belső, isteni erejéből ered. Aki tárgynak nézi hitvesét és kielégülési keretnek a házaseletet, az állandó cserekereskedést fog úzni a legszentebbel is. A lelkiség alapján álló ember azonban finom rezonanciával felel arra az egyház által hangsúlyozott tételre: a házasság lényeges vonása, szentségének isteni jegye: a felbonthatatlanság.

Már a természetes vonzódás is arra irányít, hogy a sok ösztönös ingás mellett egy legyen a kiemelkedő, a döntő, az egész érzésvilágot átsugárzó. De ennek az egynek igazán átfogó szelleme úgy hangolja át az embert, hogy érzelmi, értelmi és akarati éltével valóban közös, mély és fejlődésre képes életet tudjanak megteremni, amely tiszta kisugárzás is legyen az Isten országa felé. Ez az alapötös uralkodjék a szerelemben, s akkor a szerelmes felnőttyén valóban érezni fogja, hogy itt életreszólo és felbonthatatlan szövetségről van szó. A házaselet a szó igazi értelmében megvalósíthatja a Szentírás szavát: »erunt duo in carne una.«⁵

Ez a szent gondolat nemcsak a testi-lelki életkapcsolatra, hanem a családra is vonatkoztatható. A házastársak szent kötelessége az új családi egység megteremése. Ez a valóságos új életegység a szülők életének is örök összefogását hirdeti és követeli. Hirdeti az apaság és anyaság szent karakterét és köve-

⁴ Azt sohasem tagadjuk, hogy a tiszta, egészséges testű ember alkalmasabb a szellemi és lelki kifejlődésre. Épp azért helyet kínálunk a *mérsékelt* eugenetikus gondolatnak, amelyet a házassaladó vagy házasságban élő szubjektíve tett magáévá, annál is inkább, mert ez mindenki Isten rendelte kötelessége. Ez a munkánk egész vonatán kihangsúlyozott tételből következik, a teljes ember harmonikus egységéből: az isteni Kegyelem vezérelte érelem mutatja, a kegyelem által segített akarat követi az utat s nem veszi át a kizárólagosság jegyében a vezetést az érzélem és forrása: nem válik rideg jogi formalitássá a házasság. (V. ö. Schütz: A házasság, I. művében az egy n. fölötti felelősségekről és felelősköri irakkal!) Ha azonban az emberi életszolgálat — sit venia verbo! — embertenyés etté akar silányulni, akkor a lelkiség nevében kell kemény vétőt kiáltani. »Oldd le lábaidról sarudat: mert a hely, amelyen állsz szent föld«.

⁵ Lásd XI. Pius enciklikáját a házasságról. (*Casti connubii* 1930.)

teli a házasság felbonthatatlanságát. Mert az új élet, a gyermek igazi felnevelése és testi-lelki képességeinek és tehetségeinek valóságos, legtermészetesebb kifejlészése csakis a felbonthatatlan egységet sugárzó családi szentélyben képzelhető el.⁷

Ez a természetjogi és a kinyilatkoztatás tételein alapuló felfogást valószínű igazságnak hirdeti az élet is. Ahol a házastársak ezzel a gondolatnál indulnak és így élnek, ott egyvonalon, még pedig a boldogság vonalán mozoghat az élet. »A megindulás csodálatos véletlenszerű volt. Egy nást választottuk. A döntés testi és lelki szereteten alapult. Életünket felbonthatatlan örök kapcsolatok egymásnak szenteltük és most, a házaselet hosszú évizedei után mondom: megtaláltuk az élet boldogságát«. Szép gondolatok ezek, amelyek csak ehhez hasonló levél mondatain keresztül szűrődnek felém, de nem az egyesek szubjektív ítéletéből, hanem az emberi élet egyetemes ritmusából is ezeket lehet kitérni.

Azt nem tagadhatjuk, hogy az emberéleten át sok a nehézség és a küzdelem, de — amint azt a következő fejezetben látni fogjuk — mindez áthidalható, ha mindent átfogó szemszögből tekintjük az eseményeket.

c) A házaselet harmadik nagy irányító törvényszerűsége: az életszolgálat készséges vállalása.

Meg kell érteni, hogy itt valami mélységgel, szentséggel, isteni tervvel van dolgunk.

Már a serdülőkorban ébrednek majd az ifjúkorban impulzív válik, míg az érett emberi szakaszban szent érvényt keres az élet kiadásának hatalmas lendülete. Az életteremtés vágya, akarása, megvalósítása olyan centrális probléma, mely jelzi, hogy a legősibb erők egyikével van dolgunk.

Aki az emberi életet biokémiai folyamatoknak fogja fel, az csak az ösztönök beszédét hallja; aki azonban az Isten szent tervét veszi észre, az az egyéniség megsokszorosítását mint élethivatást sejt meg. Az ilyen édesanya a Malakabeusok anyjának szavát ismétli: »Nem tudom, mint lettek alkotva teremten, nem én adtam nektek a lehelletet és az életet, nem én mértem ki mindegyiktek tagjait. A világ teremtője alkotja az embert eredetében, hisz ő ad életet mindenkinek.«⁸

Az életszövetség komoly testi-lelki kapcsolata a házaselet szentélyében történik. Ez az az életmeder, amely összefogja és irányt ad a szerelem és szeretet értékeinek és egységes áramlással lendíti a két egyént az élet végtelen távlatára felé. Aki ezt a medret megtalálja, az annak határai között szent irányt kap. Ebben az életirányban lényeges minőség, hogy bizonyos határig lemondjunk egyéniségünk túltengő igényeiről és a jövő nemzedék szolgálatába állunk.

A legelőkelőbb és legmélyebben pihenő erők az életenergiák. Ezeknek tudatalattal előretörése nem az ösztönök uralmát, hanem az életszolgálat teremtő munkáját sürgeti. Ezért fonódik egybe — a házasságban — a férfi és a nő, hogy az Isten és ember terveiben helyet találjon új életkeretben az új élet születését és nevelését és kiteljesedését szolgálja.

Az emberi élet felhalmozódó életenergiának értelme csakis az lehet, hogy belőlük kifarjad az új ember. A »vita praecedens« szülője lesz a »vita subsequens«-nek. Az egyéni értékek kialakítása más szóval: egyéniségfejlesztés; a jövő élet teremtése más kifejezéssel az egyéniség sokszorosítása.

Bármilyen szempontból vizsgáljuk a házaselet jelentőségét, mindig ehhez a gondolatához jutunk vissza: a házasság nem lehet öncél, hanem áldozatos szolgálat. Az ember maga sem öncél; az emberek összességét sem lehet ilyen alacsony síkra lehatárolni. Az élet etikája azért tüzi ki a Teremtő munkájával

6 Gén. 2, 24.

7. »A család a világtörténelem kincsze. Ott készül a fejlődés, az emberi nem tökéletesedése — A történelem nagyjai otthonukból indulnak el útjukra s magukkal v szik azokat a lelki értékeket vagy hiányokat, amelyeket családjuktól kaptak.« (Radányi Kálmán: A család, „Élet“, 1934, évf. 5. sz. 79. l.)

8 2. Macc. 7, 22.

egybecsendülő hivatást, hogy ezáltal megszentelődjék az érett ember munkája. A természet csak tudattalan erővel vesz részt ebben az áramlatban, az embert azonban a tudatos akarás és törekvés állítja be ebbe a szolgálatba.

Az isteni törvény a természetben és az Evangéliumban hirdeti meg az élet szentségét; az ember akaratai tudatos cselekedetei etikai magaslatra emelik ennek szolgálatát. Lehet érvekkel és nehézségek felsorakoztatásával ezt az álláspontot támadni, de csakis úgy, hogy az emberi életet és életközösséget leszorítjuk a szentség magaslatairól. Minél több ilyen »argumentum« hangzik el, annál nyilvánvalóbbá válik a vitázónak az a meggyőződése, hogy az ember sem különb, mint a föld többi állategyede. Ezt az álláspontot pedig csak a XIX. század materialista világnézete szülte. De végül is az élet győzelmet és mély értelmet hirdet a ritmusa azoknak ad igazat, akik gyermekeik életében keresik és találják meg a házaselet teljes tartalmát. Az élet akkor találja meg igazán belső kiegyensúlyozottságát, ha a gyermeknek életében jelenik meg az édsapa és édesanya testi-lelki kiválósága.⁹ A szülők élete — földi tekintetben — lefelé hajlik. A földélet ívelést csak a gyermekben látja. Azért van az, hogy a nevelő munkában is erősgárzás jelentkezik, amely gazdagít és gyarapít. A boldogság diagrammját pedig soha sem lehet lefelé zuhanó vonallal szimbolizálni.

d) Végül logikus következményként áll elénk a házaselet negyedik nagy etikai köteleke, hogy szentségi jellegű legyen. Látszólag ez a kifejezés erősen hangsúlyozza a katolikus álláspontot, valójában pedig logikus következtetése annak, hogy a házaselet a legfőnségesebb élethorizontot jelenti. **Életek kapcsolata az élet szolgálatáért.** Ez az érthetetlen eredetű, még homályosabb célokra törő és teljesen megfoghatatlan valóságot teremtő életkapcsolat nem a fizika, kémia s biológia síkjára redukált jelenség, hanem az Isten teremtő aktusában való részesedés. Már ez a tény is arra utal, hogy ez a természetes életvonalon is tisztább életformát jelent, a kinyilatkoztatott pozitív vallásban pedig: **magnum sacramentum.**¹⁰

De mit akar ez kifejezni? Egyrészt, hogy ez a lélek szentségével, nem pedig a test brutalitásával kezd, másrészt pedig azt, hogy ehhez a közös, szent formához az Isten különös kegyelemáradásával közelíts! Az elsöben benne rejtözik, hogy szent legyen elötte a házastársad teste; szent legyen benned a házaselethez indító ösztön szava; szent legyen a házaselet minden perce. Szent legyen az érzelmi komplexum, melyet ne szentségtelenítsen a jövő élet vagy hűség ellen vétkezés büne. A másik pedig azt rejt magában, hogy az emberi élet nagy és isteni feladatához az egek áldása és kegyelme szükséges. Kell kegyelmi erő a hűséghez, kell kegyelmi kiáradás a szerelemnek a szeretetté való

⁹ Erről emlékezik meg XI. Pius pápa „*Divini illius magistri*“ kezdetű enciklikájában midőn XIII. Leó pápát idézve ezeket mondja: „A gyermek egy darab az atyából és az atya személyének mintegy folytatása“ (18. lap.) — Ugyanezt fejtegeti tudományosan F. Thomas: *L'education des sentiments*. Paris, 1910

¹⁰ „A „szexualitás“ olyan hatalom, mely mögött szuveren testi misztérium lappang, mely lelkiséggel asszimilálható. — A kéjéret az ideális értékeknek testi tükröképe, mintegy materiális igazolása: De épp a kéjéretet abba a veszélybe hozza az emberi, hogy a személyi motívumok hátterébe szorulnak s a felek egymás elött mint biológiai apparátusok jönnek számításba s ezzel az egész viszony lesüllyed az állati nivóra. E veszélyt akarja elkerülni a házasság in' élménye“, hol a testi kapcsolat: szimbóluma az életsors kapcsolatának, az egész életre szóló átadásnak és bírásnak“. Mert a szerelem élvezet a küszöbön, de a küszöböt a vallás lépi át. A házasság vallási felavatása nem dekoratív, hanem lelki tekintetben konstruktív elemét jelzi a szerelmi életemek. A kaos és közmös határán inogva, Isten az, aki jobbra billent a mérleget. A fának növekednie kell, zödelnie és virulni, száz viharral dacolva: épp ezért a gyökert le kell bocsájtani a legmélyebb és legerőteljesebb talajba, az *Istenbe* és állandóan innen táplálkozni. Matrimonium est sacramentum.“ (Nagy Lajos: Az élő gondolat, i. m. 258. s kk. 1.)

Hogy a házasság bele ne füljön se az érzékiség mocsarába, se a kölcsonös önimádás örvényébe, arra szükséges és elégséges biztosíték, ha a házastársak mindenesül, tehát érzéki és érzelmi életükkel csakúgy, mint személynies igényeikkel, gyökéresen és alapvetően bele vannak kapcsolva Jézus Krisztusba. A *Jézus Krisztusba való bekapszolódás* azonban nem merül ki a jelzett erkölcsi és lelki mozzanatokban, hanem az erkölcsi krisztusi elkötelezettségben és a lelki Krisztus felé-tájékozódáson túl beegyökerezik az a metafizikába, a Krisztussal való *misztikai létegyesébe*. S ez a házasságot is egészen új erő és értékek forrásává és új méltóság hordozójává teszi.“ Schütz: „A házasság, i. m. 54—55. l.

átfinomításához, kell kegyelem a házaselet terhének és feladatainak hűséges viseléséhez.¹¹ Kell az Isten szent kegyelme, hogy világos legyen előttünk a házaselet tartalma, kell a szeretet kegyelmi ajándéka, hogy lelket tudjunk szeretni. Ezek nem teológiai elgondolások, hanem olyan valóságok, amelyek teológiai alakban jelennek meg előttünk.

Ha figyelmen kívül akarnók is hagyni vagy leértékelni ezt a szempontot, ez semmiképen sem fog sikerülni. Az élet eme nagy problémája meg nem oldható az élet Urának közvetlen kegyelmi hatása nélkül. Akik nélküle akarnak élni, azok szomorúan tapasztalják, hogy kötöttek ugyan házassági szerződést, de nem élnak valóban elhivatott emberi életet. A házaselet szentségi eredetét azok tagadják, akik izolálták magukat a kegyelmi élet áramlásától. Homályos a szemük, üres a lelkük és gyenge az akaratuk. Ezeket a gyarlóságokat azután úgy próbálják eltakarni, hogy a házasság, mint életforma ellen emelik fel dagogó szavukat. Az élet dübörgése azonban sokkal erősebb és elnyomja ezt az emberi beszédet; az isteni terv szerint élők élethimnuszának mély akkordjai veszik át a vezető szölamot és hittel és győzelmesen éneklük a kétkedők sorai felé: »Sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth«.

Azt mondhatjuk, hogy majdnem minden emberi életben a Tannhäuser-nyitány akkordjai csengenek, amelyben az ösztönös életet marasztaló Vénus-motivumokból diadalmasan tör elő a zarándokok karának fenséges melódijája. Az ember megindulhat Vénusz útjain, de az élet immanens realitása rákényszeríti az Isten országútjára.

11. „Áldozat s önmegtágadás mindenütt kell s ahol a legszebb szeretet jár, ott bizonyára nemcsak virág, hanem tövis is fakad: a teljes odaadás tünni, küzdeni s kitartani is tud. Szeretet és áldozat két kiadása a nagyot akaró életnek. Legyen az áldozat is isteni, szentségi: legyen szent misztérium, akkor elbirjuk, (Prohászka Ottokár: Elmékedések az Evangéliumról. IV, kiad. Bpest., 1924. 409. l.)

Egy fiatal pap írja szerkesztőknek.

»Pedagógusok! Kezdjünk új munkát!« felszólításának bárcsak meg lenne a kívánt, várt eredménye. Óriási erőforrást fakasztott fel ezekkel a sorokkal s bizunk benne, s imádkozom is érte, hogy minél többen s minél alaposabban valósítsák meg. Eminensen katolikus akció ez. Ha tudományos és gyakorlati fölkészültséggel s a közös megbeszélések révén egymás megbecsülésében, értékelésben s egyuttal szeretetében gyarapodva nagyobb lendülettel tudják majd teljesíteni hivatásukat a pedagógusok. Hogy mennyi minden függ tőlük, azt mindenki tudja. Gerinces katolikus magyar emberré nevelni valakit az ellenkező áramlatokkal szemben — nem könnyű feladat, de aki megteszi, nemcsak önmagát nemesíti, hanem sorstársainak »életfáját« is fejleszti, erősíti.

Az Új Élet felismerte azt a nagy felelősséget s szerepet is, mely a kisebbségi értékek feltárásával és megmutatásával jár. Ez egyuttal a katolikus értékek feltárása is. És talán ezen az úton tudatosodik majd sokban a hit. Erre nagy szükség van, különösen most, amikor szeretünk kat. renaissance-ról beszélni. . .

P. Szakóczy Pelbárt. O. F. M.

Ligety István a katolikus tanító eszményképe c. könyvében írja :

A népiskolának nem szabad csupán tanítésznek lennie. A reális élet kívánságai szerint beállított gyakorlati tárgyak tanítása mellett a lélekhez való férkőzésre kell fektetni a főszűlyt. A tudás maga nem teszi jóvá az embert, a polgári becsület- és kötelességérzés csak egy részlete a vallásnak, azért az államnak is nagy fontot kell fordítania a vallásos nevelésre, ha azt akarja, hogy a népiskolából lelkiismeretes, szorgalmas polgárok kerüljenek ki, akik külföldi kényszer nélkül is engedelmeskedni iparkodjanak a törvénynek.

Az etikai nevelés, mint általános pedagógiai tényező is, felelősségteljesen értékes. A nevelés egész munkája tulajdonképpen a tekintélyen alapszik. ez adja meg a jogot a tanítónak, hogy irányítson, vezessen. Amde a tekintélynek egyedüli alapja és bástyája az Isten. Engedelmességet csak az követelhet, kötelességet csak az írhat elő, aki minden tekintély forrása, az Istenre hívkozik.

A »NOTRE DAME« REND, mely a leányneveléssel foglalkozik, Európában 346, Amerikában 401 rendházzal rendelkezik. Európában 5303, Amerikában 2553 nővér működik, összesen tehát 10556; a jelöltek száma vagy kétezer. Az Újvilágban 138.151, Európában 116.595, összesen 254 ezer leányt tanítanak. . .

Felvételek a komáromi fiuinternátusba.

A komáromi MARIANUM katolikus fiuinternátusba felvételt nyerhetnek a jövő iskolai évre olyan katolikus tanulók, akik tanulmányaikat a komáromi szentbenedekrendi katolikus magyar gimnáziumban végzik. Az internátus egyszersmind küsseminárium is. Azért azoknak a szülőknek, akik gyermekeiket a papi pályára szánták, különösen is megfelel. Az internátusi díjak összege évi 4000 Ké, melyet havi 400 koronás részletekben lehet befizetni. Érdeklődőknek válaszbélyeg ellenében prospektust küld az intézet igazgatósa. A jelentkezést határidő július másodiká. Cím: Komárno, Marianum.

Szerkesztői üzenetek.

Lapzárta minden hónap elsején van. — Levelekre válaszolunk, de kérjük a válaszbélyeg mellékelését. — Cikkeket névalírás nélkül előzetes megbeszélés alapján közlünk. Cikkeket lehetőleg gépen, a papirnak csak egyik oldalára írva kérjük. — Cikket nemküldünk vissz. — RÁDY ELEMÉR lapunk főszerkesztője június végéig nem tartózkodik Kassán s így a hozzáintézett levelekre csak hazaérkezése után válaszol. — Egyetemre készülő diákoknak mindenben felvilágosítást nyújt az Új Élet társszerkesztője (Sinkó Ferenc Kassa, Srobár u. 6). Válaszbélyeg mellékelendő! — **Kozma Ferenc**, Páris: A cikket köszönettel megkaptuk. Júniusban hozzuk, májusi számunk már nyomás alatt volt, mikor kaptuk. Kérünk a jövőben is hasonló küldeményeket. — **Bittenbinder Miklós Dr.**, Bp.: A lapot tp-ként meg-

indítottuk. A Málnási tanulmány a márciusi szám melléklete, ezért külön nem küldjük. Kérjük támogatását, cikkeit és kiadványaink ismertetését. Hálásan vennénk, ha 1—1 példányt kaphatnánk lapjainból Dolgozatának ismertetése júniusban jön. Cikke megjött júliusban jön. — **Juhász István**, Szimó: Levelét érdeklődéssel olvastuk. Hálásak lennénk, ha a kérdéses vállalatiól részletes ismertetést küldene szerkesztőinknek. Mi is sejtjük a levelében jelzett hibákat. Üdv. — **Dr. Bányai József**: A szíves segítésért köszönet. — **Haller Kálmán**: Levele igen aktuális kérdést vet fel. Fontos, hogy egyesületi vezetőink anyagot kapjanak. Sajnos a felvetett eszme nem igen fog megvalósuláshoz jutni. Itt nincs közvetlenül befolyásunk. A kérdést úgy akarjuk megvalósítani, hogy szeptembertől havonta vagy kéthetenként sokszorosított egységes agyagot adunk Szerk. üzenetek folyt. a borítólapon.

az egyes egyesületek vezetőinek. Jelen számunkból Pfeiffer Miklós dr. cikkét ajánljuk egyesületeinknek előadástémára. Ezzel a céllal hoztuk is. — **P. Szalóczi Pelbárt**: A kedves hosszú levélre egyelőre csak röviden: Megértő sorai a kisebbségi kat. kultúra barátjának a szeretetét dokumentálják. Tudjuk, hogy kisebbségi életünk őszinte bemutatása, az elkendőzött mulasztások kertelésnélküli bemutatása: Katolikus feladat is. A kat. világnézetnek lényeges része a nemzet-szeretet. Nemzetét pedig az szereti igazán, aki a hibákat orvosolni akarja. A leírt kinevezés gyengeségünk jele. Orvoslást csak egy új izzig-vérig kat. generációtól várunk. Leveléből utólagos engedelmével idézünk egy részt. Küldeményét a közeljövőben hozzuk. — **Borsos Mihály**: Beszámoló ebből a számból lekészt. Juniusban jön. Jó munkát! — **Bergou Imre, Olmütz**: A kért eredeti cikket köszönettel megkaptuk. Fordítás Juniusban jön. Az Akordot már küldik. Az előfizetést az Ú. É.-re P. M. rendezte. Az ígért cikk azért késik, mert százfélé vannak cikk-köteleseégeink. A pedagógiai cikkek kapcsolatos megjegyzését eljuttatuk az írónak. A kisebbségi

értékek bemutatása kezdő lépésünk csak. Reméljük, többet is tehetünk tehetségünk érdekében még. Cseh és szlovák költők még jönnek. Údv. — **Főiskolás**: Tisztában voltunk rögtön, hogy az azóta már megbukott. Jövő c. lap izléstelen és rosszindulatú támadása a kat. papság ellen a bíróság előtt is elítélésben részesül. A kritikátlan szerkesztők a jogos visszautasítás ellen sajtópórt indítottak, gondolván, hogy a támadás az ő priviligiumuk. A bíróság azonban érveléseiket nem fogadta el. — **Diák**: Osztik nézetét. Az Új Élet a Prohászka Körök szellemét fejezi ki, ezért hivatalos lapja is a mozgalomnak s a lap alapítója ezért vonták be a köröket a lap megindulásakor rögtön a munkába. Természetesen mint nagyobb publicitású orgánumnak, az Új Életnek ezeken a kereteken túl is igen nagy hatóereje van. Nem egyesületi közlöny tehát, hanem kultúrorgánium, mely az egyesületekkel karöltve, de azoktól jogilag függetlenül dolgozik a magyar katolikus szellemi újjáéledésért.

A sajtólap nyugtázását helyszüke miatt következő számunkban közöljük.

Schweizerische Rundschau

a svájci katolicizmusnak a határokon túl is ismert kiváló folyóirata. Cikkét kedvelt olvasmányra a németül érző kat. intelligenciának. Havonta jelenik meg. Előfizetés egy évre 15 sv. frank. Megrendelhető: BENZIGER Co. CÉGNÉL EINSIEDELN (Svájc.)

Pharus

az egyik legjobb német katolikus pedagógiai lap. Megjelenik havonta, előfizetési ára egy félévre 5 Márka, megrendelhető DÜSELDORF-OBERRASSEL BRENDAMOURSTRASSE 76. Kérjen mutatványszámot.

Stimmen der Zeit a német Katolicizmus egyik legszámottevőbb folyóirata. Cikkkel komoly tudományos nivón írottak. Ajánljuk németül értő olvasóinknak.

Megrendelhető a **Herder et Co.** cégnél, Freiburg im Breisgauban. Félévi előfizetés 6 Márka.

A magyar katolikus értelmiség vezető hűadós orgánuma, az Új Élet tesviralapja a

Korunk Szava

felelős szerk.: gróf SZÉCHENYI GYÖRGY szerkesztik: ARÁDI ZSOLT és BALLA BORISZ. Megjelenik havonta kétszer. Előfizetés egy évre 8 pengő. Kérjen mutatvány számot. Előfizetéseket továbbit kiadóhivatalunk.

A Sajó-Vidék nyomdavidálat és üzletének Rožnava-Rozsnyó, Főter 4. közleményei:

Raktáron van:

Az összes egyházmegyei nyomtatványok,
Első szentáldozási és bérmálási emléképek,
Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak és templomgyertyák,
Szipriodalmi könyvek és tankönyvek!
Itt szerezhető be:
Mécs László: Legyen világosság 21- KÉ.
Dr. Spezs Sándor: Az okkultizmus és a csoda 20- KÉ.
Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem tekintetes asszony 5- KÉ.
Kovács Gyula: „Rudika házasság” 3- KÉ.
Kovács Gyula: „Enekek és búcsújátók” 5- KÉ.
Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság szentségéről” -50 KÉ.

Tiszteletadó M. Rafols nővér jövendőlssei . 1- KÉ.

Rády Elemér: A kisebbségi kérdés . 1- KÉ.
Szent Imre emlékfüzet . 2- KÉ.
Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve . 4- KÉ.
Szcianális apostolok. Proletárok között . -20 KÉ.
Börtöntől a sirig . -20 KÉ.

Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.
Már megjelent Schouppé-Jankovics: „A pokol” II. kiadása. Ára 8 KÉ.

Mondy Miklós:

„Egy a szükséges”
elbeszélés kötet. Ára 10 KÉ.

Az Új Életben imertett, vagy hirdett könyveket is beszerezzük!

Kegyűrgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, falli szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegyűrgyak és kat. könyvek üzletében **Košice-Kassa. Mészáros u. 12.**

az egyes egyesületek vezetőinek. Jelen számunkból Pfeiffer Miklós dr. cikkét ajánljuk egyesületeinknek előadástémára. Ezzel a céllal hoztuk is. — **P. Szalóczi Peibárt**: A kedves hosszú levélre egyelőre csak röviden: Megértő sorai a kisebbségi kat. kultúra barátjának a szeretetét dokumentálják. Tudjuk, hogy kisebbségi életünk őszinte bemutatása, az elkendőzött mulasztások kertelésnélküli bemutatása: Katolikus feladat is. A kat. világnézetnek lényeges része a nemzet-szeretet. Nemzetét pedig az szereti igazán, aki a hibákat orvosolni akarja. A leírt kinevezés gyengeségünk jele. Orvoslást csak egy új izzig-vérig kat. generációtól várunk. Levélből utólagos engedelmével idézünk egy részt. Küldeményét a közeljövőben hozzuk. — **Boros Mihály**: Beszámoló ebből a számból lekészt. Juniusban jön. Jó munkát! — **Bergou Imre, Olmütz**: A kért eredeti cikket köszönettel megkaptuk. Fordítás juniusban jön. Az Akordot már küldik. Az előfizetést az Ú. É.-re P. M. rendezte. Az ígért cikk azért késik, mert százfélé vannak cikk-közletességeink. A pedagógiai cikkek kapcsolatos megjegyzését eljuttatuk az írónak. A kisebbségi

értékek bemutatása kezdő lépésünk csak. Reméljük, többet is tehetünk tehetőségünk érdekében még. Cseh és szlovák költők még jönnek. Údv. — **Főiskolás**: Tisztában voltunk rögtön, hogy az azóta már megbukott. Jövő c. lap izléstelen és rosszindulatú támadása a kat. papság ellen a bíróság előtt is elítélésben részesül. A kritikátlan szerkesztők a jogos visszaütés ellen sajtópört indítottak, gondolván, hogy a támadás az ő priviligiumuk. A bíróság azonban érveléseiket nem fogadta el. — **Diák**: Osztjuk nézetét. Az Új Élet a Prohászka Körök szellemét fejezi ki, ezért hivatalos lapja is a mozgalomnak s a lap alapítója ezért vonták be a köröket a lap megindulásakor rögtön a munkába. Természetesen mint nagyobb publicitású orgánumnak, az Új Életnek ezeken a kereteken túl is igen nagy hatóereje van. Nem egyesületi közlöny tehát, hanem kultúrorgánium, mely az egyesületekkel karöltve, de azoktól jogilag függetlenül dolgozik a magyar katolikus szellemi ujjáéledésért.

A sajtólap nyugtázását helyszüke miatt következő számunkban közöljük.

Schweizerische Rundschau

a svájci katolicizmusnak a határokon túl is ismert kiváló folyóirata. Cikkkel kedvelt olvasmánya a németül érző kat. intelligenciának. Havonta jelenik meg. Előfizetés egy évre 15 sv. frank. Megrendelhető: **BENZIGER Co. CÉGNÉL EINSIEDELN (Svájc.)**

Pharus

az egyik legjobb német katolikus pedagógiai lap. Megjelenik havonta, előfizetési ára egy féltre 5 Márka, megrendelhető **DÜSSELDORF- OBERKASSEL BRENDAMOURSTRASSE 76.** Kérjen mutatványszámot.

Stimmen der Zeit a német Katolicizmus egyik legszámottevőbb folyóirata. Cikkkel komoly tudományos nivón írottak. Ajánljuk németül értő olvasóinknak.

Megrendelhető a **Herder et Co.** cégnél, Freiburg im Breisgau. Félévi előfizetés 6 Márka.

A magyar katolikus értelmiség vezető hűdős orgánuma, az Új Élet tevénytáplaja a

Korunk Szava

felelős szerk.: gróf SZÉCHÉNYI GYÖRGY szerkesztik: ARADI ZSOLT és BALLA BORISZ. Megjelenik havonta kétszer. Előfizetés egy évre 8 pengő. Kérjen mutatványszámot. Előfizetéseket továbbit kiadóhivatalunk.

A Sajó-Vidék nyomdavidálat és üzletének Rožnava-Rozsnyó, Főter 4. közleményei:

Raktáron van:
 Az összes egyházmegyei nyomtatványok,
 Első szentáldozási és bérnáli emléképek,
 Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak és templomvertikák,
 Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!
 Itt szereshető be:
 Mécs László: Legyen világosság . . . 21— Kč.
 Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és a csoda . . . 20— Kč.
 Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem tekintetes asszony . . . 5— Kč.
 Kovács Gyula: „Rudika házasodik” . . . 3— Kč.
 Kovács Gyula: „Enekek és búcsúzatok” . . . 5— Kč.
 Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság szentségéről” . . . —50 Kč.

Tisztelendő M. Rafols nővér jövedőlései . . . 1— Kč.
 Rády Elemér: A kisebbségi kérdés . . . 1— Kč.
 Szent Imre emlékfűzet . . . 2— Kč.
 Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve . . . 4— Kč.
 Szociális apostolok. Proletárok között . . . —20 Kč.
 Börtöntől a sírig . . . —20 Kč.
 Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.
 Már megjelent Schoupe-Jankovics: „A pokol” II. kiadása. Ára 8 Kč.
Mondy Miklós:
„Egy a szűkeség”
 elbeszélés köte. Ára 10 Kč.
 Az Új Életben imertetett, vagy hirdetett könyveket is beszerezzük!

Kegyűgyűgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegyűgyűgy és kat. könyvek üzletében **Košice-Kassa. Mészáros u. 12.**

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, községi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényelmes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezességekkel és anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan és előzékenyen folyósíthatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-papirokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky—Érsekújvár.

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek KČ. 3 válaszbélyeg ellenében.

Buliczka Ede könyvkötészet

jutányos áron vállalja könyvek bekötését. Az Új Élet I. és II. évfolyamához egységes bekötési táblákat szállít.

Košice—Kassa, Sándor u. 14.

Telefon: 2036.

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok!
Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei:

1. A serdülő fiú a magyar regényben.
38 nagyobb részlet újabb magyar regény értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú művészi és lélektani alapokon nyugvó ábrázolásaira.
Ára 18*20 KČ.

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).
A 13-16 éves fiú önévelése élénk, változatos fejezetekben.
Ára 6*50 KČ.

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben két kiadást ért és 4500 példányban elfogyott „A mai férfi életútja” c. munka lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21 éves fiúk részére készített önévelési tervek.
Ára 6*50 KČ.

Megrendelhetők a „Szent József” könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony) Lőrincskapu utca 3. sz.

MAGYAR MINERVA Szépirodalmi és tudományos folyóirat

Megjelenik havonként július és augusztus kivételével.

Előfizetési ára: $\frac{1}{2}$ évre 15, 1 évre 30 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Pozsony. Kertész utca 1.

Könyvujjdonságok:

Apponyi Albert gr.: Elmények és emlékek	45.—
Babits Mihály: Élza pilóta v. a tökéletes társadalom	31*80
Eckhart Ferenc: Magyarország története. Kötve	25.—
Farkas Gyula: A magyar irodalom története. Kötve	25.—
Márai Sándor: A sziget (Az új magyar regény)	21*80
Mauriac: A Frontenac misztérium	14.—
Mécs László: Legyen világosság. Versek. Kötve	36*40
Munthe Axel: San Michele regénye. Kötve	26.—
Nyíró József: Kópjafák	28.—
Papini: Gog.	21.—
Gertrud le Fort: A Geltóból jött pápa	19.—
Dr Spesz Sándor: Az okkultizmus és a csoda	20.—
Undset Sigríd: Kristin Lavransdatter, III. A kereszt	38.—
Dr Wick Béla: Adatok a Kassai Domonkosok történetéhez	10.—
Ezen árakhoz 4 KČ portó jön csomagonként	

Jaschkó és Társa könyvkereskedése

Košice (Kassa), Fő utca 63.

Szerkesztésért és kiadásért Dr. Suhaj Béla felel. — Nyomja és kiadja a Sajó-Vidék nyomdavállalat Rozňava-Rozsnyó, Fő tér 4. Telefonszám: 71.

Ujságbélyeg használata a kassai posta és távírda igazgatóság által 85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.